

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07049

MAYN TATNS KRETSHME

Isac Horowitz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יצחק האראדי

מזיין פאפונס
קרעעשזמע

פון

יצחק הארצוויץ

פארלאג ניו יארק

אַרויסגעגעבן פון
פאַרלאַג „מתנות“ ביים
שלום עליכם פּאָלק אינסטיטוט

MY FATHER'S TAVERN
A Journey to Days of My Childhood
by ISAC HOROWITZ

צייכענונגען פון שלמה לערנער
הילע פון ע. מ. וויינער

Copyright 1953, by
ISAC HOROWITZ
New York, N. Y.

Published by
FARLAG MATONES
22 East 17th Street, New York 3, N. Y.

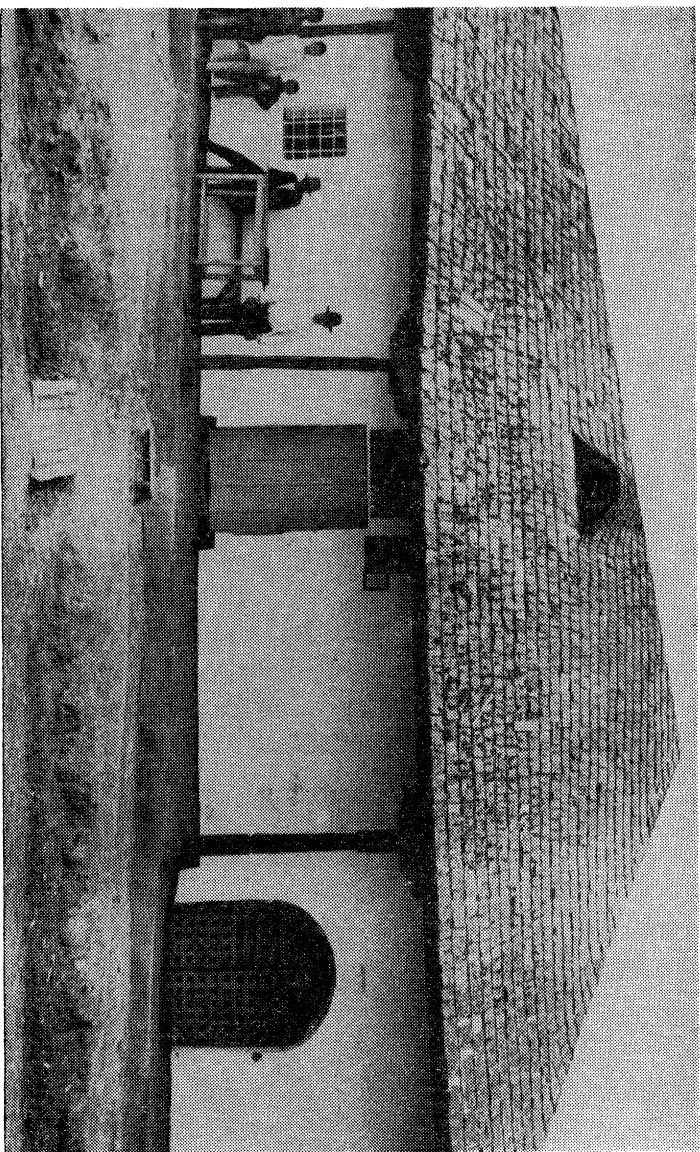
Printed in U.S.A. by
Aber Press, Inc., New York, N. Y.

דאָס בוך איז אַ נסיעה צו מיינע
קינדערייַאַרן — צו אַ קליין פינטעלע
אויף דער רומענישער ערד, וואו מײן
טאַטנס קרעטשמע איז געשטאַנען.

געווירמעט מיינע ברודער און שוועסטער:
מאיר, שרה, שכל, נתן, יוסף, לייב, דבורה
— אין ליכטיקן אַנדענק פון אונדזער פאָטער
און מומער, אונדזער שוועסטער רייזל און
אונדזער ברודער משה.

אינהאלט

13	די קרעטשמע
27	דער קעלער
39	ציגינער
55	וועלף
75	א פידעלע
87	די שקאפע
101	קיכעלעך
115	די קלה
129	די שלאנג
145	שבת
165	דער בוהיי
197	מין טאטנס ווערטלעך
217	טייטש פון רומענישע ווערטער

מלין טאָנזס קרעשמע אין דעם רומענישן דארף פאפריקאן

די קרעטשמע

וון דרויסן האָט מיין טאַמנס קרעטשמע אויס-
געזען ווי אַ פעסמונג. ס'איז געווען אַ גרוי-
סער פּלאַטשיקער מויער מיט קליינע פּאַר-
גראַטעוועמע פענצמער, וואָס האָבן זיך
קוים אַרויסגעזען פון די דיקע שטיינערנע
ווענט. איבערן מויער איז געלעגן אַן אַל-
טער ברוינער שינדל-דאַך, באַדעקט מיט מאַך, וואָס האָט זיך
אַנגעהויבן מיט אַ שפיץ און זיך שיף און נידעריק אַראַפּגע-
לאַזט איבער די גרויע טוכלע ווענט. פון דאָך האָט אַרויסגע-
שמעקט אַ קליין קיילעכיק פענצמערל מיט אַ פאַרשטויבט
שייבל, וואָס האָט פון ווייטנס אויסגעזען ווי אַ גרוי אויסגע-
לאַשן אויג פון אַ פאַרגליווערטן מאַנסמער.

דער קאַרידאַר, וואָס האָט איינגעטיילט דעם מויער
אויף צוויי העלפטן, איז געווען געוואַלדיק גרויס. צוליב זיין
גרויס פּלעגן די פויערן פון דאַרף זיך אַנדערציילן אַן אַ שיעור
גוזמות וועגן אים. איין גוזמא איז געווען, אַז אַ פויער איז
אַמאָל אַריינגעפאַרן אַהין מיט אַן אַקסן-וואַגן, אויסגעקערע-
וועט דעם וואַגן אין מיטן קאַרידאַר, און נישט איבערגעלאָזט
אַפילו אַ קראַץ אויף די ווענט. אַט אַזעלכע גוזמות. די צוויי
טירן פון ביידע זייטן קאַרידאַר זענען געהאַנגען אויף גרויסע
אויסגעהאַמערטע זאוועסעס און געסקריפעט ווי מויערן.

מיין טאטנס קרעטשמע

ביינאכט פלעגט מען זיי פארשליסן מיט שווערע אייזערנע ריגלען, און ערשט דערנאך פארשפארן מיט לאנגע הילצערנע דריקעס.

דער מויער האָט געהאָט פיר שטובן. דריי זענען גע-
ווען צום וואוינען, און אין דער פערטער, לינקס, ביים אַרײַג-
גאַנג, איז געווען די קרעטשמע. אין אמתן אַבער האָבן אַלע
שטובן געדינט דער קרעטשמע. וואָרן אַז די קרעטשמע איז
געווען באַזעצט, פלעגן די פריצים און אַנדערע יחסנישע פאַר-
ביפאַרערס נישט וועלן זיצן אינאיינעם מיט די פויערן. פלעגט
מען זיי אַפגעבן די אַנדערע שטובן.

די קרעטשמע איז געשטאַנען ווייט פון דאַרף. אַרום
דער קרעטשמע האָבן זיך געשפרייט דעם פריצם גרויסע,
רחכותדיקע פעלדער, און קעגנאיבער האָט זיך געצויגן אַ לאַג-
גער, געדיכטער וואַלד. אַבער זומער, ווען די פויערן האָבן
געאַרבעט אויף די פעלדער, ווען דער וואַלד האָט צו אונדז
אַריבערגעקוקט מיט זיינע גרינע צעוואַקסענע בוימער, און
ווען כל-המינים פייגל און בריאהלעך האָבן געזונגען און גע-
זומעט אַרום דער קרעטשמע, איז אונדז געווען אַזוי פריילעך,
אַז מיר האָבן נישט געפילט די פאַרוואַרפנקייט פון דער
קרעטשמע.

אַחוץ דעם, איז זומער אויך אין קרעטשמע פריילעך
געווען. יעדן טאָג פלעגן אַנפאַרן פויערן מיט אַקסן-וועגענער,
דאַרף-הענדלער מיט שייך-געפאַרבטע פורלעך, און פריצים מיט
לאַקירטע דראַשקעס און אויסגעפוצטע פערד. די פויערן פלעגן
זיך אויסזעצן ביי די לאַנגע דעמבענע מישן, זיך מכבד-זיין
מיט בראַנפן, דערציילן מעשות און ניסים-זנפלאות פון אונז-
מערוענגס, און די פריצים און דאַרף-הענדלער פלעגן שמועסן
ביי די קליינע פאַרשפרייטע מישלעך, הנאה האָבן פון דער

מאמעס געקאכטע און געפרעגלמע פיש, און פארטרינקען מיט וויין און שווארצע מערקישע קאווע. און כאַטש די פרויצים האָבן זיך געהאלטן ווייט פון די דאָרף-הענדלער, און די דאָרף-הענדלער האָבן זיך נישט אָנגעקערט מיט די פויערן, זענען זיי פונדעסן געווען אַלע אינאיינעם, אין דער זעלבער אויפ-געלעכטער קרעטשמע, אין דער זעלבער שיינער זומערדיקער וועלט, וואָס זיי האָבן מיטגעבראַכט מיט זיך פון די ווייטע שמעט און דערפער.

אַבער פריילעכער נאָך איז געווען זונטיק. זונטיק פלעגן קיין פארבייפארערס זיך נישט ווייזן, אַזוי אַז די דאָרפישע פויערן פלעגן זיך נישט דארפן שעמען און צוימען זייער חשק צו פריילעכקייט. אַחוץ דעם, פלעגט דער מאַמע אויף זונטיק באַשמעלן צוויי קלעזמער, אַ פידלער און אַ קאַבי-זאַר, זיי זאָלן שפילן אַ גאַנצן מאָג און אויסלאָדן די אָנגע-זאַמלטע זאָרגן און דאגות פון די פויערישע הערצער.

מיר קליינע קינדער פלעגן זונטיק אויפשטייען אַ סך פריער ווי געוויינלעך. מיר פלעגן זיך פלייסן ביים קערן און ראַמען די קרעטשמע, און געווען גרייט צו באַצאָלן פאַר דער זונטיקדיקער פרייד מיט אַלע אַרבעטן וואָס דער מאַמע וועט אונדז צומיילן.

נאָך דער אַרבעט, האָבן מיר זיך אַוועקגעשמעלט אויפן בריקל פאַר דער קרעטשמע, און געוואַרט אויף די ערשמע יום-טובדיקע פויערן.

*

אַט שטיי איך און קוק אויף די ווייסע, זון-באַגאַסענע שטיבלעך פון דאָרף. די קליינע ליימענע שטיבלעך זע-

מיין טאטנס קרעטשמע

נען פריש געקאלעכט און באזוימט מיט רוימע און בלייע
פאסן ארום די פענצמער און פריזבעס. זייער זוניקע וויסקייט
פעכלט-ארויס פון צווישן די גרינע צעוואקסענע כוימער און
שיקט-אָפּ אַ ליבלעכע וואַרעמקייט צו מיר אין האַרצן.
אַ בושל איז גאַרוואָס צוגעפּלויגן צו אַ קוימען. ער
צעפּאָכעט זיך מיט זיינע בריימע ווייסע פּליגל און פּאַרגייט
זיך אין אַ לאַנגן געברעקלען קראַקען.
אַ קליין קעלבל, מיט געלע און ווייסע פּלעקן און מיט
דינע אויסגעצויגענע פּיסלעך, שטייט איינגעגראָבן מיטן קעפל
אין דער מאַמעס איימער. עס געניסט דעם מאַפּלען תּענוג
פון זייגן דער מאַמעס מילך און פון ווערן געלעקט און גע-
צערטלט פון דער מאַמעס ווייכער, לאַסטשענדיקער צונג.
אַ ברוינער הונט זיצט אין אַן אַפּענעם שויער מיטן
קאָפּ איינגענעסמלט צווישן די פּאָדערשמע פּיס. ער קוקט
רואיק אויף אַ שערענגע ווייסע קאַטשקעס, וואָס וויגן זיך
פּאַמעלעך און בייכיק באַרג-אַראָפּ צו דער קעניצע.
צוויי פּויערן, מיט זון אין זייערע ווייסע העמדער,
שמועסן איבער אַ פּלוימ. זייערע שטימעס קלינגען פּריש
און נאַענט אין דער לויטערער שטילקייט פון פּרימאַרגן.
שמועסנדיק, גייען זיי אַרויס פון די הויפּן און לאַזן זיך צו
דער קרעטשמע.

*

אין קרעטשמע וואַרטן שוין די לאַנגע דעמבענע טישן,
פּריש-געוואַשענע. די קרעטשמע איז ריין און יום-טובּדיק.
דער גרויסער ליימענער דיל איז אויסגעקערט און באַ-
שפּריצט מיט שיינע געקייטלעע רינגעלעך וואַסער, וואָס אַן

עלמערער ברודער האָט בריה'ש אויסגעפלאַכטן מיט דעם גרויסן בלעכענעם שפּריצער. די בראַנפּן-פלעשער שטייען פּולע און אָפּגעפּוצטע אויף די אויבערשטע פּאַליצעס און פינקלען זיך איבער מיט די אויסגעוואַשענע בראַנפּן-גלעזלעך און אויסגעשייערטע בלייענע קווערטלעך, וואָס דער טאַטע האָט צעשמעלט אויפן שענק-טיש אין גלייכע רייען, לויט זייער מאָס.

די צוויי ערשטע אַריינגעקומענע פּויערן זעצן זיך אַוועק ביים טיש, איינער אַקעגן אַנדערן, און באַשמעלן בראַנפּן. איינער צאָלט, און דער צווייטער דאַנקט. דערנאָך צאָלט דער צווייטער, און דער ערשטער דאַנקט. מ'דאַנקט זיך אַזוי לאַנג, ביז די אויגן ווערן פאַרנעפּלט און די צינגער לויז. באַקלאָגט זיך איינער אויף זיין שווערער מערכה, און דער צווייטער זיפּצט. און בעת דער צווייטער זיפּצט, דאַכט זיך אים אַז ער זיפּצט פּון זיינע אייגענע צרות.

אין קרעטשמע באַווייזן זיך נאָך פּויערן. טייל קומען אין בינמלעך, טייל באַזונדער, און די ווייבער נאָך זיי אויך אַזוי. די מאַנסבילן זענען אויסגעפּוצט אין פּרישע לייזונטענע העמדער, באַצירט מיט אויסגענייטע בלומען און קוויטלעך ביי די קאַלנערס און אַרבל. די העמדער הענגען האַלב אַרי-בערגעוואַרפּן איבער די ווייסע געפּאַסטע איצאַרעס און אַרומ-געבונדן מיט רויטע וואַלענע גאַרטלעך, וואָס זענען באַפינקלט מיט געלע גלאַנציקע פליטערלעך און באַשפּריצט מיט דריבנע קרעלן פּון אַלערליי קאַלירן. די יונגע שקאַצים טראַגן שוואַר-צע קאַפּעלושן מיט גלייכע ברייטע ראַנדן און מיט שיינע ווייכע פּאַווע-פּעדערלעך אַריינגעשמעקט ביי די זיימן.

די פּרויען שפּיצן-אָן די אויערן און ווילן הערן די מאַנס-בילשע רייד. יעדע וויילע גיבן זיי זיך אַ דריי אַוועק, כלומרשט

מיון טאטנס קרעטשמע

צניעותדיקע און פארשעממע, אָבער מיט אזא געשיקמן דריי, אז די פרעמדע מאַנסבילן זאָלן נישט פאַרפעלן צו זען די עמלעכע קליידלעך וואָס זיי טראָגן איינס איבער ס'אַנדערע אין אַ געמיש פון העלע און רייצנדיקע קאַלירן. זיי טאַפן זיך כסדר ביי די שיינע קעמעלעך, זיי גלעטן די שנירלעך קרעלן אויפן האַלדז און זיי צערטלען מיט די שפיץ פינגער די אייגן-אויסגעניימע יצר-הרעדיקע בלוזעס, כדי זייער חן און בריהש-קייט זאָל נישט פאַרלוירן גייען פון די מאַנסבילשע אויגן. די טישן ווערן באַזעצט. די גלעזלעך מערן זיך. אַלע טרינקען. אַלע זיפצן.

דער שטילער שמועס פון די פויערן גיסט זיך צונויף אין אַ טומלדיקן אומקלאָרן גערויש. די זעלבע פויערן, וואָס ערשט האָבן זיי גערעדט אזוי געלאַסן, אזוי שטיל און בנעימותדיק, זענען שוין איצט צעראַשט און צעפלאַמט. די שוואַכע טרינקערס ווייסן שוין נישט וואָס זיי רעדן.

דער טאַמע שטייט ביים שענק-מיש און פאַרשרייבט מיט אַ שטיקל קרייד די גלעזלעך בראַנפן און פלעשער וויין וואָס מיר, קליינע יינגלעך, דערלאַנגען צו די טישן. ווען ער רעכנט אז אַ פויער האָט שוין „געהאַט גענוג“, הייסט ער אונדז איינמאַנען דאָס געלט איידער דער בגלופינ'ער פויער פאַרלירט דעם חשבון.

די פויערטעס זיצן אויף די זייטיקע בענק און וואַרטן, אז די מאַנסבילן זאָלן זיי מכבד-זיין מיט אַ טרונק. זיי שוש-קען זיך און לאַכן, און ס'איז קאַנטיק אז זיי רעדן רכילות. אַ שיכורער פויער שאַקלט-זיך-צו צו זיין ווייב און שטופט איר אַ גלעזל בראַנפן.

— נא, נעם אויך אַ טרונק.

דאָס ווייב רוימלט זיך און באַהאַלט דאָס פנים אין די
הענט.

— נעם, שעם זיך נישט.

זי האַנדלט זיך נאָך מער און וויגט מיט די אַקסלען
אויף גיין.

דער מאַן פינטלט מיט די אויגן און פאַרשטייט נישט.

— ווילסט טאַקע נישט?

— גיין.

— בנאמנות?

— בנאמנות.

ווען דער מאַן וויל אַוועקגיין, גיט זי אַ כאַפּ דאָס
גלעזל פון זיין האַנט און ליידיקט עס אויס מיט איין שלונג.
די צוויי פויערן, וואָס זענען די ערשמע אַריינגעקומען,
שטייען אין מיטן קרעטשמע טויט שיכור. זיי האַלטן זיך ביי
די אַקסל און ווילן דוקא טרינקען איינער פונעם צווייטנס
גלעזל. אַבער דאָס גיט זיך זיי נישט איין. די קערפערס
וויגן זיך, די הענט ציטערן, און זיי קאַנען בשום-אופן נישט
צוקומען מיט די גלעזלעך איינער צום אַנדערנס מויל. ענד-
לעך באַשליסן זיי צו טרינקען פון די אייגענע גלעזלעך. זיי
באַנעצן זיך מער ווי זיי טרינקען, און זיי בלייבן ווייטער
שטייען וויגנדיקע, מיט די הענט אויף די אַקסל.

— מיכאי, — פּרעגט איינער. — וואו ביסטו?

— וואָס הייסט? אַט בין איך דאָך, אלעקו.

— פאַרוואָס-זשע זע איך נישט דיינע אויגן?

— וואָס הייסט? אַט זענען זיי דאָך.

— יא, איצט זע איך זיי. אַבער זאָג מיר, מיכאי, פאַר-

וואָס זענען זיי אַזוי טרויעריק ביי דיר?

— פאַרוואָס? עך, אלעקו!

מיון טאטנס קרעטשמע

— גערעכט, מיכאי. וואָרן ווי זאָלן זיי נישט זיין
טרויעריק, אז אויפן האַרצן איז אַנגעזאָליעט. אַבער פאַר-
וואָס, מיכאי? פאַרוואָס זאָל זיין אַנגעזאָליעט אויפן האַרצן?
— פאַרוואָס? עך, זאָלעקו!

— גערעכט, מיכאי. בנאמנות גערעכט. וואָרן ווי זאָל
נישט זיין אַנגעזאָליעט אויפן האַרצן, אז אַ גאַנצן זומער
האַרעוועט מען ווי אַן אַקס, און קומט ווינטער, קלעקט נישט
אַפילו אויף אַ קאַפּעלע נאַפּט.
— ריכטיק, זאָלעקו.

— יא, מיכאי, דאָכט זיך ריכטיק, און דאָך נישט ריכ-
טיק.

זאָלעקו לאָזט פאַלן זיין קאַפּ אויף מיכאים ברוסט, און
צעזינגט זיך הייזעריק:

**פּרוּנזע ווערדע, פּוּכטע ערד,
מ'איז מיר נישט געווען באַשערט.**

מיכאי כאַפּט-אונטער די הוינע:

**פּרוּנזע ווערדע, פּעטע ערד,
אפּשר וועט נאָך זיין באַשערט.**

פון אַ ווינקל שאַרט זיך אַרויס אַ לאַנגער דאַרער צי-
גינער מיט אַ פידל ביים האַלדז. נאָך אים גייט-נאָך אַ צוויי-
טער, אַ דיקער און נידעריקער, מיט אַ קאַבזע אין האַנט.
דער ערשמער ציט דעם בויגן איבער דער דינסטער סטרונע
פון פידל, און די סטרונע וויינט און ציטערט, כליפעט און
קרעכצט, און רייסט אַרויס שטיקער פון די פּויערישע הער-

צער. דער צווייטער באגלייט אים מיט זיין בייזיקער קאכונג, צימבלט מיט דער גענדזענער פעדער איבער די גראַבע סטרו-נעם, און פאַרזשומט דעם פידלס כליפען.

די פויערן זיצן פאַרמשאַדעטע ביי די מישן. דאָ און דאַרט הערט זיך אַן אומעטיקער ניגון מיט אומעטיקע ווער-טער. די וואָס קאַנען נישט זינגען, באַגלייטן די הוינע מיט אַ זיפן און מיט אַ קרעכין.

די צוויי שיכורע פויערן, וואָס זענען געשטאַנען אין מיטן קרעטשמע, האָבן זיך אַוועקגעשאַרט אין אַ ווינקל. זיי שטייען אַרומגענומען און זיפצן:

— עך, מיכאי!

— עך, אַלעקו!

אַ יונגער צעפלאַמטער פויער שפּרינגט אַרויס און צעפאַכעט זיך מיט די הענט:

— העי, ציגינער! גענוג געכליפעט! אַ סירבע!

דער דאַרער ציגינער גיט אַ בליץ מיט זיינע ווייסע ציין און פאַרוואַרפט דעם קאַפּ אויף אַ זיימ. די כליפענדיקע הוינע צעברעקלט זיך אויף קורצע, אימפעטיקע מענער, און דעם ציגינערס פינגער שפּרינגען ווי טאַנצנדיקע פלעקלעך אויף דעם דינעם אויסגעצויגענעם האַלדז פון פידל. דער צוויי-טער ציגינער פאַרגראַבט דעם קאַפּ אין זיין בייזיקער קאַב-זע, צעקאַכט זיך מיט זיין גענדזענער פעדער — און דער יונגער פויער, איינער אליין אין מיטן קרעטשמע, וואַרפט און פלעכט די פיס אין אַ פריילעכער סירבע.

די אַנגעצונדענע מענער פון דער סירבע פאַרפליען אונטער די לאַנגע מישן, זוכן-אויף די פיס פון די שיכורע פויערן און שלעפן זיי טאַנצן. די פויערן רוקן זיך פאַמעלעך אַרויס פון די מישן, פאַרלייגן די הענט איינער אויפן אַנ-

מיון טאטנס קרעטשמע

דערנס אקסלען און מאפמשען זיך אריין אין דעם מאנגן. זיי באמיען זיך אויפצוכאפן דעם מאקט פון דער סירבע, אבער די שיכורע וואקלדיקע פיס לאזן נישט. נאָר אַט שפּרינגען אַריין די ווייבער אינעם מאנגן, צעהיצמע און פארפלאממע, און די אומבאהאלפענע מאנסכילשע פיס גיסן זיך אָן מיט פרישן כוח. די צוויי ציגיינער שטייען אין מיטן קרעטשמע און שפילן מיט צעפלאקערטע אויגן. די שווערע קערפערס פון די שיכורע פויערן ווערן וואָס אַמאָל גרינגער און גליי-כער. זיי הוידען זיך און שאַרן זיך, זיי דרייען און בויגן זיך, און מיט זייערע גרויסע געקאוועמע שטיווול קנאקן זיי אים כלערליי פריילעכע קונצעלעך אויף דעם האַרמן ליי-מענעם דיל פון קרעטשמע.

*

אַז דער פריילעכער זומער איז אַוועק, איז געקומען דער שווערער ווינטער מיט זיינע פרעסט און זאווערעכעס און געבראכט שמילע, אומעטיקע מעג אין אונזער קרעטשמע. די פויערן זענען געזעסן אין זייערע כאַטעס, זיך געווארעמט ביי זייערע אויוונס און זיך געפוילט אַרויסצוגייען. אין קרעטשמע פלעגן זיי זעלמן קומען, סידן דער נאַפּט אַדער מיטן האַט זיך אויסגעלאָזט. אַבער אַפילו דאַן פלעגן זיי מערסטנס שיקן די קינדער. די קליינע שקאַצים און שיקס-לעך פלעגן אַריינלויפן אין קרעטשמע פאַרפרוירענע און פאַר-סאַפעמע, קויפן וואָס זיי האָבן באַדאַרפּט, און אַהיימלויפן. אויך מיר פלעגן ווינטערצייט זיין ווייניק אין קרעטש-מע. מיר פלעגן מערסטנס זיצן אין שמוכ און האַלטן אָן אויב אויף דער קרעטשמע דורך דעם קליינעם פאַרהאַנגענעם

פענצטערל פון מיר. ארויסגייען פלעגן מיר נאָר דאָן, ווען דאָס גלעקל וואָס איז געהאַנגען איבער דער דרויסנדיקער מיר האָט זיך צעקלונגען און אַנגעזאָגט אַ קונה. אַבער אַפילו דאָן פלעגן מיר לאַנג אין קרעטשמע נישט בלייבן. מיר האָבן זיך גיך אַפּאַרעט מיטן קונה און זיך ווידער אַריינגעכאַפט אין שטוב.

ווינטער פלעגט שעהנלאַנג קיין לעבעדיקער מענטש זיך נישט ווייזן און קיין מענטשלעך קול זיך נישט הערן. געהערט האָט זיך נאָר דער ווינט וואָס האָט געפּיפט אין קוימען, און אַמאָל דאָס הונגעריקע וואַיען פון די משאַמעס וועלף אין דעם קעגנאיבערדיקן וואַלד.

אין אַזעלכע טעג פלעגן כלערליי ביזע מחשבות אונדז קומען אין קאָפּ. די מאַמע פלעגט כסדר אַרומגייען אַ צע-שראַקענע און פאַרזאָרגטע. זי פלעגט מיט פחד זיך צוהערן צו יעדן שאַרף פון בוידעס און צו יעדן סקריפּ פון טויער. קוקנדיק אויף איר, פלעגן מיר, קליינע קינדער, זיך אויך אַננעמען מיט שרעק. אירע צעשראַקענע אויגן האָבן אונדז אויסגעזען ווי קליינע מוראדיקע פענצטערלעך, וואָס אַט עפענען זיי זיך אויף און ס'שפּרינגען פון דאָרט אַרויס גע-פערלעכע גנבים און גולנים מיט ביקסן אין די הענט און מעסערס אין די גארטלען.

דער מאַמע האָט ווינטערצייט געלעבט אין גאָר אַן אַנדער וועלט. פאַר אים איז דער ווינטער געווען אַ מחיה-דיקער אַפרו נאָך אַ לאַנגן און שווער-אַפּגעהאַרעוועטן זו-מער. ער פלעגט אַפּויצן שעהנלאַנג ביים אויוון, אונטער-געבעט מיט אַ קישעלע, און זיך קוויקן מיט די ראַמאָנען-העפטן, וואָס האָבן זיך ביי אים אַנגעקליבן אין משך פון זומער. און בעת די מאַמע און די קליינע קינדער האָבן גע-

מיין טאטנס קרעטשמע

אנגסט פון שרעק, האט דער טאטע געשוועכט אין א וואונדער-
דערוועלט פון קרישמאָלענע פּאַלאַצן און פּאַרליבטע בת-
מלכהס, ווייט פון דער קרעטשמע און פון זיין הוינגעזיגט.
אויף אונדז פלעגט ער זיך זעלמן אומקוקן, סיידן אַמאָל, צווישן
איין העפט און א צווייטן. דענצמאָל פלעגט ער באַמערקן דער
מאמעס צעשראָקן פנים און זי פרוואוון באַרואיקן מיט א
שמייכל. אז דאָס שמייכל האָט נישט געהאַלפן, האָט ער שוין
אויסגעטאָן די ברילן און דערציילט אַ וויץ, אַדער אַ שפּאַ-
סיקע מעשה.

מיר קינדער האָבן געוואוסט, אז דער טאטע איז בטבע
נישט קיין וויצלער, און דאָס, וואָס ער איז פּלוצים געוואָרן
וויציק, האָט אונדז נאָך מער איבערצייגט, אז דער מאַמעס
שרעק איז נישט קיין אומזיסטיקער. דאָך, אז דער מאַמעס
פנים האָט אַביסל אויפגעלויכטן, איז אונדז, קינדער, אויך גרינג-
גער געוואָרן אויפן האַרצן. אַבער ווי נאָר דער טאטע האָט
זיך פונסניי פאַרטיפט אין זיינע העפטן, זענען דער מאַמעס
אויגן ווידער געוואָרן מוראדיקע פענצטערלעך, און אונדז
זענען ווידער געקומען אויפן געדאַנק די גנבים און גולנים
מיט די ביקסן און מעסערס.

אַזוינע שרעקן פלעגן מיר ווינטערציט דורכלעבן יעדן
טאָג, אַחוץ זונטיק. זונטיק האָבן די דאָרפישע פויערן שוין
נישט געקאַנט אַוועקשטייען פון דער קרעטשמע. וואָרן די
קרעטשמע איז פאַר זיי געווען מער ווי אַ קרעטשמע, מער
ווי אַן אַרט צום טרינקען און הוֹליען. די קרעטשמע איז גע-
ווען זייער דאָרפישער זאַמל-פּלאַץ. אַהין פלעגן זיי קומען
אַרומרעדן אַלע זייערע דאָרפישע ענינים, און מיט דער הילף
פון קרעטשמער פלעגן זיי דאָרט אויספלאַנטערן אַלע זייערע
ספּקות און סכּסוכים.

דער קרעטשמער איז געווען זייער פריינד און בעל-יועץ. צו אים פלעגן זיי זיך ווענדן מיט זייערע טענות און קריוודעס. פאר אים פלעגן זיי צוקלאַגן זייערע צעכאלעוועמע קינדער און שלעכטע שכנים. מיט אים פלעגן זיי זיך עצהן וועגן צווייפלדיקע שידוכים, וועגן ווייטע נסיעות און שטאַ-טישע מסחרים. פאר אים פלעגן זיי עפענען זייערע הערצער און אויסלאַדן זייער צאָרן קעגן דעם דאַרפישן פריץ און זיינע משרתים, וואָס פלעגן זיי האַלטן פאַריאַכט און פאַרקנעכט.

דער קרעטשמער איז אויך געווען זייער אויפקלערער אין הלכות פאליטיק און נאך אַזעלכע הויכע ענינים, ווייל ער האָט געלייענט גאַזעטן און געוואוסט פון די אלע זאַכן. פון אים האָבן זיי זיך דערוואוסט וואָס עס קלערן די הויכע מלוכה-לייט, וואָסערע נייע תקנות מ'האַט אַרויסגעלאַזט, און וואָס עס הערט זיך אַפילו ביים קייסער אין שלאָס. און אַז דער קרעטשמער האָט זיך דערוואוסט פון אַ נייער דערפינדונג, צי אַזוי אַ חדשות, פלעגט ער זיך אַוועקזעצן מיט די פויערן און דאָס אַלץ זיי דערקלערן אויף אַ פשוטן אופן, מיט פשוטע ראיות פון זייער אייגענעם דאַרפישן לעבן.

יא, די קרעטשמע איז געווען מער ווי אַ קרעטשמע. זי איז געווען דעם פויערס פענצמער צו דער וועלט, און צו די וואונדער פון דער וועלט. און דער קרעטשמער האָט אַנט-פלעקט פאַרן פויער די וואונדער פון אַט דער גרויסער און אומבאַקאַנטער וועלט, און אים געהאַלפן זיך פילן היימישער אין איר.

דערפאַר, אַז ס'איז געקומען זונטיק, פלעגן די פויערן שוין נישט קאַנען איינזיצן אין זייערע כאַטעס, און געמוזט קומען צו דער קרעטשמע. איז טאַקע זונטיק די מאַמע נישט אַרומגעגאַנגען מיט צעשראַקענע אויגן. אויך דער טאַמע

מיין טאטנס קרעטשמע

פלעגט זונטיק זיך מוזן שיידן מיט דער וואונדערוועלט פון זיינע ראַמאַנען, און ווערן צוריק אַ קרעטשמער. און דאָך איז אין די ווינטערדיקע זונטיקס נישט גע- ווען אזוי פריילעך אין קרעטשמע, ווי זומער. ווייל כאָמפּש די קרעטשמע איז געווען באַזעצט, און כאָמפּש ס'האַבן גע- שפילט קלעזמער, און ס'האַט זיך גערעשט, האָט דאָך עפעס געפעלט. ס'האַט געפעלט דער זומערדיקער דרויסן. ס'האַבן געפעלט די ליבלעכע כשמים פון דער זומערדיקער לופט, און דאָס פריידיק געזאַנג און געווימל פון די זומערדיקע בריאהלעך, וואָס האָט זיך אַרײַנגערײסן אין קרעטשמע דורך מיר און פענצטער און דערציילט פון גאַטס שיינער, זומערדיקער וועלט.

ווינטער איז די פריילעכקייט פון קרעטשמע געווען אַן אַפגעשיידטע פון דער וועלט — אַן איינזאַמע, פאַרשלאָסענע פריילעכקייט פון פאַרוואַרפענע מענטשן אין אַ פאַרוואַר- פענער און פאַרשנייטער קרעטשמע.

דער קעלער

י' אונט, ווען דער טאטע פלעגט אַנצינדן
דעם גרויסן מעשענעם הענג-לאַמפּ פון
קרעטשמע, פלעגן לאַנגע מוראדיקע שאַמנע
זיך צעווייגן אויף די ווענט. דער בלייכער
שיין פון לאַמפּ האָט קוים באַלויכטן דאָס
פאַדערשמע ווינקל פון קרעטשמע, און נאָך
מער אַנגעוויזן אויף דער פינצערניש און מרה-שחורה פון
די אַנדערע ווינקלען.

צוויי פויערן זענען געזעסן ביים טונקל-באַלויכטענעם
מיש, מיט די קעפּ אַנגעשפּאַרט אויף די עלנבויגנעס, און שמיל
גערעדט. גראַדע דאָן, ווען די פינצערניש האָט געלויערט
און געשראַקן, האָט זיך זיי פאַרגלוסט צו רעדן פון שדים.
— אָט נעם די קרעטשמע, — האָט איינער געזאָגט. —

מיינסט אַז דאָ זענען קיין שדים נישטאָ?
דער צווייטער פויער האָט זיך אַרומגעקוקט.
— כ'מיינ נישט דאָ, וואו מיר זיצן. כ'מיינ אונטן, אין

קעלער.

ער האָט אים דערציילט אַ מעשה, אַז מיט יאָרן צוריק,
ווען מ'האָט געגראַכטן דעם קעלער, איז אַ שטיק ליים אַראָפּ-
געפאַלן אויף אַ פויער און אים דערשטיקט צום טויט, און
אַז זינט דענצמאָל, ווי נאָר ס'ווערט נאַכט, באַווייזט זיך דער

כײן טאטנס קרעטשמע

גײסט פון יענעם טױטן פױער און שױעבט אַרום אײבערן
קעלער אין דעם געשמאַלט פון אַ צײג.
דער צױיטער פױער האָט אױסגעשפּיגן און זיך אײ-
בערגעצלמט.

*

דער פּאָדערשמער טײל פון קעלער איז געױען הױך
און ברייט און מיט געױערטע װענט. דאָרט זענען געשמאַט-
נען די פעסער מיט נײעם װײן, אױסגעשמעלט בײ די װענט.
אין אַ זײט זענען געשמאַנען קלײנע פעסלעך מיט זױערע
אױגערקעס און פּאַמלעזשעלעס, װאָס דער טאַמע האָט אײנ-
געזױערט. דערלעבן זענען געױען אָנגעשמעלט אָן אַ שױער
באַרקאַניקעס און קלײנע קריגלעך מיט מאַרײנרמן הערײנג,
מיט סמעטענע און זיערמילך, װאָס די מאַמע האָט אײנ-
געשמעלט. לײנסקס האָט זיך געצױגן אַ לאַנגע הײל, װאָו ס׳זע-
נען געלאָפן די פעסער מיט פּאַראַיאַריקן װײן. פון דאָרט האָט
זיך ערשט אַױעקגעשניטן אַ שמאַלע און נידעריקע הײל, װאָו
מ׳פלעגט זיך דאַרפן אָנבױגן און צוקומען צו די פּאַר פעס-
לעך מיט גאַר אַלטן װײן. דאָרט האָט דער קעלער זיך גע-
ענדיקט.

אַבער די פױערן פלעגן טענהן, אַז דער קעלער איז אַ
סך גרעסער, װײל אַחוץ די באַקאַנטע ערטער געפּינען זיך
דאָרט נאָך הײלן, װאָס זענען מיט יאַרן צוריק פּאַרשאַטן גע-
װאָרן. זײ זענען געױען זיכער, אַז װען מ׳זאַל צוקומען צו
יענע פּאַרשאַטענע ערטער, װאָלטן זיך ערשט געעפּנט אָן אַ
שױער אונטערערדישע הײלן, װאָס ציען זיך אין פּאַרשידענע
ריכטונגען, װײט-װײט אַױעק.

דער טאמע פלעגט זיך אויסלאכן פון דעם און זאגן, אז דאס זענען פוסמע מעשות. אכער די פויערן האבן זיך געהאלטן ביי זייערס. זיי האבן זיך געשפארט מיטן טאטן, זיך געצאמערט און געעקשנט און זיך געשוואוירן, אז אזוי האבן זיי געהערט פון זייערע טאטעס און זיידעס.

מיר, קליינע קינדער, האבן דוקא געוואלט גלויבן דעם טאטן. אכער א געהיימע שרעק האט אונדז געצוואונגען צו גלויבן די פויערן.

נאך סוכות איז געקומען א טאג, ווען די צוויי דרויסן-דיקע מירן פון קעלער האבן זיך ברייט צעפראלט. דאס איז געווען דער טאג, ווען דער קעלער האט באדארפט אויפגע-מען די פעסער מיט נייעס וויין, וואס דער טאמע האט בא-שמעלט פארן ווינטער.

יענעם טאג איז געווען א שמחה אין דארף. נאך איי-דער די בעל-עגלהשע פורן זענען אנגעקומען, האבן די פויערן זיך פארקליבן פאר דער קרעטשמע און געווארט מקבל-פנים צו זיין די פולע פעסער וויין. ווען די בעל-עגלות זענען צו-געפארן, האבן די פויערן זיי אויפגענומען מיט פריילעכע געשרייען. זיי זענען געווען אזוי דערפרייט און צערעשט, אז טייל פון זיי האבן אזש אראפגעכאפט די קיטשמעס פון קאפ.

די פאר גענימע פויערן, וואס דער טאמע האט פון פריער באשמעלט, האבן זיך באלד גענומען צו דער ארבעט. זיי האבן אראפגעלאזט אין קעלער צוויי לאנגע הילצערנע דריקעס, וואס זיי האבן קודם באשמירט מיט געלע פעמע זייף, כדי די פעסער זאלן זיך גרינגער אראפגליטשן. דער-נאך זענען זיי ארויפגעשפרונגען אויף די פורן און פאר-ווארפן גראבע שמריק ארום די פעסער. זיי האבן פאר-

מיין טאטנס קרעטשמע

פלאַכטן און פאַרקניפט די פעסער מיט אַ סך געניטשאַפט, און זיי גענומען אַראָפּלאָזן אויף דער ערד. די אַרומיקע פּויערן האָבן זיך צוגעקוקט מיט געוואַלדיקער שפּאַנונג. זיי האָבן געפילט, אַז זיי האָבן אויך אַ חלק אין די פעסער וויין, און אַז דערפאַר האָבן זיי אַ רעכט צו מיטן זיך און געבן עצות. אָבער די געניטע פּויערן, וואָס האָבן זיך מתעסק-געווען מיט די פעסער, האָבן קיין עצות נישט געוואָלט.

— מוחל די עצות, — האָבן זיי געזאָגט. — מיט די פעסער וועלן מיר זיך שוין אַליין אָן עצה געבן. איר געפינט זיך אַנדערע אַרבעטן.

די זייטיקע פּויערן האָבן זיך אַ לאַז געטאָן צו די פּורן. אַלע, אַפילו די אַלמע לייט און קליינע שקאַצים, האָבן גע-פונען וואָס צו טאָן. זיי האָבן געבראַכט שמייער און זיי אונטערגעלייגט אונטער די רעדער, זיי האָבן אָנגעפאַעט די פּערד, זיי אָנגעטאָן די האָבער-זעקלעך אויפן האַלדז, און זיך שטאַרק געפרייט וואָס זיי האָבן אויך אַ חלק אין דער אַרבעט.

דער טאַמע איז געשמאַנען ביי דער זייט און זיך נישט געמישט. ער האָט פאַרשריבן עפעס אין אַ שוואַרץ ביכעלע און געחשכונט. זיין וואָרט האָט באַדאַרפט קומען שפּע-טער, ווען די פעסער וועלן שוין זיין אין קעלער און מ'וועט זיי דאַרפן אויסשמעלן לויט זיין פּלאַן. די מאַמע איז גע-שמאַנען לעבן טאַטן און געהיט, אַז די קליינע קינדער זאָלן נישט קריכן צו די פּערד און זיך נישט פאַרפּלאַנטערן אין די שמריק.

די רעכטע שווערע אַרבעט איז געקומען דאָן, ווען דאָס ערשטע פּאַס איז צוגעקאַממען געוואָרן צו די אַפּענע מירן פון קעלער. אונטן אין קעלער זענען געשמאַנען צוויי

פויערן און ארויפגעשריגן וואָס צו טאָן. אויבן, פון ביידע זייטן פאַס, זענען געשטאַנען צוויי אַנדערע פויערן און אויס-געפירט די באַפעלן, וואָס זענען געקומען פון אונטן. ווען דאָס פאַס האָט זיך גענומען גליטשן אויף די אָנגעזיפּטע דריקעס, האָבן די אונטערשטע פויערן באַפוילן, וועלכע שמריק נאַכצולאָזן און וועלכע איינצוהאַלטן, כדי דאָס פאַס זאָל זיך גלייך גליטשן. די צוויי דרויסנדיקע פויערן האָבן ערנסט און פינקטלעך איבערגעחזרט די אונטערשטע באַפעלן צו די צוויי לאַנגע רייען פויערן, וואָס האָבן געהאַלטן די צווייערליי שמריק אויסגעצויגן ביז אין מיטן וועג. וואָס מיפער דאָס פאַס האָט זיך אַראַפּגעגליטשט, אַלץ ערנסטער זענען גע-וואָרן די פנימער פון די צוויי דרויסנדיקע פויערן. זייער ערנסט האָט זיך איבערגעטראָגן צו אַלע אַנדערע פויערן, אַפילו צו די ווייבער און קינדער, וואָס זענען געשטאַנען אין אַ זייט און גאַרנישט געטאָן.

די צוויי הילצערנע דריקעס האָבן געסקריפעט און גע-קרעכצט אונטער דער שווערער משא. די גראַבע שמריק האָבן זיך געשטייפּט און זיך געדיכטער צענויפגעצויגן אין די שטאַר-קע פאַרקלאַמערטע הענט פון די צוויי רייען פויערן. מיטאַמאַל האָט פון אונטן זיך דערהערט אַ געשריי. דאָס איז געווען אַ געשריי אָן ווערטער, און דאָך אַ פאַר-שמענדלעכער פאַר יעדן איינעם. די ערנסטקייט אויף די פנימער פון די צוויי דרויסנדיקע פויערן איז פאַרשוואַנדן. די שמריק, וואָס האָבן נאָך טיילווייז אַרויסגעשמעקט פון קע-לער, זענען געבליבן הענגען לויז און נאַכגעלאָזן. דאָס פאַס איז בשלום אַראַפּגעקומען אין קעלער. אַלע האָבן אַפּגעאַטעמט און געווישט דעם שווייס.

*

מיין טאטנס קרעטשמע

ביי אונדז האט אימלעכער געוואוסט, וואס פאר א וויין
ס'געפינט זיך אין יעדן פאס. אפילו איך, דער סאמע קלענס-
טער יינגל, האב דאס אויך געוואוסט. די פעסער פון קעלער
זענען מיר געווען אזוי באקאנט, אז אפילו מיט פארבונדענע
אויגן וואלט איך זיי דערקאנט. אבער דאס דארף קיינעם
נישט חידושן. יעדער יינגל, וואס האט געהאט א טאטן א
קרעטשמער, און וואס איז געלאפן אין קעלער צאפן וויין,
האט דאס געוואוסט.

א פרעמדן וואלטן די פעסער פון דער זעלבער גרויס
אויסגעזען גלייך. אבער נישט מיר. פאר מיר זענען קיין
צוויי אלצאיינע פעסער נישט געווען. אימלעך פאס איז מיר
געווען באקאנט מיט זיין אייגענעם סימן און אייגענעם ריח.
אפילו די צאפנס האבן פאר מיר געהאט זייערע באזונדערע
סימנים. יעדער צאפן האט זיך געלאזט דערקענען נאך זיין
אייגענעם סקריפ, נאך זיין שטייפקייט און לויזקייט, און נאך
א סך אנדערע סימנים, וואס נאר א קרעטשמערס יינגל קאן
זיי אייך אויסרעכענען.
יא, מיט די פעסער האב איך זיך געפילט היימיש —
אבער נישט מיטן קעלער.

*

די מיר וואס האט געפירט צום קעלער, איז געווען אין
דעם גרויסן קארידאר, וואס האט איינגעטיילט דעם מויער
אויף צוויי העלפטן. אז מ'האט געעפנט די מיר, איז מען
קודם אריינגעקומען אין א פינצטערן קאמער. דארט האט דער
מאמע געהאלטן כלערליי אלטווארג. דארט זענען געווען אַנ-
געווארפן איינס אויף ס'אנדערע אלטע צעריסענע כאמוטן,

צעפאלענע פעסלעך, צעפארענע רעדער, אויסגעדינטע בעטן, אלערליי חרובע שטיקלעך מעבל, און נאך און נאך זאכן, וואס כאַטש זיי האָבן שוין נישט געטויגט, זענען זיי דאָך צונויף געקומען. ווען אַן עלטערן ברודער האָט זיך פאַר-גלוסט עפעס צו מאַכן, אָדער פאַרריכטן, האָט ער שטענדיק דאָרט געפונען דאָס פאַסיקע ברעמל, די ריכטיקע שרויפן און די נויטיקע זאָוועסעס און קיימעלעך פאַר דער אַרבעט. און אַזוי זענען פון יענעם באַרג מיט אַלמוואַרג געבוירן גע-וואָרן די שענסטע שאַפקעלעך, די הנעוודיקסטע בענקעלעך, די ליבסטע וועגעלעך און שלימעלעך, וואָס די עלטערע ברי-דער פלעגן אויסאַרבעטן מיט גרויס חשק און בריהשאַפט. ערב ווינטער האָט דער טאַטע געלאָזט אַפרייניקן אַ ווינקל פון קאַמער און געהייסן אַנלייגן אַנגעזענמע קלעצער און אַנגעהאַקטע שייטלעך האַלץ פאַר די אויוונס. רעכטס פון דער קאַמער-טיר איז געשטאַנען אַ לאַנגער לייטער, וואָס האָט געפירט צום בוידעם, און לינקס זענען געלאָפן די שמאַ-לע ערדענע טרעפלעך אַראָפּ אין קעלער.

די פינצטערניש פון קאַמער איז געווען דער ערשטער אַנוואַג פון מוראדיקן קעלער. דאָס איינציקע שטיקל טרייסט פאַר אונדז קינדער, איז געווען דאָס קליינע ליכטל מיט דעם ציטערדיקן פלעמל, וואָס מיר פלעגן טראָגן אין האַנט. אַז איך האָב באַדאַרפט גייען אין קעלער, האָב איך אין איין האַנט געהאַלטן דאָס ליכטל, און די צווייטע האַנט געשטרעקט פאַראַוויס. איך האָב געטאַפט די ליידיקע פינצטערניש אַרום מיר און געהאַט דאָס געפיל, אַז באַלד וועל איך אַנטאַפן אַ שרעקלעכע זאַך.

בייטאַג איז דאָס גייען אין קעלער נאָך געווען צו דערליידן. דאָ און דאָרט האָט אַ שמאַלער ליכטיקער פאַס

מײן טאטנס קרעטשמע

זיך דורכגעריסן פון א שפארונע און זיך אויסגעצויגן אויף א פאס, אדער א וואנט. דאס האט די פינצטערניש פון קעלער אביסל היימלעכער געמאכט. ביינאכט איז דאס גייען אין קעלער געווען אן אַפקומעניש. ווייל אַחוץ די פינצטערניש פון קעלער, האט אויך געשראַקן די פינצטערניש פון דרויסן און פון קרעטשמע. איך האב געוואוסט, אז אין קרעטשמע וויגן זיך מוראדיקע שאַטנס אויף די ווענט, אז פון יעדן ווינקל ליערט שרעק און מרה-שחורה, און ווען איך האב זיך גע-לאזט גייען אין קעלער, האט זיך מיר געדאַכט, אז די אַלע מוראדיקע שאַטנס און ווינקלען קריכן מיר נאָך.

זאָגן דעם טאַטן, אז איך האב מורא צו גייען ביי-נאַכט אין קעלער, האב איך נישט געקאַנט. דאס וואַלט גע-מיינט, איך אליין זאל זיך מודה-זיין, אז איך בין טאַקע נאָך א קליין יינגל, ווי דער טאַטע פלעגט זאָגן. און דאס וואַלט אויך געמיינט, אז איך דאַרף נאָך נישט טרייבן קיין פּערד, אדער פאַרן רייטנדיק, אדער טראָגן לאַנגע שטיוועלעך און געניסן נאָך אַזעלכע פאַרגעניגנס, וואָס דאָס חיות פלעגט מיר אויסגייען נאָך זיי, און וואָס נאָר אַ גרויסער יינגל האַט אַ רעכט דערצו.

האַב איך געשטיקט אין זיך די מורא און זיך געלאָזט אין קעלער — מיטן ליכטל אין האַנט און מיט דער מורא אין האַרצן.

*

די וויין-פלעשער זענען געווען פון פאַרשידענע מאָסן. געווען גרויסע בייכיקע פלעשער פון אַ ליטער, קלענערע פון אַ האַלבן ליטער, און גאָר קליינע פלעשלעך פון אַ פּערטל.

יעדע פלאש האָט געהאַט אַ גלעזערן רינגל ביים האַלדן, וואָס האָט אָנגעוווּן די ריכטיקע מאָס. אַז מ'האַט אַרויפגעבראַכט אַ פלאש און דער וויין האָט נישט דערגרייכט ביז צום רינגל, האָט דער קונה זיך געבייזערט און געמענהט, אַז מ'נאַרט אים; און אַז דער וויין האָט דערגרייכט איבער דעם רינגל, האָט דער טאַמע געשריגן און געזאַגט, אַז מ'שטעלט אים בדלות.

אַבער ווער האָט געקאַנט אין זינען האָבן דאָס גלע-
זערן רינגל אין דער מוראדיקער פינצטערניש פון קעלער? אַז
איך בין צוגעקומען צום פּאַס אָנצאַפן וויין, האָב איך גיך
אונטערגעשטעלט די פלאש, אויף גיך אויפגעדרייט דעם
צאַפן, און בעת-מעשה נישט אַראָפגענומען אַן אויג פון דער
אַרומיקער פינצטערניש. און כאָטש די פינצטערניש האָט
מיך געשראַקן, האָב איך אַבער געפילט, אַז מיט דעם וואָס
איך קוק און שרעק זיך, קויף איך זיך אויס פון אַ גרויסער
סכנה.

דאָס וואָס איך האָב געמוזט אַוועקקוקן פון צאַפן, האָט
מיט דער צייט אַזוי שאַרף געמאַכט מיין געהער, אַז פון דעם
גערויש וואָס דער וויין האָט געמאַכט אין פלאש, האָב איך
שוין געוואוסט ווען צו פאַרדרייען דעם צאַפן. עס פלעגט
אַבער טרעפן, אַז פון שרעק פלעג איך אויפדרייען דעם צאַפן
צו גיך, און דער וויין האָט אַ זעץ-געמאַן פון פלאש און פאַר-
לאָשן דאָס ליכט. ווידער אָנצינדן דאָס ליכט, איז שוין גע-
ווען שווער. דער קנויט איז געווען פיטש-נאַס און די שווע-
בעלעך האָבן דאָן, ווי אויף צו-להכעים, זיך נישט געוואָלט
אָנצינדן. און טאַמער האָט אַ שוועבעלע זיך שוין יאָ אָנ-
געצונדן, האָט מיין האַנט אַזוי געציטערט, אַז ביז איך האָב
עס צוגעטראָגן צום קנויט, האָט זיך עס פאַרלאָשן. דענצמאָל

מיין טאטנס קרעטשמע

פלעגט מיר שוין גארנישט ליגן אין זינען — נישט די מענות
פון קונה, און נישט די געשרייען פון טאטן. איך האב גע-
לאזט לויפן דעם וויין ווילדערהייט ביז ער איז אריבערגער-
נען פון פלאש, אויף גיך פארדרייט דעם צאפן, און מיט עט-
לעכע שפרינג זיך געראטעוועט פון קעלער.

אבער ווי קומט מען ארויף צום טאטן מיט אזא פולער

פלאש?

האב איך געמאן ווי א שייגעצל, א חבר מיניער, האט
מיך געלערנט. איך האב זיך אפגעשמעלט אין קארידאר און
ביים שיין פון לאמפ אפגעזופט דאס איבעריקע ביסל וויין.

פון די ביסלעך וויין, וואס איך פלעג אפזיפן אין די
אונטן, פלעג איך אפט ארומגייען מיט צעפלאצטע באקן. די
מאמע האט מיך געמאפט ביים קאפ, און געזאגט צום טאטן:

— כ'האב מורא אז דאס קינד האט פיבער.

דעם אמתן טוד פון מיינע צעפלאצטע באקן האט קיי-
נער נישט געוואוסט, אהויץ מיין חבר, דאס שייגעצל פון
דארף.

די דארפישע פויערן פלעגן דערציילן, אז ביי אונדז אין קעלער
שוועבט אַרום דער גייסט פון אַ טויטן פויער אין דעם געשטאַלט
פון אַ ציג.

ציגיינער

ומער פלעגן זיך אפשטעלן ציגיינער ביי אונדזער קרעטשמע. די גרויסע ציגיינערישע בוידן מיט זייערע לייזונמענע בייזיקע דע-כער פלעגן קומען אָנגעלאָדענע מיט וויי-כער און קינדער, מיט מאַלפעס און פּאַ-פוגייען, מיט קעץ, הינט, עופות און כלערליי

אנדערע באשעפענישן, וואָס די ציגיינער האָבן איינגעהאָנדלט, אָדער געלאַטכנט, אונטערוועגנס.

אז די בוידן האָבן זיך אָפּגעשטעלט, האָבן פון אינע-ווייניק זיך אַ שאַט-געטאָן די קליינע ציגיינערישע קינדער האַלב-נאַקעטע, פאַרשמירטע און פאַרניערעטע, און זיך צע-לאָפן איבערן וועג טאַנצנדיק און שפּרינגענדיק, ווי דערפרייטע הינדלעך, וואָס האָבן זיך נאַרוואָס אַרויסגעריסן פון אַ שטייג. די מאַמעס זענען זיי נאַכגעלאָפן, זיי גערופן צוריק צו די בוידן, זיי געטריבן מיט די ברייטע פאַכנדיקע קליידלעך, גע-שריגן און געשאַלטן, און די קינדער האָבן זיך אַרומגעיאָגט צעראַשטע און צעפלאַמטע, און געלעכערט די אויערן מיט זייערע שפיציקע קולות. די טאַמעס האָבן געשריגן אויף די מאַמעס, זיי געוואַלט איינשמילן, און מיט זייערע אייגענע קולות נאָך גרעסער געמאַכט דעם ליאַרם און געפילדער. אַפילו די פּערד ביי די בוידן זענען געוואָרן אומרואַיק און

מיין טאטנס קרעטשמע

געוואָרפֿן מיט די העלדזער, געשפיצט די אויערן, געהירושעט
און געבריקעט מיט די פֿיס.

מיטאַמאַל איז שמיל געוואָרן. אַ הויכער מיטל-יאָריקער
ציגיינער מיט שוואַרצע גערינגלעטע וואַנצעס און מיט אַ צע-
פינקלט אוירינגל אין זיין לינקן אויער, האָט פֿאַמעלעך און
ווירדיק אַרויסגעשפּאַנט פֿון צווישן די בוידן. ער האָט פֿאַר-
לייגט די הענט אויף דער ברוסט און באַפעלעריש אַ פֿיר-געטאָן
די אויגן איבער דער מחנה. אַ שמילער שעפּטשען, ווי אַ
לייכטער בלעטער-גערויש פֿון אַ פֿלוצימדיק ווינטל, האָט זיך
דורכגעטראָגן פֿון בויד צו בויד:

— דער בולבאַשאַ!

די צעלאַפענע קינדער האָבן שמילערהייט זיך צוריק-
געקערט צו זייערע בוידן און זיך באַהאַלטן הינטער די קלייד-
לעך פֿון זייערע מאַמעס. די טאַמעס האָבן מיט אַ פֿינגער
ביים מויל געוואָרנט די מאַמעס צו זיין שמיל.

דער בולבאַשאַ איז נאָך אַלץ געשטאַנען מיט די הענט
אויפֿן ברוסט. ווען דער לעצטער שאַרף איז פֿאַרשוואַנדן,
איז ער צוגעגאַנגען צו מיין טאַטן, וואָס איז געשטאַנען אויף
דער שוועל פֿון קרעטשמע. ער האָט אַראַפּגענומען דעם
קאַפעליוש און זיך איידל פֿאַרנויגט. דער טאַמע האָט אים
געענטפּערט מיט אַ שמייכל. דער בולבאַשאַ האָט זיך ווי-
דער פֿאַרנויגט און געבעטן דעם טאַטן, ער זאל אים לאָזן
איבערנעכטיקן מיט די בוידן ביי דער קרעטשמע.

דער טאַמע האָט זיך געקווענקלט. ער האָט נאָך גע-
דענקט די ציגיינער, וואָס האָבן נישט לאָנג צוריק איבער-
געענעכטיקט ביי דער קרעטשמע. אויך דענצמאַל איז צוגע-
קומען אַ שיינער בולבאַשאַ און זיך איידל פֿאַרנויגט. אַכער

אויף מאַרגן, ווען די ציגיינער זענען אוועק, האָבן ביי אונדז
אין הויף געפעלט אַ שיין ביסל הינער און גענדז.
דער בולובאַשאַ האָט פאַרשטאַנען וואָס דער טאַטע
קווענקלט זיך.

— איר דאַרפט נישט מורא האָבן, — האָט ער גע-
זאָגט. — מיינע מענטשן זענען ערלעך.

דער טאַטע האָט זיך נאָך אַלץ געקווענקלט. אָבער
ווען ער האָט אַ קוק געטאָן אויף אונדז, קליינע קינדער, און
געזען דאָס געבעט פון אונדזערע אויגן, האָט ער שמייכלענדיק
אַ שאַקל געטאָן מיטן קאַפּ.

דער בולובאַשאַ האָט זיך נאָך מיפער פאַרנויגט, און
געהייסן זיינע ציגיינער אויסשפאַנען די בוידן.

*

איך און מיי ברודער לייב האָבן זיך באַלד אַ לאַז גע-
טאָן צו די ציגיינער. אונדזער קליין שוועסטערל, דבורהלע,
איז אונדז נאָכגעלאָפּן. מיר האָבן זי צוריקגעטריבן און גע-
וואַרנט, אַז די ציגיינער וועלן זי צוגנבענען.

— און אייך וועלן די ציגיינער נישט צוגנבענען?

מיר האָבן איר געגעבן צו פאַרשטייען, אַז ציגיינער
גנבענען נאָר קליינע קינדער, און אַזוי ווי לייב איז שוין צען
יאָר אַלט, און איך וועל באַלד ווערן אַכט, זענען מיר שוין
פאַררעכנט פאַר גרויסע און מיר האָבן נישט וואָס מורא צו
האַבן.

— גרויסע! — האָט זי אונדז נאָכגעקרימט, און איז
אַריין אין שטוב אַ ברוגזע.

לייב איז גלייך אוועק צו די ציגיינערישע פּערד. די

מיון טאטנס קרעטשמע

פערד זענען געווען גרויסע, פעמע, מיט ווייכע, רונדע רוקנס. לייב האט זיי געגלעט, געטאפט די שיינע כאמוזן מיט די געלע מעשענע קנעפ און זיך געשפילט מיט די קאלירמע סמענגעס, וואס זענען געווען איינגעפלאכטן אין זייערע גרי-וועס.

איך בין געשטאנען לעבן א בויד און באטראכט א פא-פוגיי. דער פאפוגיי איז געזעסן אן אנגעבלאזענער אין א דראטן שטייגל, וואס האט זיך געוויגט אויף א שמריקל.

א קליין ציגיינערל איז צוגעלאפן און מיך געפרעגט:

— ווילסטו הערן ווי דער פאפוגיי רעדט?

— יא!

— ברענג א בייגל!

איך בין אריינגעלאפן אין קרעטשמע און געבראכט א בייגל. דאס ציגיינערל האט אויפגעגעסן דעם בייגל מיט א געוואלדיקן אפעטיט, און זיך גענומען צום פאפוגיי.

— זאג דעם פריצל דיין נאמען.

דער פאפוגיי האט געשוויגן.

— ווינטש דעם פריצל געזונט.

דער פאפוגיי האט אלץ געשוויגן. דאס ציגיינערל איז ארויפגעשפרונגען אויף דער בויד און גענומען הארעווען איבערן פאפוגיי. ער האט אים געשמעלט אלערליי פראגן, אים געהייסן נאכזאגן ווערטער, אים געקלאפט איבערן פיסקל, גערעדט צו אים מיט גומן און מיט בייזן, אבער ס'האט נישט געהאלפן. דער פאפוגיי האט אריינגעצויגן דעם קאפ אין די פעדערן און געשוויגן. דאס ציגיינערל איז אראפגעקראכן פון בויד און נישט געוואוסט וואס צו טאן.

א צווייט ציגיינערל, וואס איז געשטאנען לעבן אן אנ-

דער בויד און געגלעט א מאלפע, האָט אַ וואונק געמאָן צו מיר :

— ווילסט זען ווי די מאלפע לאַכט ?

— יאָ !

— ברענג אַ צוקערל.

אַ וויילע שפעטער איז שוין דאָס צוקערל געווען ביי אים אין מויל. אָבער דאָס צווייטע ציגיינערל האָט אויך קיין מזל נישט געהאַט. ער איז געשמאַנען איבער דער קליי-נער דאַרער מאלפע און זיך געבעטן זי זאל לאַכן. ער האָט געמאַכט צו איר כלערליי העויות, געפינמלט מיט די אויגן, געקרימט מיט דער נאַז, אַרויסגעשמעקט די צונג, אָבער די מאלפע האָט נישט געלאַכט.

די צוויי ציגיינערלעך האָבן זיך געפילט שולדיק וואָס דער פּאָפּוגיי און די מאלפע האָבן זיך פאַרעקשנט. זיי האָבן זיך אָנגעקוקט מיט שולדיקע אויגן, געביסן די ליפּן, גע-קראַצט די קעפּ, און געוואָרפן ביזע בליקן אויף די צוויי שמומע באַשעפענישן. מיטאַמאַל, ווי זיי וואַלטן זיך פון פריער אָפּגערעדט, האָבן זיי ביידע זיך אַ שטעל געמאָן אויף די קעפּ — און מיט דעם דאָזיקן קונץ מיר אָפּגעצאָלט פאַרן בייגל מיטן צוקערל.

*

די ציגיינערישע בוידן זענען געשמאַנען אויף אונדזער מאידאָן — אַ ליידיק שטיק פעלד ביי דער זייט פון קרעטשמע, וואָס איז געווען אָפּגעמיילט פון וועג מיט אַ גראַבן און אַ בריקל. דאָרט פלעגן איינשטייען בעלי-עגלות מיט זייערע פורן, פויערן מיט זייערע אַקסן-זוועגענער און נאָך פאַרביי-

מיין טאטנס קרעטשמע

פארערס, וואס פלעגן זיך אפשטעלן ביי דער קרעטשמע פאר
א לענגערער צייט.

ביי די בוידן האט זיך גערעשט. די ציגיינער האבן
ארויסגעשלעפט זייערע האמערס און קאוואדלעס, די בלאז-
זעק און צוואנגען, די זעגן און אנדערע מכשירים, און זיך
גענומען צו זייערע מלאכות. די האמערס האבן אפגעקלונגען
אויף די קאוואדלעס, זעגן האבן געקריצט מיט זייערע שארפע
שטאלענע צייג, גרויסע בלעכן האבן זיך געכוואליעט, גע-
דונערט און געבליצט קעגן דער זון, און וואלקנס פליענדיקע
פונקען האבן זיך געטראגן אין דער לופטן. די ציגיינער האבן
פלייסיק געארבעט, געשמידט רייפן, געפורעמט פאדקאוועס,
אויסגעהאמערט קופערנע פאנען, געשניצט ביינערנע קעמ-
לעך, געפלאכטן זיפלעך, און בעת-מעשה זיך געשפארט און
געקריגט און געזידלט מיט די מיאוסמע קללות. די ציגיי-
נערמעס האבן צעלייגט פייערן, זיי צעבלאזן מיט זייערע ברזיי-
טע קליידלעך, און ארויפגעשמעלט גרויסע טעפ און קעס-
לען צום קאכן. די קליינע ציגיינערלעך זענען ארוםגעשפרונ-
גען ווי וועווריקלעך, זיך גערייצט מיט די הינט, געיאגט די
קעץ, געקראכן אונטער די בוידן, און זיך אריינגעשניטן מיט
זייערע דינע שפיציקע קולות אין דעם געפילדער פון זייערע
טאטעס און מאמעס.

ווען די פויערן פון דארף האבן זיך דערוואוסט, אז ביי
אונדז שטייען-איינ ציגיינער, האבן זיי אפגעלייגט זייערע אר-
בעטן און זיך געלאזט צו דער קרעטשמע. צוערשט זענען
אנגעלאפן די קליינע שקאצים און שיקסלעך, צעפלאממע און
פארסאפעטע, און נאך זיי די מאמעס און מאמעס מיט פולע
טארבעס אויף די פלייצעס און קוישלעך אין די הענט.
צווישן די פויערן און ציגיינער איז באלד געווארן א

האנדל מיט א געשריי און גערודער, ווי אויף א יארד. די פויערן האבן אנגעבאטן די ציגיינער פאפשויענע מעל, פא-סאלעם, קארטאפל, שאפענע קעז, און די ציגיינער האבן זיי אפגעצאלט מיט ביינערנע קעמלעך, בערשמלעך, זיפלעך, הא-מערס, צוואנגען און שערלעך. זיי האבן זיך לאנג געדונגען, זיך געשפארט און געשוואוירן, געקריגט און איבערגעבעטן, און ווידער געקריגט. די פויערן האבן זיך געהאלטן עצות איינע מיט די אנדערע, זיך געסודעט און געשושקעט, און בעת-מעשה אויסגעפרוואוט די ציגיינערישע סחורה. זיי האבן זיך געקעמט מיט די קעמלעך, געזיפט מיט די זיפלעך, אפ-געשוירן שטיקלעך בארד און וואנצעס מיט די שערלעך כדי אויסצופרוואוון זייער שארפקייט, און ווען זיי האבן געזען, אז אלץ ארבעט ווי ס'דארף צו זיין, האבן זיי נאכגעלאזט זייער עקשנות און איינגעגאנגען אויפן מקח.

די ציגיינערטעס האבן איבערגעלאזט זייערע פייערן, אינאיינעם מיט די קאכעדיקע טעפ און קעסלעך, און זיך אויך אריינגעריסן צווישן די פויערן. זיי האבן געמראגן מעשלעך קארטן אין די הענט, און מיט זיסע, הכנעהדיקע שמייכע-לעך אנגעבאטן די פויערן צו טרעפן זייער מזל. די קליינע שקאצים און שיקמלעך האבן געריסן זייערע מאמעס ביי די פאלעם, געצויגן די טאמעס ביי די ארבל, און זיי געשלעפט צו די ווארזאגערנס.

אן אלטער באוואקסענער פויער האט זיך ארויסגערוקט און א גלעט געמאן די וואנצעס. א ווארזאגערן איז באלד אויסגעוואקסן לעבן אים. די ווארזאגערין, א ברייטע ציגיי-נערטע מיט צעפלאסענע האר, מיט א צעעפנטן בוועס און מיט א סך שנירלעך קרעלן און זילבערנע מטבעות אויפן האלדן, האט פארבעטן דעם פויער אויף דער ערד. זי האט

מיין טאטנס קרעטשמע

צעמאשט די קארטן און זיי אויסגעלייגט אין גלייכע רייען.
עטלעכע פויערן און פויערמעס האָבן זיך פאַרקליבן אַרום
זיי און געקוקט מיט שפּאַנונג אויף די קאַרטן און אויף דער
ציגיינערטע. די ציגיינערטע האָט געמורמלט עפעס צו זיך
אַליין, געוואָרפן סודותדיקע בליקן אויף די קאַרטן און אויפן
פויער, געמאַכט פאַרשידענע מינעס, צופרידענע און באַזאָרגטע,
און דערביי געשאַקלט מיטן קאַפּ אויף יאָ און אויף ניין, ווי
זי וואָלט געפירט אַ געהיימען ויכוח מיט זיך און מיט די
קאַרטן. זי האָט זיך לאַנג צעזיפצט, און געזאָגט:

— צרות, צרות...

דער פויער האָט טרויעריק צוגעשאַקלט מיטן קאַפּ.
— און מענטשן האָבן דיר שלעכטס געמאַן... אוי,
וויפל שלעכטס!

דער פויער האָט געזיפצט.

די ציגיינערטע האָט ווידער צעמאשט די קאַרטן און זיי
ווידער אויסגעלייגט אין גלייכע רייען. איר מינע האָט זיך
מיטאַמאָל געביטן.

— אָבער נישט מער... מער וועלן צרות דיין שוועל
נישט באַטרעטן... און מער וועלן שלעכטע מענטשן קיין
שליטה נישט האָבן...

דער פויער האָט אויפגעשיינט.

— און מזל וועט זיך באַזעצן אין דיין שטוב... און
שפע אויף דיין פעלד... און דו וועסט לעבן זיבן-און-ניינציק
יאָר...

דער פויער האָט אַנגעקוואַלן פון די אַלע גוטע בשורות.
ער איז געווען זיכער, אַז אַזוי ווי די וואָרזאָגערן זאָגט, אַזוי
וועט זיין. ער האָט איר אַריינגעלייגט אַ ממכע אין דער
האַנט, און איז אַוועק אַ צופרידענער.

אן אלטע איינגעהויקערטע ציגיינערטע, מיט אויסגע-
פאלענע ציין און מיט א פנים ווי צעקנייטשמער פארמעט,
האט זיך ארומגעשארט אויף א שמעקן. זי האט געהאלטן
א מושל אין האנט, און אנגעבאטן די פויערן צו טרעפן זייער
נאמען.

— אט דאס בין איך א בעלן! — האט א יונגער פויער
אויסגערופן. — קום אהער, באבעשע.

די אלטע ציגיינערטע איז צוגעקומען מיט אן אויסגע-
שטרעקטער האנט:
— ווייז א ממבע.

דער יונגער פויער האט אויסגעקראצט א ממבע פון
גארטל און איר דערלאנגט. די ציגיינערטע האט אים גע-
הייסען אריינשעפטשען זיין נאמען אין דעם שפאלט פון מושל.
דערנאך האט זי צוגעלייגט דעם מושל צום אויער, און אויס-
גערופן:

— וואסילי!

— נישט געטראפן.

— טא שעפטשע נאך אמאל אריין.

דער יונגער פויער האט געפאלגט. די ציגיינערטע
האט א וויילע נאכגעטראכט, געפינמלט מיט די אויגן, און
ווידער אויסגערופן:

— קאסטאקע!

— ווידער נישט געטראפן.

א פויערטע וואס איז געשמאנען דערלעכן האט זיך
געוויצלט:

— זאג איר דוין נאמען אין אויער, וועט זי טרעפן.

דאס האט ארויסגערופן א געלעכטער ביי די ארומיקע
פויערן, און אלע האבן געשפאסט פון די צוויי נייע נעמען

מיון טאטנס קרעטשמע

וואָס דער יונגער פויער האָט פלוצים געקראָגן. די קליינע
שקאַצים און שיקסלעך האָבן זיך געפרייט וואָס די ציגיי-
נערטע האָט נישט געטראָפן און אונטערגעטאָנצט פון פרייד.
די אַלטע ציגיינערטע איז געשטאַנען אַ פאַרשעמטע. זי האָט
געקוקט אויפן יונגן פויער און אויף דער מטבע אין איר האַנט,
און נישט געוואוסט וואָס צו טאָן.

— זאָל זי אָפגעבן די מטבע! — האָט עמעצער אויס-
געשריגן.

— אָפגעבן! אָפגעבן!

די ציגיינערטע האָט זיך דערשראָקן און געוואַלט אָפ-
געבן די מטבע.

— דאָס גייט נישט! — האָט דער יונגער פויער גע-
זאָגט און געדרייט מיטן קאָפּ. — האָסט זיך אונטערגענומען,
דאַרפסטו טרעפן!

די ציגיינערטע איז געשטאַנען מיט דער אויסגע-
שמרעקטער האַנט, געשטופט די מטבע, אָבער דער יונגער
פויער האָט נישט געוואַלט נעמען. ער האָט געשריגן און זי
געסטראַשעט מיט דער האַנט.

דער בולבאָשאַ איז די גאַנצע צייט געשטאַנען פון
ווייטנס און זיך צוגעקוקט. ווען ער האָט דעהערט די גע-
שרייען, איז ער לאַנגזאַם צוגעקומען און זיך איידל פאַר-
נויגט פאַרן יונגן פויער. דערנאָך האָט ער זיך אויסגעדרייט
צו דער ציגיינערטע, און שמרענג אַ זאָגגעמאַן:

— מכשפה! ביסט צו אַלט פאַר אַזעלכע זאַכן. צוריק
אין בויד!

דאָס האָט דעם יונגן פויער איינגעשמילט, און ער האָט
אָפגענומען די מטבע.

די אלטע ציגיינערטע האָט זיך צעוויינט, און זיך אוועק-
געשארט אָן איינגעהויקערטע אויף איר שמעקן.

*

נישט ווייט אוועק האָבן עטלעכע פויערן זיך גערעשט
ארום אַ ציגיינער מיט אַ בער. דער בער איז געזעסן אויף
די הינטערשטע פיס, מיט אַ קייט אויפן האַלדז. דער ציגיינער
האַט געהאַלטן אין איין האַנט די קייט, און אין דער צוויי-
טער אַ פייקל. דער עולם האָט זיך אַ לאַז געטאָן צום בער.
אַ קליין ציגיינערל איז אַרומגעגאַנגען מיט אַ קאַפעליוש אין
האַנט און געבעטן מטבעות. ווען קיינער האָט מער קיין
מטבעות נישט געגעבן, האָט דער ציגיינער אַריינגעשטופט
אַ שטיקל צוקער דעם בער אין מויל אַריין, און זיך צע-
זונגען:

מאַניך מאַרטיני, הויב די פיס,
צוקער איז דאָך אַליך נאָך זיס —
דיכאַי! דיכאַי!
נאָר דאָס לעבן, אזוי ווי שווער,
אי פאַר מענטש און אי פאַר בער —
דיכאַי! דיכאַי!

דער בער האָט זיך געריסן פון דער קייט, געברומט און
געשמירעט די ציין. אַבער דער ציגיינער האָט ווייטער
געזונגען און צוגעקלאַפט מיטן פייקל. מיטאַמאַל האָט דער
בער זיך אויפגעשמעלט אויף די הינטערשטע פיס און זיך
גענומען ווייגן. דער עולם האָט אויסגערופן מיט התפעלות:

מיין טאטנס קרעטשמע

— ער טאנצט!

— בנאמנות, ער טאנצט!

א טייל פויערן זענען געווארן אזוי נתפעל פון דעם
בערס טאנצן, אז זיי האבן געווארפן די קיטשמעס און די
קאפעלושן אין דער לופטן. דאס קלייננווארג האט געקוויטשעט
און געפלעסקעט מיט די הענט.

דער בער האט זיך נאך מער צעוויגט. ער האט גע-
ביטן א פוס אויף א פוס, זיך געדרייט אויף רעכטס און אויף
לינקס, זיך געהעצקעט, און נישט אויפגעהערט ברומען און
שטשירען די ציין.

דער ציגיינער האט זיך נאך שטארקער צעזונגען:

איינער לאכט און איינער וויינט,

און א דריטער איז פארשטיינט —

דיכאי! דיכאי!

טאנץ מארטיני, אט אזוי,

ביסט דאך גרינגער פון א פלוי —

דיכאי! דיכאי!

דער ציגיינער האט געגעבן דעם לעצטן קלאפ מיטן
פייקל, און באפוילן דעם בער צו באדאנקען דעם עולם. דער
בער האט זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד, מיט די פיס ארויף,
זיך דורכגעקאטשעט א פאר מאל אויפן רוקן — און אויף
אזא אופן זיך „פארנויגט פארן עולם“.

די פארשטעלונג מיטן בער האט געהאט נאך א טייל,
אויף וועלכן די פויערן האבן געווארט.

— וועמען טוט זוי די קריזשעס? — האט דער צי-
גינער א פרעג געמאן.

א פויערמע האָט אָנגעוווּן אויף איר מאַן:
— שוין באַלד צוויי וואַכן אז ער קאָן זיך נישט אויס-
גלייבן.

איר מאַן, אַ קליינער קלעצליקער פויער, איז געשטאַ-
נען הינטער איר אַן איינגעכויגענער און פאַרווערטער.
— זאָל ער צוקומען! — האָט דער ציגיינער געזאָגט.
איך וועל דורכפירן מיין בער איבער זיינע פלייצעס און ער
וועט אויפשטייען אַ געזונטער.
די פויערמע האָט געשמופּט איר מאַן צום בער, און
ער האָט זיך געריסן אויף צוריק.

— האָב נישט מורא, — האָט דער ציגיינער צו אים
געזאָגט. — מיין בער האָט לייכטע פיסעלעך.

ביי די ווערטער „לייכטע פיסעלעך“, האָט דער עולם
אויסגעבראַכן אין אַ געלעכטער. דער קליינער פויער האָט
זיך נאָך טיפּער באַהאַלטן הינטער זיין ווייב. צוויי יונגע
שקאַצים האָבן פּלוצים אַ כאַפּ געמאַן דאָס קליינע פויערל
אויף די הענט און אים צוגעטראָגן צום בער. דאָס פויערל
האָט זיך געוואָרפן און געצאַפּלט און געשריגן מיט באַג-
מענע קולות. די שקאַצים האָבן אים אויסגעצויגן אויף דער
ערד, מיטן פנים אַראָפּ, און אים צוגעהאַלטן ביי די הענט
און פיס. דער ציגיינער האָט אים איבערגעדעקט מיט אַ
קאַלדרע, און פּאַוואַליע דורכגעפירט דעם בער איבער זיין
פלייצע. דאָס פויערל האָט געקוויטשעט און געוואַלדעוועט,
געקרעכצט און געאויקעט, אָבער אַ וויילע שפעטער איז ער
אויפגעשפרונגען אַ גלייכער און געזונטער.

*

מײן טאָטנס קרעטשמע

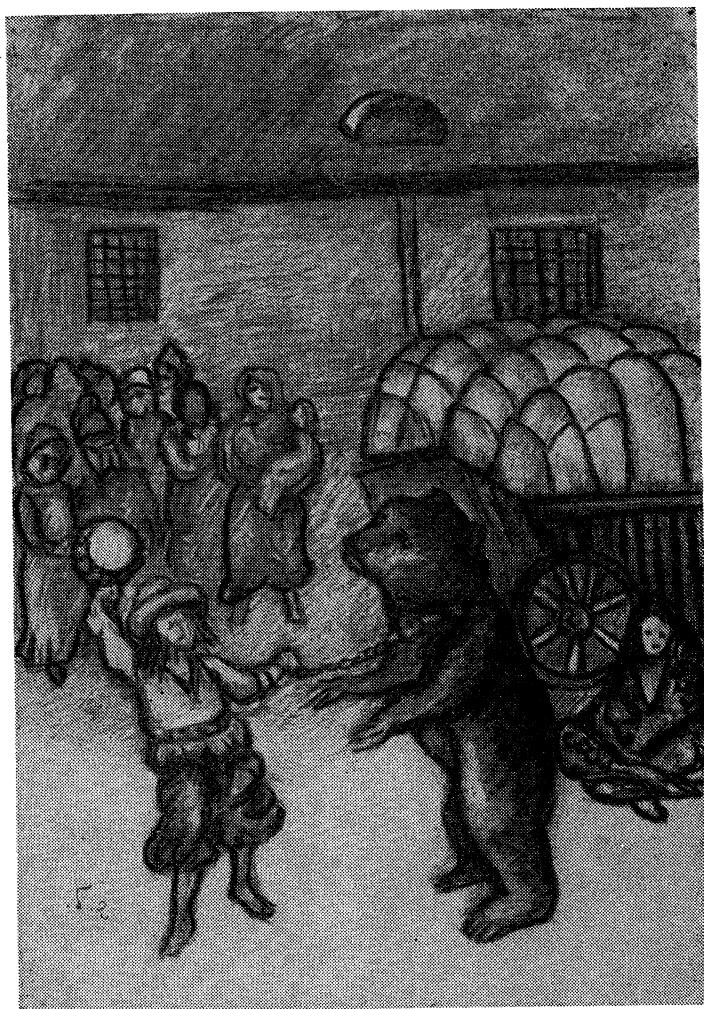
פאַרנאַכט זענען די פּויערן זיך צעגאַנגען אַהיים. די ציגיינער האָבן באַהאַלטן זייערע מכשירים אין די בוידן, און זיך געזעצט עסן. נאָכן עסן האָבן זיי צעלייגט פּרישע פּייערן. זיי האָבן געשיקט דאָס קליינוואַרג שלאָפּן, און אַליין האָבן זיי זיך אויסגעזעצט אַרום די פּריילעכע פּייערן, מיט די פּיס אונטער זיך, און געזונגען ביז שפּעט אין דער נאַכט.

מיר, קליינע קינדער, זענען געלעגן אויף אונדזערע געלעגערס און נישט געקאָנט איינשלאָפּן. ס'האַט זיך גע-וואַלט לאַנג לייגן און הערן דאָס פּריילעך געזאַנג פּון די צי-גינער אין דער שפּעטער שעה.

אויף מאַרגן, ווען מיר זענען אויפגעשטאַנען, זענען די ציגיינער שוין נישט געווען. געבליבן איז נאָר דאָס אויס-געלאָשענע אַש אויף די ערמער וואו זייערע פּייערן האָבן געברענט.

דער טאַטע איז אַרויס אין הויף און זיך אומגעקערט מיט אַ שמייכל:

— וואָדען... ס'פעלן שוין ווידער אַ פאַר הינער און גענדו.

טאנץ מארטיני, אט אזוי,
ביסט דאך גרינגער פון א פלוי —
דיכאי! דיכאי!

וועלף

8

ין די ווינטערדיקע פרימאָרגנס, ווען דער טאטע פלעגט עפענען די קרעטשמע, פלעגן קומען פויערן פון דאָרף און זיך קלאַנגן אויף דעם ביינאַכטיקן שאַדן פון די וועלף. זיי זענען געזעסן פאַרוואַרנטע אויף די בענק פון קרעטשמע און באַקלאַגט די פאַרצוקטע

שאַף און די צעביסענע קי און קעלבלעך. מיר, קליינע קינדער, פלעגן זיך צוהערן מיט שרעק צו זייערע רייד, און ביינאַכט, ווען דער טאטע האָט פאַרמאַכט די קרעטשמע, פלעגן מיר זיך אונטערנעבענען צו די דרויסנדיקע טירן און טאַפן די ריגלען.

און טאַקע צוליב די וועלף, וואָס פלעגן אַנטאָן שאַדן, האָט דאָס דאָרף איינגעפירט די ביינאַכטיקע וואַך. יעדע נאַכט פלעגט אַן אַנדער פויער מוזן היטן דאָס דאָרף. דער שומר האָט געהאַט זיין פאַסטן אין דרויסן פאַר דער קרעטשמע, ווייל די קרעטשמע איז געווען נאַענט צום וואַלד, וואו די וועלף פלעגן זיך אויפהאַלטן. אַן אַנגעפעלצטער און מיט אַ גרויסן אַקסענטעס האָרן אויף די אַקסל האָט דער שומר גע- מוזט שטייען אַ גאַנצע נאַכט אויף זיין פאַסטן, אַפילו אין די

מיין טאטנס קרעטשמע

גרעסטע פרעסט אין זאווערעכעס. פון צייט צו צייט פלעגט
ער צוטראגן דעם האַרן צום מויל און דורכבויערן די לופט
מיט אַ לאַנגן אויסגעצויגענעם פייף, וואָס דאָס האָט באַדאַרפט
אַנשרעקן די וועלף און זיי פאַרטרייבן פון די דאַרפישע
הויפן.

אַבער דער שומר מיט זיין האַרן האָט ווייניק גע-
האַלפן. אינדערפרי, אַז דער טאַטע האָט געעפנט די קרעטש-
מע, זענען געקומען די פויערן און זיך ווידער געקלאַגט אויף
די וועלף. געהאַלפן האָט דאָס נאָר אונדז, קליינע קינדער.
וואָרן ביינאַכט, ווען מיר פלעגן הערן דעם שומרס האַרן,
פלעגט אונדז ווערן היימלעכער אויף אונדזערע געלעגערס.

*

די בעלי-עגלות און דאַרף-הענדלער, וואָס פלעגן וויי-
טער זיך אָפשמעלן ביי אונדזער קרעטשמע, פלעגן זיך אויך
קלאַגן אויף די וועלף. זיצנדיק ביי די טישן, פלעגן זיי זיך
אַנדערציילן כלערליי מוראדיקע געשיכטעס, ווי אַזוי גאַנצע
משאַטעס וועלף זענען זיי באַפאַלן, און ווי אַזוי זיי האָבן זיך
קוים מיט ניסים געראַטעוועט פון זיי.

מיט קיווע דעם בעקער, וואָס פלעגט אונדז ברענגען
ברויט און בייגל, האָט אויך געטראָפן אַזאַ נס.
קיווע איז געווען אַ קליין יידעלע, אַ קליינס און אַ
דאַרם. ער האָט געהאַט פיצעלעך בלויע אויגעלער, שמאַלע
געלע וואַנצעס און אַ געל שימער בערדל, וואָס איז אים גע-
וואַקסן כמעט אויף אַ זייט. ווינטער, ווען ער פלעגט אַריי-
קומען מיט זיין לאַנגן שעפּסענעם פעלץ, מיט די הויכע שמוויל
און מיט זיין גרויסער אויפגעשפיצטער קיטשמע, האָט ער

אויסגעזען א סך העכער און דיקער ווי אין דער אמתן. אפילו זיין דין קולכל, וואס פלעגט געוויינלעך קוויטשען און לעכערן די אויערן, האט דאן געקלונגען טיפער און גרעכער. אבער אזוי גיך ווי קיווע האט פון זיך אראפגעווארפן די אלע שווערע ווינטערדיקע בגדים און זיך אוועקגעשמעלט וואס רעמען ביים אויוון, האט מען ווידער פאר זיך געזען דאס קליינע דארע יידעלע מיט דעם קליינעם אויסגעמאגערטן גופל.

יענעם טאג, ווען דער נס איז מיט אים געשען, איז קיווע צו אונדז געקומען מיט א לידיקן שלימן. ווען דער טאטע מע האט אים געפרעגט, וואו דאס ברויט און די בייגל זענען אהינגעקומען, האט קיווע פארקוועטשט די קליינע אויגע-לעך, און ארויסגעקוויטשעט מיט זיין געוויינלעך שפיציק קולכל:

— די וועלף!

— כ'פארשטיי נישט, — האט דער טאטע געזאגט. —

פון ווען-אן עסן וועלף ברויט און בייגל?

קיווע האט זיך נאך שטארקער צעקוויטשעט:

— נישט דאס מיין איך!

ער האט פון זיך אראפגעווארפן דעם לאנגן שעפסענעם פעלץ, אויסגעטאן דעם וואטענעם שפענצער, אראפגעשיילט די עמלעכע וועסטן און לייבלעך, וואס ער האט געמראגן איינס איבער ס'אנדערע, זיך אוועקגעשמעלט ביים אויוון, און דערציילט וואס מיט אים האט געמראפן.

איבערגעבן קוועס רייד, איז נישט מעגלעך. ער האט געהאט א לשון, וואס א פרעמדער האט עס בשום-אופן נישט געקאנט פארשטייען. זיין לשון איז באשטאנען פון א געלאף פון ווערטער, וואס ער האט האלב אויסגעשפיגן און האלב

מיון טאטנס קרעטשמע

איינגעשלונגען. אבער מיר האבן קיווען גוט געקאנט און אים פארשטאנען. ס'הייסט, פארשטאנען האבן מיר נישט וואס ער זאגט, נאר וואס ער מיינט. מיר האבן דאס פארשטאנען דער עיקרשט פון זיינע מינעס און העויות.

דערפאר וועט איר פארשטייען, פארוואס איך גיב אייך דא איבער נישט די רייד, נאר דעם טייטש פון קיוועס געשיכטע.

קיווע האט פארלאזט זיין שמעל גאנץ קארא. אין דרויסן איז נאך געווען פינצער. די ביינאכטיקע זאווערע-כע האט זיך איינגעשמילט און איבערגעלאזט א טיפן צע-שויבערמן שניי, וואס האט פארמעקט יעדן סימן צווישן וועג און פעלד. א שטיקל צייט האט קיווע זיך פארלאזט אויף די באקאנטע סימנים: די מיל אויסערן שמעל, א שטיבל אין פעלד, די טעלעגראף-סלופעס. אבער באלד זענען די דא-זיקע סימנים אויך פארשוואונדן. געבליבן איז נאר א פוסטע וויסטעניש, אן אומבאקאנטער חלל פון נאכט און שניי. קיווע איז ווייטער געפארן, אבער ער האט שוין נישט געוואוסט וואו ער פארט.

מיטאמאל איז פאר קיוועס אויגן אויסגעוואקסן א בארג. ווי קומט אהין א בארג, האט קיווע געקלערט. הכלל, ער האט געבלאנדושעט.

קיווע האט אפגעשמעלט דאס פערד און געבויערט מיט די אויגן די פרעמדע, אומבאקאנטע פינצערניש ארום זיך. ער האט אבער גארנישט געזען. ער האט אנגעשפיצט די אויערן, געוואלט אויפכאפן א קול אדער א קלאנג, וואס זאל אים גיבן א סימן. ער האט אבער גארנישט געהערט. קיווע האט אפגעלאזט די וואשקעס און זיך אינגאנצן איבער-געגעבן אין רשות פון זיין פערד. ווען דאס פערד האט דער-

פילט די לויזע וואַשקעס, האָט עס פון זיך אַליין זיך אויס-
געקערעוועט אויף צוריק און זיך פאַרנומען מיט דעם זעלבן
וועג, וואָס קיווע האָט נאַרוואָס אויסגעטראָפּן מיט זיין
שליטן. אַ וויילע שפעטער האָט דאָס פּערד זיך אָפּגעשטעלט.
קיווע האָט זיך נישט געמישט. ער איז געזעסן אין שליטן
מיט די הענט אַריינגעשטעקט אין די אַרבל פון זיין פעליץ
און געוואַרט. מיטאַמאַל האָט דאָס פּערד זיך אַ ריס-געמאַן
פון אַרט, זיך פאַרקערעוועט רעכטס, דערנאָך לינקס — און
אַט האָט קיווע דערוען, אַז ער איז אויפן ריכטיקן וועג.

אַבער קיווע האָט בעת-מעשה נאָך עפעס דערזען. ער
האַט באַמערקט, אַז נישט ווייט פון אים האָבן קליינע שאַר-
פע פייערלעך זיך פּלוצים צעבליצט. קיווע האָט דערפילט
אַ היץ אין קאָפּ. ער האָט אַ שמיץ געמאַן דעם פּערד און זיך
אָפּגעטראָגן פון די בליציקע פייערלעך. אַבער די פייערלעך
האַבן אים נאָכגעיאָגט. קיווע האָט געוואוסט, אַז דאָס זע-
נען וועלן. ער האָט געוואַלט שרייען, רופן הילף, ער האָט
אַבער געוואוסט, אַז קיינער וועט אים נישט הערן. ער איז
נאָך געווען ווייט פון דאָרף, און ווייט אַפילו פון דער שאַ-
פּעריי מיט אירע פאַסטעכער און הינט.

ווען די וועלן האָבן ווידער אָנגעיאָגט דעם שליטן, האָט
קיווע אַ טראַכט געמאַן פון דעם געבעקס. ער האָט אויפ-
געבונדן דעם גרויסן זאַק מיט ברויט און אַראָפּגעוואַרפּן אַ
לעבל. די וועלן האָבן זיך אַ וואַרף געמאַן אויפן לעבל ברויט,
אַ וויילע זיך געבאַרעט, און זיך ווידער געיאָגט נאָכן שליטן.
קיווע האָט אַראָפּגעוואַרפּן אַ צווייט לעבל ברויט, און די
וועלן האָבן זיך ווידער אָפּגעשטעלט. ווען ער האָט געזען
אַז די וועלן לאָזן זיך נאָרן, האָט ער גענומען וואַרפּן איין
לעבל ברויט נאָכן אַנדערן און געהאַפּט, אַז אים וועט גע-

כײן טאטנס קרעטשמע

לינגען אזוי ארום אפציען די וועלף ביז ער וועט צוקומען צום דארף, אדער כאטש צו דער שאפעריי.

אבער אט האט דאס ברויט זיך אויסגעלאזט. קיווען איז געבליבן נישט מער ווי דאס קליינע זעקל בייגל, וואס איז געלעגן ביי זיינע פיס. ער האט געוואלט ראטעווען כאטש די בייגל, אבער ווען ער האט נאך אמאל דערזען די וועלף ביים שלימן, האט ער גענומען ווארפן בייגל מיט ביידע הענט. די וועלף זענען געשפרונגען אויף די צוגעווארפענע בייגל, זיך געשמויסן איינע אין די אנדערע, געווארן צערייצט, און זיך ווידער געיאגט נאכן שלימן.

פלוצים האט קיווע דעהערט א בילן פון הינט. אין דער זעלבער רגע האט ער אויך דעהערט זיין אייגן געשריי:

— וועלף!

די הינט האבן זיך נאך שמארקער צעבילט. באַלד האט קיווע אויך דערזען די שאטנס פון עמלעכע פאסטעכער, וואס זענען געלאפן פון דער שאפעריי מיט געשרייען און מיט שמעקנס אין די הענט. דאס בילן פון די הינט און די קולות פון די פאסטעכער האבן זיך אויסגעמישט מיט דעם וואַיען פון די וועלף אין א מוראדיקער כהלה. קיוועס פערד האט פארריסן דעם קאפ, זיך צעהירושעט און זיך צעיאגט מיטן שלימן.

א וויילע שפעטער, ווען קיווע האט זיך אומגעקוקט, האט ער געזען ווי די גרויסע פאסטעך-הינט ווארפן זיך אויף די וועלף, ביים זיי מיט הציחה און קנוילן זיך מיט זיי אין א ווילדן געראנגל אויף לעבן און טויט.

קיווע איז שוין געווען נאָענט צום דארף. פון ווייטנס האט ער נאך געהערט די כהלה פון די הינט און וועלף, אבער

קיינ סכנה האָט ער שוין נישט געפילט. דאָס פערד איז געגאָנגען פאַמעלעך באַרג-אַרויף, באַגלייט פון דער אייגע-נער פֿאַרע, וואָס האָט אַרויסגעשלאָגן פון דעם צעהיצטן און פאַרשווימטן קערפער.

אין דאָרף האָט דאָ און דאָרט זיך געזען אַ קליין באַ-לויכטן פענצטערל, וואָס האָט צעזיפּט אַ ווייכן שוין איבערן שניי. די קליינע דאָרפישע שטיבלעך האָבן זיך גענומען אַרויסשילן פון דער מַנקעלער פֿרימאַרגן-גרויקייט, און קיווע האָט געטראַכט מיט ליבשאַפט פון די פויערן וואָס וואוינען אין זיי.

דער טאַמע האָט אויסגעהערט קיוועס געשיכטע, און מער נישט דערמאָנט דאָס ברויט און די בייגל.

ב

מיט מיר האָט אויך געטראַפן אַ מעשה מיט וועלף. דאָס איז געווען אויפן וועג קיין יעפּורען, אַ שלבניש דאָרף, וואו דער טאַמע האָט געהאַט נאָך אַ קרעטשמע. די קרעטשמע פון יעפּורען איז געפירט געוואָרן פון צוויי עלטערע ברידער. די סחורה פלעגט אַבער דער טאַמע זיי צושטעלן. יעדע וואָך פלעגט אונדזער דינער, דער אַלמער ניקוליי, איינשאַפּענען דאָס פערד און זיי אַוועקפירן די נויטיקע סחורה. אַבער קיין בראַנפן האָט דער טאַמע דעם אַלטן ני-קוליי נישט געטרויט. דאָס איז געווען זינט דענצמאַל, ווען ניקוליי האָט אויפן וועג אויפגעשטאַפט דאָס פעסל און זיך צוגעכאַפט צום בראַנפן. ער האָט אַריינגעשטעקט אַ גומי-קישקעלע אין פעסל און געוויגן בראַנפן אַזוי לאַנג, ביז ער איז געבליבן ליגן אָן איינגעשלאַפענער לעבן פעסל, מיטן קיש-

מיון טאטנס קרעטשמע

קעלע אין מויל. פון דענצמאל-אָן, אַז ניקוליי האָט באַדאַרפֿט פֿירן אַ פֿעסל בראַנפֿן, האָט דער מאַמע שמענדיק מיטגעשיקט אַ שומר.

איינמאַל איז די דאָזיקע שליחות פֿון אַ שומר געפֿאלן אויף מיר.

די מאַמע האָט מיך צוגעגרייט צו דער נסיעה. זי האָט מיר אָנגעמאַן צוויי גראַבע לייבלעך, און איבער די לייב-לעך אַ שפענצער, און איבער דעם שפענצער אַ שעפֿסן פעלצל. דערנאָך האָט זי מיר אָנגעמאַן אַ גרויסע קיטשמע אויפֿן קאָפּ און מיר פֿאַרבונדן דעם האַלדז מיט אַ לאַנגן וואַלענעם שאַרפל. דאָס שאַרפל האָט זי עטלעכע מאָל אַרומגעדרייט אַרום מיינ האַלדז, יעדן דריי אַליץ העכער און העכער, כמעט ביז צו דער קיטשמע. ווען איך האָב זיך אַריינגעזעצט אין שלימן, האָט זי מיר פֿאַרוויקלט די פֿיס מיט צוויי זעק, און ערשט דער-נאָך מיך אינגאַנצן אַרומגעוויקלט מיט אַ וואַלענער קאַלדרע. פֿאַרן אוועקפֿאַרן, האָט די מאַמע מיך ווידער באַטראַכט און באַשלאָסן, אַז איך בין נאָך נישט גענוג באַוואַרנט קעגן דער קעלמ. זי האָט נאָך טיפֿער אַראַפֿגערוקט מיינ קיטשמע, נאָך העכער אַרויפֿגעצויגן די קאַלדרע, און איבערגעלאָזט נישט מער ווי אַ קליין שפעלמל פֿאַר מיינע אויגן, וואָס האָבן באַ-דאַרפֿט הימן דאָס פֿעסל און דעם אַלמן ניקוליי.

ניקוליי האָט געדינט ביי אונדז אַ סך יאָרן. ער איז גע-ווען אַ זקן, קרוב צו אַכציק, אַ קליין-געוויקסיקער, אַ קורצ-זיכטיקער און אַ טויבלעכער. ער פֿלעגט שמענדיק גייען איינגעבויגן, ווי ער וואַלט געטראַגן אַ שווערן זאַק אויף די פֿלייצעס. זיין פֿנים איז געווען באַוואַקסן מיט אַ געדיכטע-ניש פֿון גרויע צעפֿלאַסענע האַר, וואָס האָבן זיך בשום-אופן נישט געלאָזט אָפֿטיילן אויף באַרד און וואַנצעס. און מחמת

דעם וואָס ער האָט שוין קיין ציין נישט געהאַט, האָט מען זיינע ליפן אויך נישט אַרויסגעזען. ביים עסן, אָדער ביים פיפקען די ליוולקע, פלעגט זיין האַריק פנים זיך קנייטשן און פאַלבו, ווי אַ שמויסל וואָס מ'קנעט אין האַנט.

אַבער כאַטש ניקוליי איז געווען אַלט און געבויגן, פלעגט ער אַפּטאָן אַ וועלט מיט אַרבעט. ער פלעגט זעגן האַלץ און טראַגן וואַסער, קערן דעם הויף און רייניקן די שטאַלן, שלעפּן פעסלעך אין קעלער און זעק אויפן בוידעם. דערצו האָט קיינער אים נישט באַדאַרפט זאָגן וואָס צו טאָן. ער האָט אַליין געטראַגן די זאַרג און די אַחריות פאַר אַלע אַרבעטן, ווי אַן אייגענער מענטש.

און טאַקע דערפאַר וואָס ער האָט זיך באַטראַכט ווי אַן אייגענער מענטש, האָט אים פאַרדראָסן וואָס דער טאַמע שיקט מיט אים מיט אַ שומר. בפרט נאָך אַז ער האָט צוגע-זאָגט, אַז מער וועט ער דאָס גומי-קישקעלע נישט מיטנעמען. אַבער דער טאַמע האָט משמעות זיך געהאַט זיין אייגענעם השבון.

*

מיר האָבן זיך אַרויסגעלאָזט קיין יעפּורען גאַנץ פרי. דער הימל איז נאָך געווען בלוי און אויסגעשטערנט ווי אין מיטן נאַכט. אַ קלאַרע שאַרפע לבנה האָט זיך געיאָגט אי-בערן הימל און געאיילטערהייט זיך געשפּילט אין באַהעל-טעניש מיט אַ פאַר קליינע דורכזיכטיקע וואַלקנס, וואָס זע-נען נאָך פאַרבליבן פון דעם ביינאַכטיקן געוויטער. אויפן וועג און אויף די דערבייאַקע פעלדער איז געלעגן אַ גלאַ-

מיון טאטנס קרעטשמע

מער געפרוירענער שניי, וואָס האָט געבליסמשעט קעגן דער
לכנה. די לופט איז געווען שמיל און פראַסטיק.

ניקוליי איז געזעסן פאַרנט און איך הינטערן פעסל,
אויסגעבעט אויף שמרוי. דאָס פערד איז געלאָפן מיט אַ
גלייכן שפּאַן און זיך צוגעשפּילט מיט די צוויי רייען גלעק-
לעך, וואָס זענען געהאַנגען אויף זיין האַלדז. די גלעקלעך
האַבן פּריילעך געקלונגען אין דער אומהיימלעכער שמילקייט
פון דעם בלוילעך-זווייסן פרימאַרגן.

מיר זענען שוין געווען ווייט פון דאַרף. דער שליטן
האַט זיך געגליטשט און געוויגט ביי דער זייט פון באַרג,
וואָס האָט פאַרשמעלט דאָס דאַרף. מיטאַמאַל איז מיר דורכ-
געלאָפן אַ געדאַנק: וועלף! איך האָב נישט פאַרשמאַנען
פון וואַנען דער געדאַנק איז געקומען. האָב איך געקלערט,
אַז דאָס איז מסתם נישט מער ווי שרעק. איך האָב גע-
פרוואווט פאַרטרייבן דעם געדאַנק, און אַפילו זיך געמוסרט
פאַר מיין שרעק, ווי איך פלעג דאָס אָפּט מאַן אויף מיינע
ווינטערדיקע נסיעות. דאָס אויסמוסרן זיך פלעגט מיר שמענ-
דיק העלפן. אַבער דאָס מאַל האָט די שרעק זיך נישט גע-
לאָזט פאַרטרייבן. און אַזוי טראַכטנדיק, האָב איך זיך פלו-
צים דערמאַנט אין די קליינע פייערלעך, וואָס איך האָב
פריער באַמערקט אויפן באַרג. איך האָב נאָך אַמאַל אַ קוק
געטאָן צום באַרג און געזען, אַז מיון שרעק איז דאָס מאַל
נישט אומזיסט. די פייערלעך האָבן אַרויסגעבליצט פון צוויי
פאַר וועלפישע אויגן.

— ניקוליי! — האָב איך שמיל נאָר מיט גרויס פחד
אַרויסגעשעפטשעמט.

ניקוליי האָט נישט דערהערט.

איך האָב זיך אַריבערגעבויגן איבערן פעסל און אַ

צוגעטאן ניקוליען ביים פעלץ. ניקוליי האט צוגעבוירן אן אויער:

— וואס איז?

— איך זע עפעס.

— וואס זעסטו?

כ'האב מורא געהאט צו זאגן וואס איך זע. די פיי-ערלעך האבן ווידער א בליץ געטאן פון בארג. איך בין צו-געפאלן צו ניקוליען און אים ארומגעכאפט מיט ביידע הענט.

— וואס זעסטו? — האט ער ווידער געפרעגט.

— וועלף!

— ס'דאכט זיך דיר, — האט ער געזאגט, און א שמיץ געטאן דעם פערד.

— ניין, ס'דאכט זיך מיר נישט. גיב א קוק.

ניקוליי האט צוגעלייגט א האנט צו די אויגן און גע-קוקט צום בארג.

— כ'זע גארנישט.

אבער ווען ער האט געזען ווי איך ציטער, האט ער אפגעשטעלט דאס פערד און איז אראפ פון שליטן.

איך האב אים א כאפ געטאן ביים האנט:

— וואו גייסטו, ניקוליי?

— ס'הייסט וואו? צו די וועלף.

— האסט נישט מורא?

— מורא? עי, לאשיקל, אז ס'איז באשערט, העלפט נישט קיין מורא.

ער האט צונויפגעוויקלט א בינטל שטרוי און עס מיר דערלאנגט, צוזאמען מיט א פאר שוועבעלעך.

— דו זיין אין שליטן, — האט ער געזאגט. — ווען

מיון טאטנס קרעטשמע

איכ'ל דיך הייסן, וואלסטו אנצינדן דאס שמרוי און עם א
ווארף טאן צום בארג.

דערנאך האט ער ארויסגענומען פון שלימן זיין גראָבן
קנאָכיקן שמעקן מיט דער אייזערנער גולקע און זיך געלאָזט
צום בארג.

איך בין געזעסן אין שלימן מיטן בינטל שמרוי און מיט
די פאר שוועבעלעך איינגעקלאַמערט אין מיינע הענט.

ניקוליי איז פאמעלעך געקראָכן בארג ארויף. זיינע
שטיוול זענען געוונקען אין דעם טיפן שניי און איבערגעלאָזט
גרויסע שוואַרצע לעכער הינטער זיך. ווען ניקוליי איז צו-
געקומען נאָענט צו די וועלף, האָט ער זיך אויסגעצויגן אויף
דער ערד מיטן פנים אַראָפּ. די וועלף האָבן זיך נישט גע-
רירט. אַ וויילע שפעטער האָט אַ וואַלף פאָוואַליע צוגעשפּאַנט
צו ניקוליי, דורכגעשמעקט זיין אויסגעצויגענעם גוף און
צוריק אַוועק. אין דער זעלבער רגע איז ניקוליי אויפגע-
שפרונגען און זיך געלאָזט בארג אַראָפּ.

— נישטאָ וואָס מורא צו האָבן, — האָט ער אויסגע-
רופן, און זיך אַריינגעזעצט אין שלימן.

ווען מיר זענען אָפּגעפּאַרן אַ שטיקל וועג, האָט ניי-
קוליי זיך אויסגעדרייט צו מיר און געזאָגט:

— אַז וועלף זענען נישט הונגעריק, משעפן זיי נישט.

— און אַז זיי וואַלטן יאָ געווען הונגעריק?

— אַ, לאַשיקל, דענצמאָל וואַלט נישט געטויגט.

— און דער שמעקן?

— דער שמעקן וואַלט נישט געהאַלפן.

— און דאָס שמרוי?

— דאָס שמרוי אויך נישט.

אַבער מיר זענען שוין געווען ווייט פון די וועלף.

דער שליטן האָט זיך לייכט געגליטשט אויף דעם צע-
פינקלטן שניי, און די גלעקלעך האָבן פריילעך געקלונגען.

ג

איינמאל האָט ניקוליי באַוווּזן גאָר אַ גרויסע העלדיש-
קייט.

דאָס איז געווען אין אַ זונטיק. דער טאָג איז געווען
אַ שיינער און אַ זוניקער, אָבער זייער אַ קאלטער. איינער
פון יענע פּראַסטיק-זוניקע טעג, ווען דער רומענישער פּויער
פאַררייסט דעם קאַפּ צום הימל און רופט אויס: „אַ זון מיט
ציין!“

אינדערפרי זענען די פּויערן געגאַנגען אין קלויסטער,
און ווי גאָר דער גלח איז פאַרטיק געוואָרן מיט דער דרשה,
האַבן זיי אַלע, ווי געוויינלעך, זיך אַ לאַז געטאָן צו דער
קרעטשמע. זיי האָבן זיך אויסגעזעצט ביי די לאַנגע דעם-
בענע טישן, געטרונקען, געשמועסט און געפיפקעט. אַ גע-
וויינלעכער זונטיק.

פלוצים איז אַריינגעלאָפּן אַ שייגעצל און געזאַגט, אַז
דער אַלטער ניקוליי קומט פון וואַלד מיט אַ וואַלף אויף די
פלייצעס. די פּויערן האָבן איבערגעלאָזט די גלעזלעך און
אַרויס. זיי האָבן זיך אַוועקגעשטעלט פאַר דער קרעטשמע
און געקוקט ווי דער אַלטער ניקוליי טאַסקעט זיך מיט דעם
וואַלף.

— אַט אַ גבורה! — האָט איינער אויסגערופן.
און אַ צווייטער:

— וואָס אַן אַלטער תּרח קאַן!

דער אַלטער ניקוליי איז געקומען מיט דעם שמאַלן וועג, וואָס

מיין טאטנס קרעטשמע.

האַט זיך געצויגן פון וואַלד גלייך צו אונדזער קרעטשמע. זיין
לאַנגער שעפּסענער פעלץ האָט זיך נאַכגעשלעפּט אויף דער
ערד. ער האָט זיך געשארט אָן איינגעבויגענער און גע-
הויקערטער, מיט דעם גראַבן קנאַכיקן שמעקן אין האַנט
און מיט דעם טויטן וואַלף אויף די פלייצעס. ווען ער איז
צוגעקומען צו דער קרעטשמע, האָט ער אַראַפּגעוואָרפּן דעם
וואַלף, ווי מ'וואַרפט אַראַפּ אַ זעקל מעל.

— אַט איז ער! — האָט ער געזאָגט אזוי, ווי עמעצער
וואַלט אים געשיקט הרגענען דעם וואַלף.
ער האָט צעשפּילעט דעם פעלץ, אַראַפּגעצויגן די קיטש-
מע פון קאַפּ, און אַ הייסע פאַרע איז זיך צוגאַנגען איבער
אים.

די פּויערן האָבן באַטראַכט דעם טויטן וואַלף, וואָס איז
געלעגן אָן אויסגעצויגענער ביי ניקוליים פּיס. זיי האָבן
געוואַרט אז ניקוליי זאל עפּעס זאָגן, אָבער ניקוליי האָט
גאַרנישט געזאָגט. ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויף זיין
שמעקן, אַרויסגענומען דעם ביימל מיט טויטן און פאַר-
וויקלט אַ ציגאַרל. דערנאָך האָט ער פאַמעלעך געצויגן דעם
רויך און געשוויגן.

די פּויערן האָבן זיך מער נישט געקאַנט איינהאַלטן:

— ניקוליי, נו?

— דערצייל.

— וואָס איז געשען?

ניקוליי האָט אָנגעוויזן אויפן וואַלף:

— איר זעט דאָך.

די פּויערן האָבן ווידער באַטראַכט דעם וואַלף און גע-
קוועטשט מיט די פלייצעס.

— ניקוליי, — האָט אָן עלמערער פויער זיך אָפגע-
 רופן. — דאָס איז דאָך נישט דער וועג. דערצייל.
 ניקוליי האָט אַרויסגענומען דאָס ציגאַרל פון מויל,
 עס פאַרלאָשן צווישן די פינגער, און געזאָגט:
 — נישטאָ וואָס צו דערציילן. ס'אָ קורצע מעשה. איך
 גיי אַזוי ביים זייט פון וואַלד, דערזע איך פּלוצים דעם וואַלף.
 האָב איך זיך, פאַרשטייט זיך, אָפגעשמעלט. וואָרן אַנט-
 לויפן, איז דאָך נאַריש. אַ וואַלף קאָן לויפן גיכער פון אַ
 מענטש. דער וואַלף האָט זיך אויך אָפגעשמעלט. קלער איך
 צו זיך: ער וועט מסתם שטייען אַ וויילע און זיך אַוועק-
 גייען. אָבער ניין, ער רירט זיך נישט פון אַרמ. קלער איך
 ווידער: שלעכט. איינער פון אונדז וועט דאָ קיין לעבעדי-
 קער נישט בלייבן. די פּראַגע איז נאַר: ווער וועט זיין דער
 איינער?

ניקוליי האָט זיך אָפגעשמעלט.

— וואָס ווייטער?

— געזען אַזאַ מעשה, — האָט ניקוליי געזאָגט, —
 האָב איך זיך אָנגעשפּאַרט אויף מיין שמעקן. בין איך גע-
 שטאַנען אַזוי און געטראַכט: ווי פּאַקט מען אים? נאַר
 באלד האָב איך זיך באַרעכנט: וואָס האָב איך קיין צייט
 נישט? לאַמיר קודם זען וואָס ער האָט בדעה צו טאָן.
 אפשר וועט ער זיך אָפּטראַגן און מיר פאַרשפּאַרן אַ טרחה.
 שטיי איך אַזוי און גלעט די אייזערנע גולקע פון מיין שמעקן.
 אַ וואוילער שמעקן, קלער איך.

ניקוליי האָט זיך ווידער אָפגעשמעלט.

— און ווייטער?

— ווייטער איז געווען אַזוי: כ'גיב אַ קוק, דער
 חברהמאַן שאַרט זיך. ער שמעלט אַ פּוס נאָך אַ פּוס, און

מיין טאטנס קרעטשמע

אָט שטייט ער שוין לעבן מיר. דענצמאל איז מיר קלאָר גע-
וואָרן וואָס איך האָב צו טאָן. איך האָב גוט אויסגערעכנט
דעם שטח צווישן מיר און אים, פּאַוואָליע אויפּגעהויבן דעם
שמעקן, אים אַ זעץ געמאַן מיט דער אייזערנער גולקע אין
שפיץ קאַפּ — און אָט איז ער!

ביי די לעצטע ווערטער האָט אַ שיכורער פּויער זיך
אַ וואַקל געמאַן.

די מעשה איז די פּויערן געפּעלן געוואָרן, אָבער קיין
גאָר גרויסן רושם האָט עס אויף זיי נישט געמאַכט. און ווען
נישט דאָס, וואָס ניקוליי איז אַ זקן, וואָלטן זיי אפשר אינ-
גאַנצן נישט אַרויסגעקומען פון קרעטשמע. זיי זענען טאַקע
באַלד צוריק אַריין אין קרעטשמע און זיך ווידער אויסגע-
זעצט ביי די טישן.

אַ וויילע שפּעטער איז געוואָרן אַ פּריש גערודער. דער
פּריץ פון דאָרף איז פּאַרבייגעפּאַרן מיט זיין שליטן, און ווען
ער האָט געזען דעם טויטן וואָלף ביי ניקולייס פּיס, האָט
ער זיך אָפּגעשטעלט און געזאַגט, אַז אויב ניקוליי וועט אָפּ-
שינדן דעם וואָלף, וועט ער קויפּן די פעל. פאַר אַזאַ מסחרל
האָט זיך שוין ווידער געלוינט איבערצולאָזן די גלעזלעך.

ווען די פּויערן זענען אַרויסגעקומען און געזען דעם
פּריץ, האָבן זיי אַראָפּגעכאַפּט די קיטשמעס, און מיט גרויס
אַפּשיי זיך אַוועקגעשטעלט לעבן דעם טויטן וואָלף. זיי
האָבן שטילערהייט געעצהט ניקוליען ווי צו שינדן דעם
וואָלף, און בעת-מעשה אויסגעחשבונט, וויפל ניקוליי דאָרף
קריגן פאַר דער פעל.

ניקוליי האָט זיך נישט צוגעהערט צו זייערע עצות.
ער האָט אַרויסגעצויגן דאָס מעסער פון גאַרטל, עס אָנגע-
שאַרפּט אין די כאַלעוועס, און גענומען שינדן דעם וואָלף.

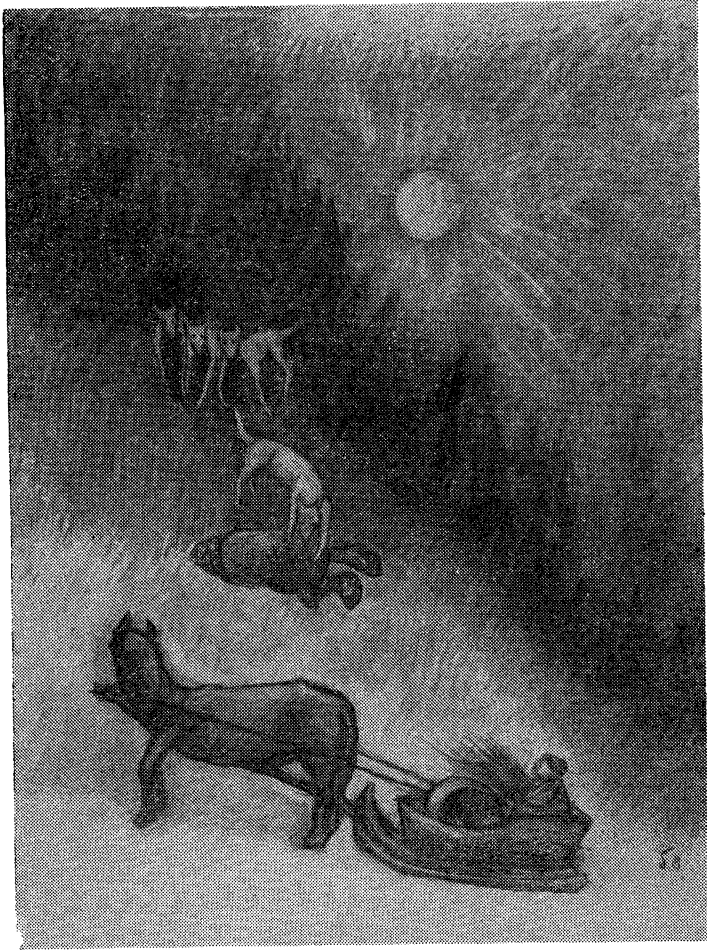
דער פריץ איז געזעסן אין שלימן, איינגעוויקלט אין אַ רוי-
 מער וואַלענער דעק, און זיך צוגעקוקט ווי דער אַלמער ניי-
 קוליי שינדט די פעל. די אַרומיקע פויערן האָבן געוואַלט
 העלפן, געבעטן ניקוליען ער זאל נעמען זייערע עצות, אָבער
 ניקוליי האָט געמאָן ווי ער האָט פאַרשטאַנען.

ווען דער וואַלף איז שוין געווען האַלב אָפּגעשוּנדן, איז
 דער פריץ אַראָפּ פון שלימן. ער האָט גענומען דאָס מעסער
 ביי ניקוליען, אויפּגעהויבן מיטן שפיץ מעסער די האַלבע
 אָפּגעשוּנדענע פעל, און געשמייכלט צו ניקוליען. ניקוליי
 האָט זיך געפילט שטאַלץ וואָס דעם פריץ געפעלט די אַר-
 בעמ. ער האָט אויך געשמייכלט, און געקוקט מיט ביטול
 אויף זיינע עצה-געבער.

די אַרומיקע פויערן האָבן זיך מער נישט געמישט.
 איצט זענען זיי שוין אַלע מסכים געווען, אַז דער אַלמער
 ניקוליי איז אַ גוטער און גענימער שינדער.

ניקוליי האָט נאָך מיט מער חשק זיך גענומען צו דער
 אַרבעט. ער האָט איבערגעקערט דעם וואַלף אויף דער צוויי-
 מער זייט, איינגעגראָבן די קני אין דעם שניי, און ווייטער
 געשוּנדן דעם וואַלף. ווען ער איז פאַרטיק געוואָרן, האָט ער
 פאַמעלעך צענויפּגעוויקלט די פעל, זי אַרומגעבונדן מיט אַ
 שטריקל, און דערלאָנגט דעם פריץ. דער פריץ האָט אים
 באַצאָלט און איז אַוועקגעפאַרן.

וויפל דער אַלמער ניקוליי האָט געקראָגן פאַר דער
 פעל, האָט קיינער נישט געוואוסט. מ'האָט נאָר געוואוסט,
 אַז פאַר דעם געלט וואָס דער פריץ האָט אים געגעבן, האָט
 ער געהאַט צו טרינקען עטלעכע וואַכן נאָכאַנאַנד.

דער אַלטער ניקוליי האָט זיך אָוועקגעלייגט אויף דער ערד אויסצו-
געפינען צי די וועלף זענען הונגעריק...

א פידעלע

ען איך בין אלט געווארן אכט יאר און דער
מאמע האט מיך געפרעגט, וואס איך וויל
צו מיינ געבורטסמאָג, האָב איך זיך שיר
ארויסגעכאַפּט: א פידעלע! אבער גע-
זאָגט האָב איך עפעס אנדערש. א פידע-
לע איז געווען צו א גרויסע השגה פאר א

דאַרפיש יונגל.

דעם חשק צו א פידעלע האט אין מיר ארויסגערוּפן
ווינטילע, דער אלטער פידלער פון דאַרף. קיין אמתער קלעז-
מער איז ווינטילע נישט געווען. אין דאַרף האט מען אים
גערופן „סקריפער“. אבער אז קיין אמתער קלעזמער איז
נישט געווען, און א פידעלע האט זיך געגלוסט, פלעגט מען
מוזן אַנקומען צו ווינטילען.

ווינטילע איז געווען אן אַרעמער פויער, דערצו אן
עלנטער. קיין ווייב האט ער נישט געהאט. קיין קינדער
אויך נישט. ער האט געוואוינט אין א קליינער, חרובער
כאַמע ביים עק פון דאַרף, איינער אליין. און טאַקע צוליב
זיין עלנט, האט ער זיך גענומען חברן מיט א פידל. אזוי
האט ווינטילע זיך אויסגעלערנט שפילן.

ווינטילע האט געהאט איין אויג. און ווי א צושפיל
פון גורל, האט ער געקאַנט נאָר איין לידל. אבער מיט דעם

מיין טאטנס קרעטשמע

איינעם לידל פלעגט ער ממש וואונדער באווייזן. אז א פויער
האט זיך פארוואַלט א דוינע, האט ווינטילע פארלייגט א
פוס איבער א פוס, פארקוועמט דאס אויסגעלאַשענע אויג —
און דאָס לידל האט געזיפצט און געריסן ביים האַרץ. און
טאַמער האט זיך איינעם פארגלוסט א פריילעכס, האט וויי-
טילע איבערגעדרייט די פיס אויף פאַרקערט, זיך צעיאַגט
מיטן בויגן — און דאָס זעלבע לידל האט שוין אַנדערש גע-
קלונגען. ביי ווינטילען אונטער די פינגער האט דאָס איינע
לידל געקאַנט וויינען און לאַכן, קרעכצן און שטיפן, אַדער
שלעפן טאַנצן. ער האט נאָר באַדאַרפט איבערדרייען די
פּיס, מאַכן אַן אַנדער מינע, אַנדערש פירן מיטן בויגן, און
דאָס זעלבע לידל האט שוין געהאַט אַן אַנדער נאַמען און אַן
אַנדער מעם.

און מיט דעם אַלעמען האט מען אים גערופן „סקרי-

פער”.

ווי נאָר מ'האַט זיך אַנגעזעטיקט מיט זיין שפּילן, האט
מען אים פאַרגעסן. די פויערן פלעגן זיצן ביי די טישן, עסן
און טרינקען, און אפילו נישט באַמערקן ווי דער אַלטער
ווינטילע זיצט איינגעהויקערט אין א ווינקל מיטן פידל
אונטערן אַרעם. זעלמן אז מ'האַט אים צוגערופן פאַר א
גלעזל בראַנפן, אַדער א שטיקל הערינג מיט ברויט. אַבער
ווינטילע האט זיך נישט באַקלאַגט. ער האט גענומען וואָס
מ'האַט אים געגעבן און געווען צופרידן.

אז ווינטילע פלעגט בלייבן אַליין אין א ווינקל, פלעג
איך שטילערהייט זיך צושאַרן צו אים און באַטראַכטן זיין
פידל. ביי מיר איז ווינטילע געווען א גרויסער מוזיקאַנט.
אין מיינע אויגן איז ער געווען גרעסער אפילו פון די אמתע
קלעזמער, וואָס דער טאַמע פלעגט דינגען פון צייט צו צייט.

זיי וואלטן אסור געקאנט ארויסברענגען אזא אוצר מיט לי-
דער פון דעם איינעם לידל. דערפאר האט מיך פארדראָסן
וואָס מ'רופט אים „סקריפער“, און וואָס מ'איז אים מבטל
נאָך דעם וואָס ער האָט אָפגעדינט מיט דעם כישוף פון זיינע
פינגער.

שטייענדיק לעבן ווינטילען, פלעגט מיר אויסגיין דאָס
חיות נאָך זיין פידל. אָבער זאָגן, האָב איך נישט געוואָגט.
נאָר איינמאָל — כ'ווייס אַליין נישט ווי ס'איז צו מיר גע-
קומען — האָב איך זיך ארויסגעכאַפט:

— ווינטילע... לאַז מיך האַלטן דעם פידל.

ווינטילע האָט געשאַקלט מיטן קאַפּ:

— ניין, יינגעלע, אַ פידל גיט מען נישט.

נאָר באַלד האָט ער זיך צעשמייכלט, און אַ פינטל
געטאָן מיט זיין אויסגעלאַשן אויג:

— דאָך... אזו דו וועסט ברענגען אַ פעקל מיטן, וועל

איך דיר גיבן דעם פידל.

דאָס האָט געמיינט, נעמען אַ פעקל מיטן אָן דעם
טאַטנס וויסן. ווי טוט מען אזא זאָך! איך האָב זיך גע-
פילט ווי איינער, וואָס מ'שמעלט אים אַוועק ביי אַן אוצר און
מ'בינדט אים די הענט. נאָר איידער כ'האַב זיך אָפגעגעבן
חשבון, בין איך שוין געשטאַנען ביים שאַפקעלע מיט מיטן.
גראַדע דאָן איז דער טאַטע אויך דאָרט געשטאַנען. איך האָב
געוואַרט ביז דער טאַטע האָט זיך אַוועקגעדרייט, און אַ
כאַפּ געטאָן אַ פעקל מיטן. דאָס האַרץ האָט מיר גענומען
שמאַרק קלאַפן. כ'האַב נישט געוואוסט, צי קלאַפט עס דער-
פאַר, וואָס איך האָב געגנבעט דאָס פעקל מיטן, צי דערפאַר,
וואָס איך וועל באַלד האַלטן ווינטילעס פידל אין מיניע
הענט.

מיין טאטנס קרעטשמע

ווינטילע האָט געהאַלטן וואָרט. ווען איך האָב אים געבראַכט דאָס פעקל מיטן, האָט ער אַרויסגעצויגן דעם פּידל פון אונטערן אָרעם און מיר אים דערלאָנגט.

וואָס איך האָב דענצמאַל איבערגעלעבט, איז שווער צו זאָגן. כ'האַב געפּילט, אַז נישט נאָר איז מיין חלום פון ווינטילעס פּידל געוואָרן וואָר, נאָר אַלץ, וואָס איז פּריער געווען וואָר און פּשוט, איז געוואָרן חלום. די קרעטשמע, די פּויערן, די פּלעשער אויף די מיטן, האָבן אויסגעזען ווייט און פּרעמד. אַפּילו ווינטילע האָט אַנדערש אויסגעזען. ער האָט מיך דערמאָנט אין אַ מעשהלע פון אליהו הנביא, וואָס דער טאָטע האָט מיר אַמאַל דערציילט.

און דער פּידל אַליין! כ'האַב דאַכט זיך געוואוסט, אַז איך האָלט אין האַנט ווינטילעס פּידל, און דאָך האָב איך קיין פּידל נישט געזען. געזען האָב איך אַ בלענדעניש פון ליכט, אַ נעץ פון שטראַלן, וואָס האָט זיך געפּלאַכטן אין מיינע הענט און מיך איינגעפּלאַכטן אין זיך. און גלייכצייטיק האָב איך דערפּילט, אַז אַ שטראַם פון טענער האָט זיך צע-גאַסן אין מיר און זיך צעשפּילט אין די אַלע מעלאַדישע וואַריאַנטן, וואָס ווינטילע האָט אַרויסגעצויגן פון זיין איינעם לידל.

— וואָס שטייטו? — האָב איך פּלוצים דערהערט ווינטילעס קול. — גיב אַ פּיק די סטרונע.

דער נעץ פון שטראַלן איז זיך צערוגען אין מיינע הענט. איך האָב דערזען דעם פּידל.

— נו? — האָט ווינטילע ווידער געזאָגט. — גיב אַ פּיק די סטרונע.

כ'האַב אַ פּיק געטאַן די סטרונע, און אַ ווייכער, וואַ-רעמער טאָן האָט אַפּגעציימערט איבער דער לענג פון פּידל.

— איצט לייג א פינגער אויף דער סטרונע און גיב
 נאך א פיק, — האָט ווינטילע מיך געלערנט.
 איך האָב געפאלגט, און דער מאָן איז דאָס מאָל אַרויס-
 געקומען קורץ און אָפּגעהאַקט.
 — נישט אזוי שפּילט מען, — האָט ווינטילע געזאָגט
 און גענומען דעם פּידל.
 ווען ער האָט צוגעלייגט דעם פּידל צום האַלדז, האָט אַ
 כוואַליע זיסע און באַקאַנטע טענער זיך צעפּלייצט אונטער
 זיינע פינגער.
 — אזוי שפּילט מען! — האָט ווינטילע געזאָגט מיט
 שטאַלץ, און מיר צוריקגעגעבן דעם פּידל.
 — לאַמיר אויך פּרוּוואָון מיטן בויגן, — האָב איך גע-
 זאָגט.
 — ניין, יינגעלע, אַ בויגן גיט מען נישט.
 — נאָר אויף אַ וויילע! — האָב איך זיך געבעטן.
 — ניין, יינגעלע, אַפּילו נישט אויף אַ וויילע.
 אַבער ווען ווינטילע האָט געזען דאָס געבעט פּון מיינע
 אויגן, האָט ער ווידער אַ פינטל געמאַן מיטן אויסגעלאַשע-
 נעם אויג:
 — דאָך... אַז דו וועסט ברענגען נאָך אַ פּעקל מי-
 טון, וועל איך דיר גיבן דעם בויגן.
 פאַרשטייט זיך, אַז איך האָב אים געבראַכט נאָך אַ
 פּעקל טייטון. ווינטילע האָט ווידער געהאַלטן וואַרט.
 פּונקט דאָן איז צוגעקומען אַ בגלופּינער פּויער מיט אַ
 גלאַז וויין אין האַנט. דער פּויער איז געווען צעווייקט פּון
 אַ אומעטיק לידל, וואָס ער האָט געוואַלט און נישט גע-
 קאַנט זינגען. ער האָט געשמופּט דאָס גלאַז וויין ווינטילען
 אין מויל, און געבעטן:

מיון טאטנס קרעטשמע

— מרינק, ווינטילע ... מרינק, און זינג מיר דאָם
לידל.

— זינגען? — האָט ווינטילע זיך פאַרשעמט. — ווי
קומט צו מיר זינגען?

— מרינק, ווינטילע ... איך קראַפיר זינגען דאָם
לידל.

— כ'לעבן ... כ'ווים נישט ... כ'קאָן נישט, — האָט
ווינטילע געשמאַמלט.

— מרינק, ווינטילע, וועסטו קאַנען ... כ'בעט דיך ...
ווינטילע האָט קיין ברירה נישט געהאַט. ער האָט
אויסגעטרונקען דאָס גלאַז ווין, און שמיל געזונגען:

ווען איך הער דעם קוקו זינגען,
און דעם דראַסלם שטימע קלינגען,
ווערט אין מיר דאָס האַרץ צעשפרונגען.

— ווערט אין מיר דאָס האַרץ צעשפרונגען, — האָט
דער בגלופינער פויער נאַכגעזיפצט די ווערטער. — ווייטער,
ווינטילע, ווייטער.

ווינטילע האָט געזונגען, אַבער שוין מיט אַ הייזערי-
קער שטימע:

כ'היים דעם קוקו ער זאָל שווייגן,
זינגט ער ווייטער אויף די צווייגן,
און ביזן צער טוט שטייגן, שטייגן.

אַ צווייטער בגלופינער פויער, וואָס האָט דערהערט
דאָס לידל, איז צוגעקומען זינגענדיק:

אויף א צווייגעלע דערלעבן,
האלט א טערקלייטויב אין וועבן
טענער, שווארצע ווי מיין לעבן.

די צוויי בגלופינע פויערן האבן זיך ארומגענומען, און
ווינטילע האט פארענדיקט דאס ליד :

זינגט דער קוקן פון צעשיידן,
און דער דראַמל זינגט פון ליידן,
און מיין האַרץ באַגלייט זיי ביידן.

די גאַנצע צייט וואָס ווינטילע האָט געזונגען, בין איך
געשטאַנען ביי דער זייט און געפאַרשט די סודות פון זיין פידל.
ווען די צוויי בגלופינע פויערן זענען אַוועק, בין איך שוין
געווען א סך היימישער מיטן פידל.

— נו? — האָט ווינטילע מיך געפרעגט. — האָסטו
זיך אָנגעזעטיקט?

— איך וועל זיך קיינמאַל נישט אָנזעטיקן! — האָב
איך אויסגערופן.

— אַזוי האָב איך ליב, — האָט ווינטילע געזאָגט. —
און ווייל דו רעדסט ווי איך האָב ליב, וועל איך דיר מאַכן
א פידעלע. מאַקע באַלד!

ער האָט מיך געהייסן ברענגען א דין ברעמל, אַכט
קליינע צוועקעלעך און א קלעצל באַנוול. איך בין אַרויס-
געלאָפן אין הויף, וואו ס'זענען געלעגן אָנגעוואַרפן א סך
קעסטלעך, און אויפגעזוכט פונקט אַזאַ ברעמל ווי ווינטילע
האָט געוואָלט. פון די זעלבע קעסטלעך האָב איך אַרויס-
געצויגן אַכט קליינע צוועקעלעך, און אויפן וועג צוריק, בין

מיינ טאטנס קרעטשמע

איך אריינגעלאפן אין שטוב, געעפנט א שופלאך פון דער מאמעס ניי-מאשין, און ארויסגעכאפט א קלעצל באנוול.

ווען איך האב דאס אלץ געבראכט צו ווינטילען, האט ער ארויסגענומען זיין מעסערל פון גארטל און גענומען שניצן דאס פידעלע. איך בין געשטאנען לעבן אים און זיך צוגעקוקט ווי ער ארבעט. וואס טיפער זיין מעסערל האט זיך איינגעביסן אין דעם ברעטל, אלץ קאנטיקער זענען גע-ווארן די סימנים פון דעם פידעלע, וואס ווערט געבוירן אין זיינע הענט. ווען ער האט געענדיקט שניצן, האט ער אריינגעקלאפט די אכט צוועקעלעך, צו פיר אויף א זיימ, און אנגעצויגן אויף זיי די פיר סטרונגעס פון באנוול.

— איצט קומט דאס בענקעלע פאר די סטרונגעס, —

האב איך אים דערמאנט.

— א בענקעלע וועט אויך זיין.

ער האט אויסגעשניצט א שמאל פיר-קאנטיק בענקעלע און עס אַוועקגעשמעלט אונטער די סטרונגעס. ווען ער האט באריירט די פיר אויסגעצויגענע באנוול-סטרונגעס, האבן זיך דערהערט פיר פארשידענע טענער.

— און איצט וועלן מיר זיך נעמען צום בויגן! — האט

ווינטילע זיך צעווארעמט.

ער האט מיך געשיקט אין שטאל, ברענגען א זשמעני האר פון דעם פערדס עק. ביי אונדז אין שטאל זענען געווען צוויי פערד: די אלטע שקאפע סורא, און דער יונגער ספירטו. פארשטייט זיך, איך בין געגאנגען צו דער שקאפע. ווען איך האב געבראכט די האר צו ווינטילען, האט ער זיי באלד דער-קאנט, און זיך צעלאכט:

— צו דער שקאפע ביסטו געגאנגען? נארעלע, די

שקאפע האט דאך שוין באלד קיין האר נישט.

ער האָט מיר געגעבן צו פארשטייען, אז אַ בויגן מאַכט מען פון לאַנגע, שטאַרקע האָר, און אז אַזעלכע האָר האָט נאָר דער יונגער ספּירטו.

איך בין ווידער געלאָפּן אין שטאַל אַרײַן, אָבער שוין נישט מיט אַזאָ חשק ווי פּריער. איך האָב געוואוסט, אז ספּירטו איז אַ פּייערדיקער פּערד. בײַ דער מינדעסטער באַרירונג שפּרינגט ער און בריקעט. אָבער מיין חשק צום פּידעלע איז געווען גרעסער פון מיין שרעק. איך האָב זיך פּאַוואָלע צוגעשאַרט צו ספּירטו און אים לייכט אַ גלעט געמאַן ביים עק. ער איז געשטאַנען רואיק. דאָס האָט מיר צוגעגעבן מומ. אָבער ווען איך האָב אַ צײַגעמאַן די ערשטע האָר, איז ער אונטערגעשפּרונגען מיט די הינטערשטע פּיס און מיר אַ זעץ געמאַן אין האַנט.

וואָס ווייטער איז געשען, האָב איך נישט געוואוסט. שפּעטער, ווען איך בין געקומען צו זיך, בין איך געלעגן אין בעט מיט אַ פּאַרבונדענער האַנט. די מאַמע איז געזעסן לעבן מיר אַ פּאַרוויינטע, און דער טאַטע האָט אַרומגעשפּאַנט איבערן צימער.

— וואָס ביסטו געקראַכן צום פּערד? — האָט דער טאַטע געפּרעגט.

איך האָב נישט געוואוסט וואָס ער מיינט. איך האָב נאָר געפּילט אַ ווייטיק אין האַנט.

פּלוצים האָב איך דערזען ווינטילען. ער איז געזעסן אין אַ ווינקל, אַ באַזאַרגטער, מיטן אויסגעשניצטן פּידעלע אין האַנט.

דענצמאל האָב איך זיך אַליץ דערמאַנט — און זיך צעוויינט.

דעם חשק צו אַ פידעלע האַט אין מיר אַרויסגערוּפן ווינטילע, דער
אַלטער פידלער פון דאַרף.

די שקאַפּע

אַלט אונדזער שקאַפּע סורא איז געווען, האָבן מיר, קליינע קינדער, נישט געוואוסט. איך געדענק נאָר, אז ווען דער מאַמע און דער אַלטער דינער ניקוליי פלעגן זיך צערעדן פון איר, פלעגן זיי דערמאָנען גאָר אַמאָליקע חתונות און לוויות, אַמאָליקע שרפות, טריקענישן און מגפות, און נאָך פאַסירונגען, וואָס האָבן שוין לאַנג געטראָפּן. פון דעם האָבן מיר פאַרשמאַנען, אז די שקאַפּע איז שוין נעבעך זייער אָן אַלמע.

אויב אַ גאָטס באַשעפעניש האָט פאַרדינט רחמנות, איז דאָס געווען אונדזער שקאַפּע. זי האָט אויסגעזען ווי אַ בינטל לויזע ביינער, וואָס מ'האַט אַריינגעשאַטן אין אַן אַל-טער פאַרטריקנטער פעל. פון די כאַמוטן וואָס זי האָט אויף זיך געטראָגן אין משך פון איר לאַנגען לעבן, איז איר פעל געווען אזוי צעקראַצט און צעריבן, אז גאַנצע פליאַמעס וואונ-דיק פלייש האָבן זיך אַרויסגעזען. זומער אין די היצן פלעגן גרויסע גרינע פליגן גראַדע אויף יענע וואונדיקע ערטער זי באַפּאַלן און איר אַנטאָן גרויסע יסורים. די שקאַפּע האָט זיך געווערט מיט אַלע אירע מיטלען: גערונצלט די פעל, גע-וואָרפן מיטן קאַפּ, געפאַטשט מיטן עק, אַבער די גרינע זלידנע פליגן זענען נישט אַפּגעטראָפּן.

מיין טאטנס קרעטשמע

אירע אויגן האבן קיין באשטימטן קאליר נישט געהאט.
זיי האבן אויסגעזען ווי צוויי פאררויכערטע שייבלעך אין א
פערדישן קאפ. שמענדיק זענען זיי געווען פארטרערט. שמענ-
דיק האבן זיי זיך געריסן פון דער דיקער קלעפיקער ווייס-
קייט, וואס האט זיך אנגעלייגט ארום אירע וויעס.
קיין גריווע האט זי כמעט נישט געהאט. דער איינ-
ציקער זכר פון אן אמאליקער גריווע, זענען געווען די עט-
לעכע שימערע צעפלעך האר, וואס זענען נאכגעהאנגען מרוקן
און פארהלשט אויף איר נאקעטן האלדז. ביים מינדסטן
ווינמל פלעגן די עטלעכע צעפלעך זיך צעבלאזן אין אלע
זייטן, ווי די לעצטע הערלעך אויף א פליכעוואמן מענטש-
לעכן קאפ.

קיין אמתן פערדישן רוקן האט סורא אויך נישט גע-
האט. מחמת א קראנקהייט אין די ביינער, איז איר רוקן
געווען אזוי פלאך און ברייט, אז א קינד האט זיך געקאנט
אויסציען אויף אים און נישט פילן קיין שום קנייטש אדער
הארטקייט פון פערדישן בייז. פאר אונדז, קליינע קינדער,
וואס האבן נאך נישט געקאנט רייטן, איז דאס געווען א
מעלה.

די פויערן פון דארף פלעגן זי רופן „מאמע". זי האט
דעם נאמען כשר פארדינט, מחמת איר גומסקייט און גע-
טריישאפט. ביים פאשן פלעגט מען זי קיינמאל נישט דארפן
פענטען, ווי אנדערע פערד. זי איז געווען אזוי געטריי, אז
מער ווי עטלעכע שפאן פון הויז פלעגט זי נישט אפטרעטן.
צו אונדז, קינדער, איז זי גאר געווען געטריי. אז א קינד
פלעגט זיך אויפזעצן אויף איר און זיך אראפגליטשן, פלעגט
זי שטייען און וואכן איבערן קינד ביז עמעצער איז אונטער-
געקומען. אויף דעם בין איך אליין געווען אן עדות.

דאס איז געווען אין א זומערדיקן אינדערפרי. איך בין דענצמאל אלט געווען אן ערך אכט יאר. די שקאפע האט זיך געפאשעט ווי אלע מאל הינטערן הויז. אין דרויסן איז קיינער נישט געווען. איך בין צוגעגאנגען צו דער שקאפע און זי געגלעט ביים האלדז. זי האט אויסגעדרייט דעם קאפ און מיך לאנג אָנגעקוקט מיט אירע פארטונקלטע אַבער פריינדלעכע אויגן.

מיך האט פלוצים אָנגענומען אַ חשק זיך דורכצוריימן אויף איר — פארשטייט זיך, אָן דעם טאמנס וויסן. איך האָב זיך נאָך אַמאל אַרומגעקוקט און ווען איך האָב געזען, אז קיינער קומט נישט, האָב איך זיך גענומען דראַפּען אויף דער שקאפע. אַבער מיינע הענט זענען געווען צו קורץ און האָבן נישט דערגרייכט צו איר רוקן. האָב איך אונטערגע-שפרונגען, ווי עס טוען גענימע רייטער ווען זיי ווילן זיך אַרויפכאַפּן אויף אַ פּערד. דאָס האָט אַבער אויך נישט גע-האַלפּן. פון גרויס אַנטווישונג, בין איך געבליבן שטייען מיט אַ פּוס אין דער לופטן. מיטאַמאל האָב איך דערפילט אַ פּעסטן אַנשפּאַר אונטער מיין אויפגעהויבענעם פּוס. דאָס איז גע-ווען דער אַלמער ניקוליי. ער איז געשטאַנען אָנגעכויגן ביי דער ערד, מיט אַ האַנט ביי מיין פּוס, און געוואונקען צו מיר מיט אַ שמייכל:

— שמעל זיך אַרויף!

דער גומער, ליבער ניקוליי! ער האָט פאַרשטאַנען דאָס האַרץ פון אַ יינגל.

איך האָב אַוועקגעשמעלט מיין פּוס אויף ניקולייס האַנט, און מיט איין הויב האָט ער מיך אַרויפגעזעצט אויף דער שקאפע.

אַבער וואָס האָט עס געטויגט? איך בין געבליבן זיצן

מײן טאטנס קרעטשמע

אויף דער שקאפעס ברייטן רוקן און זיך נישט געקאנט קיין ריר טאן. דאס האט אפנים אויסגעזען זייער מאדנע, ווייל ניקוליי האט זיך שטארק צעלאכט.

— טרייב זי מיט די קנאפל, ווי אן אמתער רייטער, —

האט ניקוליי געזאגט און זיך אזש פארהוסט לאכנדיק. איך האב געריסן די פיס מיט אלע כוחות, געוואלט דערגרייכן מיט די קנאפל צו דער שקאפעס זייטן, אבער אומ-זיסט. דער שקאפעס ברייטער און פלאכער רוקן האט נישט געלאזט.

ווען ניקוליי האט געזען ווי איך מוטשע זיך, האט ער געזאגט:

— טרייב זי מיט די הענט.

איך האב געפאטשט די שקאפע אין רוקן, איינמאל און א צווייטן מאל, אבער זי האט זיך נישט גערירט.

— דאס איז געקיצלט, נישט געפאטשט, — האט ני-קוליי זיך ווידער צעלאכט.

איך האב גענומען פאטשן די שקאפע מיט ביידע הענט און מיט מײן גאנצן כוח. איך האב זי געגראבלט מיט די נעגל, געקניפט מיט די פינגער, געקנאטן מיט די פויסטן, אבער די שקאפע האט זיך אלץ נישט גערירט. ניקוליי האט איר א שמיץ געטאן מיט א פריטקעלע, און ערשט דענצמאל האט זי זיך קוים גערירט. אבער ביים צווייטן שמיץ האט זי אונדז ביידן איבערראשט און גענומען לויפן. א וויילע איז זי געלאפן אין א ראד ארום ניקוליען, דערנאך איז זי ארי-בערגעלאפן דאס בריקל און זיך פארגומען מיטן וועג צום דארף. איך בין געווען געפלעפט, און נאך מער דערשראקן פון דער שקאפעס צעשפילטן השק. כ'האב געוואלט ביי עפעס זיך אנטאפן, זיך צוהאלטן, אבער ס'איז נישט געווען ביי

וואָס. אַרום מיר איז נאָר געווען דער שקאפעס ברייטער רוקן מיט זיין אומענדלעכער פלאַכקייט, אויף וועלכן איך האָב זיך געהעצקעט מיט מיינע קורצע אומבאַהאַלפענע פיס און זיך געגלימט אַראָפּ און אַרויף, ווי אויף אַ מאַנצנ-דיקער בעט. איך האָב שוין הרטה געהאַט און געוואַלט אַפּ-שמעלן די שקאפע, אָבער דאָס האָב איך שוין אויך נישט געקאַנט. וואָס מער איך האָב געשריגן צו איר און זיך גע-בעטן זי זאָל זיך אָפּשמעלן, אַליץ גיכער איז זי געלאָפּן. ס'האַט מיר גענומען שווינדלען פאַר די אויגן און ס'האַט זיך מיר געדאַכט, אַז נישט די שקאפע לויפט, נאָר אַז ס'לויפן די טעלעגראַף-סלופעס ביי דער זייט פון וועג, אַז ס'לויפן די פעלדער און די קעניצע פון טאַל. מיטאַמאָל האָב איך דער-זען ווי דאָס גאַנצע דאָרף לויפט אויף מיר. פאַראַוים איז מאַנצנדיק געלאָפּן דער קלויסטער מיט זיין שפיציקן דאָך און צעגלאַנצטן צלם, און נאָך אים זענען געשפרונגען די דאַרפישע שטיבלעך מיט זייערע קוימנס און הויפן — אין אַ ווילדן געיעג גלייך אויף מיר. פון שרעק האָב איך פאַרמאַכט די אויגן. אַ ווילע שפעטער בין איך געלעגן אויף דער ערד.

ווען איך האָב געעפנט די אויגן, בין איך געווען פונקט אונטער דער שקאפע. די שקאפע איז געשמאַנען אַ רואיקע, און געוואַכט איבער מיר. איך האָב געוואַלט אַפיר-קריכן, און נישט געקאַנט. אַ פוס האָט מיר ווייגעטאַן, און אין קאַפּ האָט געזשומט.

באַלד איז דער מאַמע געקומען צו לויפן, און נאָך אים די מאַמע. ביידע זענען געווען דערשראָקן. ווען דער מאַמע האָט געזען, אַז די שקאפע שטייט רואיק און אַז מיט מיר איז קיין ערנסטע זאָך נישט געשען, האָט ער מיך אַרויס-

מיין טאטנס קרעטשמע

געשלעפט פון אונטער דער שקאפע, און מיר געגעבן „וואס מיר איז געקומען“.

*

פאר לאנגע נסיעות, ווי למשל ברענגען סחורה פון שמאט, פלעגט מען די שקאפע נישט נוצן. דאס איז געווען צו א ווייטער מהלך. אהויז דעם, פלעגט מען אין שמאט אנלאדן דעם וואגן מיט כלערליי זעק און פעסלעך, מיט קעסטלעך, שטריק און שווערע אייזנווארג, וואס דאס איז נישט געווען פאר דער שקאפעס כוחות. פאר אזעלכע נסיעות פלעגט מען נוצן דעם יונגן פערד, ספירטו.

דאס מיינט אבער נישט, אז די שקאפע האט זיך נישט פארדינט אירע קעסט. זי האט געהאט גענוג ארבעט. נישט געווען דער טאג מ'זאל זי נישט שפאנען. זי פלעגט ברענגען וואסער פון דער קעניצע, מעל פון דער מיל, זי פלעגט אוועקפירן דאס מיסט פון די שמאלן און אריינ-ברענגען דאס געקאסטעטע היי פון פעלד, שוין נישט רעדנדיק פון די אפטע נסיעות צו די שכנותדיקע דערפער, מיט וועלכע דער טאמע פלעגט האנדלען.

אויך פלעגט מען שפאנען די שקאפע ווען די מאמע פלעגט דארפן ערגעץ פארן. די מאמע האט מורא געהאט צו פארן גיך, און מיט דער שקאפע איז זי געווען זיכער. די שקאפע פלעגט זיך קיינמאל נישט יאגן. זי איז שמענדיק געלאפן מיט די זעלבע געמאסטענע און מיושבדיקע טריט, סיי אויפן גלייכן וועג, סיי בארג אראפ. זי האט געהאט איר אייגענעם איינגעהאלטענעם שפאן, וואס קיינער און קיין שום זאך האט נישט געקאנט בייטן. א פאטש מיט די וואשקעס,

אדער א שמיץ מיט דער בייטש, האָט אַ קנאַפן רושם אויף איר געמאַכט. זי פלעגט נאָר אַביסל אויפשמעלן די אויערן, אַ וויג-מאַן מיטן עק, און ווייטער גאַרנישט.

די עלטערע ברידער, וואָס פלעגן פאַרן מיט דער מאַ-מען, פלעגן חוזקן פון דער שקאפע און זאָגן, אַז זי קריכט ווי אַ משערעפאַכע.

— ניש-קשה, — פלעגט די מאמע זאָגן, — זי גייט גענוג שנעל.

ס'איז אַבער געקומען אַ צייט, ווען אַפילו די מאמע האָט איינגעזען, אַז די שקאפע קריכט. פאַרשטייט זיך, די מאמע האָט עס נישט געזאָגט טאַקע מיט די-אַ ווערטער. זי האָט געזאָגט, אַז די שקאפע איז שוין נעבעך זייער אַלמ, זייער אויסגעהאַרעוועט, און אַז ס'איז שוין צייט מ'זאָל זי וויניקער מוטשען. דער מאמע איז מסכים געווען מיט דער מאמען, און ס'איז באַשלאָסן געוואָרן, אַז ווייטער זאָל מען נוצן די שקאפע נאָר אויף צו ברענגען וואסער פון דער קעניצע.

*

איינמאַל, אין אַ ווינטער-טאָג, האָט אַ ברודער איינ-געשפאַנט די שקאפע צום שלימן און געפאַרן ברענגען אַ פעסל וואסער. די קעניצע איז געווען אין אַ טאַל, נישט ווייט פון דער קרעטשמע. אין דרויסן איז געלעגן אַ האַר-טער גליטשיקער שניי, וואָס האָט ערמערווייז אויסגעזען ווי גלאַז.

ווען דער ברודער האָט אָנגעפילט דאָס פעסל און זיך געוואַלט לאָזן אַהיים, האָט די שקאפע נישט געקאַנט רירן

מיון טאטנס קרעטשמע

דעם שליטן. זי האט זיך באמיט מיט אלע כוחות, געשמרעקט דעם האלדז, זיך געריסן פאראוים, אבער דער שליטן האט זיך נישט גערימט. דער ברודער האט זי געשמיסן מיט דער בייטש, געשריגן אויף איר, גערעדט צו איר מיט גומן און מיט בייזן, נאך ס'האט נישט געהאלפן. די שקאפע האט גע-וואלט שלעפן, נאך זי האט נישט געקאנט. האט דער ברודער רחמנות געקראגן אויף איר, און געהאלפן אונטער-שטופן דעם שליטן. אזוי איז זי אפגעגאנגען א שטיקל וועג.

ווען די שקאפע איז צוגעקומען צום בארג, פאר דער קרעטשמע, האט דעם ברודערס אונטערשטופן שוין נישט געהאלפן. די שקאפע האט זיך געריסן בארג ארויף, גע-שמרעקט די פאדערשמע פיס, געוואלט איינגעמען א שטיקל בארג, און נישט געקאנט. זי האט אָנגעצויגן יעדן מוסקל און יעדן אָדער פון איר ביינערדיקן גוף, אבער דער שליטן און דער גליטשיקער וועג האָבן זי געשלעפט צוריק. זי האט זיך געראנגלט מיט דעם גליטשיקן בארג, געזוכט אָן אָנ-האלט פאר אירע אלטע שוואַכע פיס, און נישט געפונען. די פיס האָבן זיך גענומען ברעכן אונטער איר. זי איז גע-פאלן מיט איין פוס, מיט אַ צווייטן, זיך אויפגעהויבן און ווידער געפאלן. די פאָדקאוועס פון אירע ראַנגלענדיקע פיס האָבן געשניטן דאָס אייז, געקריצט ווי אויף גלאַז, און גע-שפריצט מיט פייערדיקע פונקען. מיטאמאל איז זי אינ-גאַנצן אַוועקגעפאלן און געבליבן ליגן מיט די פיס פאר-בראָכן אונטער זיך. זי איז געלעגן אַ פאַרחלשמע און שווער געדעכט. אַ הייסע פאַרע האַט אַרויסגעשלאָגן פון איר פאַרשוויצטן גוף, און אַ ווייסער, געבלעכער שוים האַט אַרויסגעריזלט פון איר אָפן מויל.

דער ברודער האט גערופן הילף. דער אלטער ניקוליי האט זיך באוויזן אין טויער, און ווען ער האט געזען די אוועקגעפאלענע שקאפע, האט ער ארויסגערופן דעם טאטן. ביידע זענען געקומען צו לויפן. דער טאטע האט אַ קוק געטאן אויף דער שקאפע און פארקוועטשט די ליפן. דערנאך איז ער אפגעטראטן מיט ניקוליען אין אַ זייט, און ביידע האבן זיך לאנג געשושקעט. מיר, קליינע קינדער, זענען געשמאנען פון ווייטנס און געקוקט אויף זיי מיט פחד אין הארצן. מיר האבן געפילט, אז דאס סודען פון טאטן און דעם אלטן ניקוליי באשטימט דער שקאפעס טרויעריקן גורל. מיר האבן געהלשט צוגייען צו דער שקאפע, זי ארומנעמען, גלעטן, אבער מיר האבן נישט געוואגט. אפילו ווינען האבן מיר נישט געוואגט, כאטש די טרערן האבן אונדז געשטיקט. שפעטער, ווען מ'האט די קראנקע שקאפע אהיימגעבראכט, האט דער טאטע זיך געסודעט מיט דער מאמען און מיט די עלטערע ברידער. דאס מאל האבן מיר זיך אונטערגעגנבעט צו דער טיר און זיך צוגעהערט. ס'איז באשלאסן געווארן, אז דער אלטער ניקוליי זאל אוועקפירן די שקאפע אין וואלד אריין און דארט זי באפרייען פון אירע לידן מיט אַ קויל פון זיין ביקס. ווען מיר האבן דאס דער-הערט, האבן מיר זיך שמארק צעוויינט. דער טאטע איז צוגעקומען צו דער טיר און זיך צעשריגן אויף אונדז:

— וואס וויינט איר?

ווען ער האט דערזען אונדזערע פארוויינטע אויגן, איז ער ווייכער געווארן:

— וויינט נישט, קינדער...

ווייזט אויס, אז אונדזער געוויין האט פארט געווירקט. דער טאטע האט באשלאסן צו ווארטן נאך אַ טאג.

מיון טאטנס קרעטשמע

יענעם טאג זענען מיר, קינדער, נישט אפגעטראָטן
פון דער שקאפע. כמעט די גאנצע צייט זענען מיר געווען
אין שטאל, וואו די שקאפע איז געלעגן אויסגעצויגן אויף
דער ערד, אונטערגעכעט מיט שמרוי, און שווער געדעכעט.
מיר האָבן זי געגלעט, געווישט די קלעפיקע סלינע וואָס האָט
געטריפט פון איר מויל, און גערעדט צו איר צערמלעכע
רייד.

ניקוליי איז אַריינגעקומען אין שטאל, און באַדויער-
לעך געזאָגט:

— אומזיסט, קינדער... פארפאלן...

דאָס וואָרט „פארפאלן“ האָט אונדז אַ זעין-געטאָן אין
האַרצן.

פאַרנאַכט האָט ניקוליי אַריינגערופן דעם טאַטן אין
שטאל. די מאַמע און אלע אַנדערע פון שמוב זענען נאָכ-
געגאַנגען. די שקאפע איז געלעגן מיט פאַרמאַכטע אויגן.
זי האָט שוין קוים געדעכעט. ניקוליי האָט אויפגעהויבן די
דעקלעך פון אירע אויגן, און געזאָגט צום טאַטן:
— נישטאָ וואָס צו וואַרטן.

מיר קינדער האָבן אויסגעבראַכן אין אַ געוויין. די
מאַמע האָט אונדז געטוליעט צו זיך, און געווישט אונדזערע
טרערן:

— וויינט נישט, קינדער... בעסער אַזוי... אַ רחמנות
זי זאל ליידן...

מיר האָבן צוגעשאַקלט מיטן קאַפּ צו דער מאַמעס
טרייסטנדיקע רייד, אָבער די טרערן האָבן נישט אויפגע-
הערט רינען פון אונדזערע אויגן.

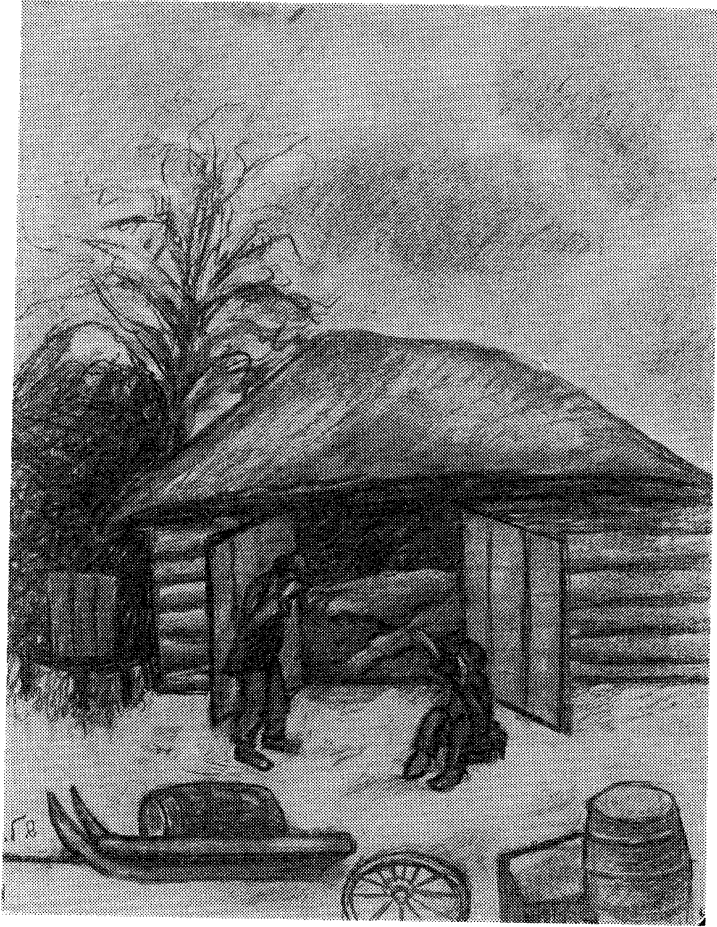
ניקוליי איז אַוועק אין דאָרף און געבראַכט צוויי
פויערן, וואָס זאלן אים העלפן אַרויפלייגן די שקאפע אויפן

שלימן. די שקאפע איז שוין געווען אזוי שוואך, אז מ'האט זי אפילו נישט באדארפט בינדן. זי איז געלעגן אין שלימן אן אויסגעצויגענע, מיטן קאפ פארזווארפן פאראויס, און מיט פארגלייזטע אויגן.

ניקוליי און די אנדערע צוויי פויערן האבן זיך אריין-געזעצט אין שלימן, און זיך געלאזט צום וואלד. דער מאמע און די מאמע זענען געשמאנען אין טויער. די עלטערע ברי-דער האבן זיך אפגעשמעלט ביים וועג. מיר, קליינע קינדער, זענען נאכגעגאנגען דעם שלימן. ווען מיר זענען שוין גע-ווען האלב-וועג פון וואלד, האט ניקוליי זיך אויסגעדרייט און געזאגט:

— קינדער, צייט אהיימצוגייען.

מיר האבן זיך אפגעשמעלט און נאכגעקוקט דעם שלימן, ביז ער האט זיך פארדרייט אין וואלד אריין.

ס'איז באשאסן געווארן אז דער אטער ניקוליי זאל אוועקפירן
אינדער קראנקע שקאפע אין וואלד אריין און זי דארט באפרייען
פון אירע ליידן מיט א קויל פון זיין ביקס.

קיכעלעך

גאנצע וואך האט מען דעם באק-אויבן פון קרעטשמע נישט גענוצט. גענוצט האט מען נאר דעם פריפעטשיק. דארט פלעגט די מאמע אפאכטן די מאלצייטן, און פון דארט פלעגט זי אויך ארויסדערלאנגען די טאצן מיט געקאכטע און געפרעגלטע פיש פאר דער קרעטשמע. אבער אז ס'איז געקומען פרייטיק, האט די מאמע אפגערייניקט דעם פריפעטשיק, פארקערט דאס אש מיט א גרויסן פלעדערוויש, און געהייסן מאכן דעם אויבן.

דאס איז געווען די ארבעט פון אונדזער אלטן דינער ניקוליי. ער האט אריינגעבראכט א פולן אָרעם מיט האַלץ, אַנגעלייגט אַ קופּע שייטלעך אין מיטן אויבן, צוגעוואָרפן עטלעכע שפענדלעך, און דער אויבן האט זיך צעפלאַקערט מיט אַ פריילעכן פייער. ווען דאָס האַלץ איז שוין געווען צעברענט, האט ניקוליי גענומען די קאַטשערע און פאַר-שאַרט דעם זשאַר אין אַ ווינקל פון אויבן.

אויפן טיש, קעגנאיבער דעם אויבן, האָבן שוין גע-וואַרט די אַן אַ שיעור בלעכענע טאַוועס, קיילעכיקע און פיר-קאַנטיקע, הויכע און פלאַטשיקע, מיט דעם אויפגעווינדע-

מיון טאטנס קרעטשמע

נעם טייג, וואָס די מאַמע האָט מיט אַ מאָג פּריער פאַר-
קנאַטן מיט גרויס בריהשאַפט.

די מאַמע האָט אַ מאַפּ געמאַן דעם אויוון, און פון
דער מינע אויף איר פנים האָט ניקוליי פאַרשטאַנען, אז דער
אויון איז שוין גרייט. דאָס איז אויך געווען אַ סימן פאַר
ניקוליי, אז ער דאַרף נעמען די לאַפעטע און זיך אַוועק-
שמעלן לעבן דער מאַמע. די מאַמע האָט אים דערלאַנגט
די טאַוועס לויט אירן אַ באַשטימן פּלאַן און סדר. ניקוליי
האַט זיי אַרויפגענומען אויף דער לאַפעטע און זיי אַריי-
גערוקט אין אויוון, גענוי ווי די מאַמע האָט אים אַנגעוויזן.
די אַרבעט צווישן דער מאַמע און ניקוליי איז צוגעגאַנגען
שטיל, כמעט אַן רייד. זיי האָבן זיך פאַרשטאַנען דורך מינעס
און העוויר, דורך אַ וואונק און אַ שאַקל מיטן קאַפּ.

אז דאָס געבעקס איז שוין געווען אין אויוון, האָט ניקוליי
זיך אָפּגערוקט אין אַ זייט, און די מאַמע האָט געמאַכט
די לעצטע אינספעקציע. זי האָט זיך צוגעבויגן צום אויוון,
באַטראַכט די אויסגעלייגטע טאַוועס, דעם גליענדיקן זשאַר,
און ווען זי האָט געזען אז אַלץ איז ווי ס'דאַרף צו זיין, האָט
זי פאַרשפאַרט דעם אויוון מיט דעם האַלכ-קיילעכיקן משאַלנט-
דעקל, און זיך אַוועקגעזעצט אויפן פּריזבעלע דערלעבן אַ
מידע און פאַרפלאַממע.

מיר, קליינוואַרג, זענען די גאַנצע צייט נישט אָפּגע-
טראַטן פון דער מאַמע. מיר האָבן געוואַרט אויף דעם גע-
שמאַקן אוצר, וואָס האָט באַדאַרפט אַרויסקומען פון אויוון.
יעדע וויילע איז איינער פון אונדז צוגעלאָפּן צום אויוון, גע-
מאַפט די וואַנט, געשמעקט צום משאַלנט-דעקל, און אויס-
גערופן:

— מאַמע, שוין פאַרטיק!

די מאמע האט יעדן מאָל געגעבן דעם זעלבן ענט-
פער :

— פארטיק-שמארטיק, נישט דיין עסק!
נישט אומזיסט האָבן מיר געברענגט פון אומגעזולד.
מיר האָבן געוואוסט, אז אַחוץ די אַנדערע געבעקס, האָט
די מאמע צוגעגרייט פאַר יעדן קינד עפעס באַזונדער. פאַר
איינעם אַ קליין געפלאַכטן חלהלע מיט דריי קיילעכיקע פלעכט-
לעך פון אויבן, פאַר אַ צווייטן אַ פלאַטיקע מאַלאַיעלע מיט
ניס און קאַנאַפליע-זערנעס, און פאַר אַן אַנדערן אַ באַצ-
קערט לעקעבל, אַדער אַ טורמעלע.

ענדלעך האָט די מאמע אַ קוק געטאָן אין אויוון און
געשמייכלט צו ניקוליען. דאָס האָט געמיינט, אז דאָס גע-
בעקס איז פאַרטיק. אונדזער שמחה איז געווען נישט אי-
בערצוגעבן. מיר האָבן זיך צעטאַנצט אַרום דער מאַמע, זי
געלעט ביים פאַרטער, געקושט אירע הענט, און זיך גע-
טוליעט צו איר מיט אַזאַ פרייד און געדרענג, אז די מאַמע
האָט זיך נישט געקאַנט אַ ריר טאָן.

— וואָס שטייט איר אַרום מיר ווי די היישעריקן? —
האָט זי געשריגן.

אָבער מיר האָבן געפילט, אז די מאַמע איז אויפגע-
לייגט, און אז דאָס שרייען איז נישט געפערלעך. און כדי
זי זאָל אונדז נישט טרייבן, האָבן מיר זיך אָנגעכאַטן צו טאָן
פאַרשידענע אַרבעטן. מיר האָבן געבראַכט די קאַטשערע,
געשלעפט די לאַפעטע, און איר צוגעטראָגן אַפילו די גרויסע
ווייסע שמאַטע, וואָס זי האָט אָנגעגרייט אויף אַנצונעמען
די הייסע טאַוועס און טאַוועלעך.

ווען די מאַמע האָט אַרויסגעצויגן פון אויוון די ערשמע
טאַווע געבעקס און געזען אז ס'איז געראַטן, האָט זי שוין

מיון טאטנס קרעטשמע

פארגעסן אונדז צו טרייבן. מיר האבן זיך אויסגעשמעלט פון ביידע זייטן, און אימלעך מאל וואס די מאמע האט ארויסגעצויגן א מאווע געבעקס, האבן מיר עס אויפגענומען מיט פאראד, געפאטשט מיט די הענט, געלעקט די ליפן, און אויסגעדריקט גרויס באוואונדערונג, וואס דאס איז דער מאמע געפעלן געווארן.

די מאוועס מיט דעם פרישן געבעקס האבן זיך געהאלטן אין איין מערן אויף דעם לאנגן קעגנאיבערדיקן טיש, וואו ניקוליי איז געשמאנען און זיי אויסגעלייגט ווי די מאמע האט אים געהייסן. איבער דער קרעטשמע האט זיך פארשפרייט א ווארעמער געשמאקער ריח פון צימרינג און קימל, פון צוקער, מאן און בוימל, און נאך באטעמטע בשמים, וואס מיר האבן פאר זיי קיין נאמען נישט געהאט. אויפן טיש זענען שוין געשמאנען די שיינע געפלאכטע קוילעטשן, באשמירט מיט געלעכלעך פון אייער, די גרויסע בייביקע ברויטן, די לעקעכער און מארטן, און די אן א שיעור סעכער-לעך, מאן-פלעצלעך און קיבעלעך כלהמינים.

נאר צום סוף האט די מאמע ארויסגענומען פון אויוון דאס, וואס מיר, קינדער, האבן אויף דעם דער עיקרשט געווארט. דאס זענען געווען די קליינע חנעוודיקע חלהלעך און לעקעכלעך, די געלע מאלאיעלעך און פארברוינטע בולקעלעך, וואס זי האט נאר פאר אונדז אפגעבאקן, אימלעכן לויט זיין באגער און געשמאק, און וואס מיר האבן געהאט א רעכט זיי באלד אויפצועסן. די מאמע האט אימלעכן אויסגעטיילט זיינס, און כאטש זי האט געשריגן אז מיר זאלן ווארטן ביז ס'וועט זיך אפקילן, האט זי פונדעסן אונדז נישט פארווערט זיי באלד אויפצועסן. א וויילע שפעטער, ווען די מאמע האט זיך אומגעקוקט, איז שוין נישט געווען וואס צו זען, אחוץ

די לעצמע ברעקלעך, וואס מיר האבן נאך געקליבן און גע-
לעקט פון די הענט.

— ווילדע היישעריקן! — האט די מאמע געזאגט,

אבער מיט אזא מינע, אז ס'האט נישט אויסגעמאכט.

ווען די מאמע האט גענומען אריינמראגן דאס גע-
בעקס אין שטוב, האבן מיר ווידער אנגעבאטן אונדזער הילף.
דאס האט פאר אונדז געמיינט נאך א קיכעלע, אדער צוויי,
וואס די מאמע פלעגט אונדז געבן פאר אונדזער טרחה, שוין
נישט רעדנדיק פון די אנדערע קיכעלעך, וואס מיר האבן
געקאנט אראפכאפן אויפן וועג אן דער מאמעס וויסן. די
מאמע האט אבער געוואוסט אונדזער כונה, און דערפאר פלעגט
זי אומיסטן אונדז הייסן גייען פאראויס, כדי זי זאל אונדז
קאנען נאכגייען און היטן.

אז דאס געבעקס איז שוין געווען אין שטוב, האט די

מאמע אונדז גענומען מרייבן מיטן פארטעך:

— ווילדע היישעריקן, ארויס!

דאס האט געמיינט, אז די מאמע וויל באהאלטן די
מעכערלעך און קיכעלעך אויף א „זיכערן“ ארט. און מ'מוז
צוגעבן, אז דאס איז איר שמענדיק געלונגען. אזוי דאכט זיך
זענען קיין פארבארגענע ווינקעלעך אין שטוב נישט געווען,
און דאך האט די מאמע שמענדיק געפונען א פריש און אומ-
באקאנט ווינקעלע אין א שאפע, אדער קיפערט, וואו זי
פלעגט באהאלטן דאס זיסע געבעקס און עס באווארענען
פון אירע „ווילדע היישעריקן“.

*

מיון טאטנס קרעטשמע

אונדז קינדער האָט מער פון אַלץ געצויגן צו די קי-
כעלעך. איך ווייס נישט צי דאָס איז געווען דערפאַר, וואָס
די קיכעלעך זענען טאַקע געווען אזוי באַמעמט, צי דער-
פאַר, ווייל זיי זענען געווען קליינע און זיך געלאָזט גרינגער
באַהאַלטן אין קעשענע. איך ווייס נאָר, אז דאָס חיות פלעגט
אונדז אויסגיין נאָך זיי. בייטאַג פלעגן מיר זיי כסדר אַרומ-
זוכן, און ביינאַכט פלעגן מיר הלומען פון זיי.

איינמאַל, אין אַ ביינאַכט, ווען איך בין שוין געלעגן
אין בעט, האָב איך פלוצים דערזען אַן אוצר אויף דער שאַפּע.
סאַמע אויבנאויף איז געשטאַנען אַ גרויסע שיסל מיט קי-
כעלעך, אינגאַנצן אַפּגעדעקט, פּראַנק און פּריי. תּחילת האָט
זיך מיר געדאַכט, אז איך חלום. איך האָב זיך נישט געקאַנט
פאַרשטעלן, אז די מאַמע זאָל זיין אזוי אומבאַרעכנט. ווי
קומט צו איר, זי זאָל אַוועקשמעלן די קיכעלעך אויף אַזאַ
אומזיכערן אַרט, דערצו אזוי אַנזעעוודיק? אַבער ניין, ס'איז
נישט געווען קיין חלום. די שיסל איז געשטאַנען אויבנאָן
אויף דער שאַפּע, און די קיכעלעך האָבן זיך קלאַר אַנגע-
זען.

אין שטוב זענען שוין אַלע געשלאָפּן. נאָר די מאַמע
האַט פון צייט צו צייט זיך נאָך אַ דריי געטאַן אויף איר
געלעגער און געקרעכצט. איך האָב זיך צוגעהערט צו דער
מאַמעס קרעכצן, און לויט איר קרעכצן האָב איך אויס-
גערעכנט, ווי נאָענט זי האַלט שוין ביים אַנטשלאָפּן ווערן.
ווען זי האָט אויפּגעהערט קרעכצן, האָב איך גענומען מאַכן
מיינע פלעגער ווי צוצוקומען צו די קיכעלעך. דאָס איז נישט
געווען אזוי פשוט. ס'האַט זיך געפּאַדערט אַ סך אויסרע-
כענונג, און נאָך מער פאַרויכטיקייט, ווייל די מאַמע האָט

געהאט א גרינגן שלאָף און דער מינדסטער שאַרף האָט זי אויפגעוועקט.

פלוצים האָט אַ געדאַנק מיר אויפגעלויכטן אין קאַפּ. איך האָב זיך דערמאַנט, אַז מיין עלטערער ברודער משה פאַרט גאַנץ פרי אין שטאַט אַריין קויפן סחורה, און ער האָט צוגעזאַגט מיך מיטצונעמען. דאָס האָט אויסגעצייכנט גע- שטימט מיט מיין פלאַן. דאָס האָט געמיינט, אַז איך קאָן אַנפילן פולע קעשענעס מיט קיכעלעך און זיי אויפגעסן אויפן וועג, אַן דער מאַמעס וויסן.

דער דאָזיקער געדאַנק האָט מיר צוגעגעבן מער מוט ווי איך וואָלט געוויינלעך געהאַט. איך בין אַראָפּ פון בעט, זיך צוגעגנבעט צו דער שאַפּע, אונטערגעשטעלט אַ בענקל, און אַנגענומען פולע הענט מיט קיכעלעך. איך האָב די קי- כעלעך אַריינגעשטופט אין אַלע מיינע קעשענעס, און זיך צוריקגעלייגט אין בעט אַריין. ליגנדיק אין בעט, האָב איך שוין געפילט דעם זיסן טעם פון דער מאַרגנדיקער הנאה.

*

אויף מאַרגן, ווען איך און מיין ברודער זענען שוין געווען אויפן וועג, בין איך געזעסן אין וועגעלע ווי אויף שפּילקעס. איך האָב געמאַפט דעם אוצר פון מיינע קעשע- נעס און זיך נישט געקאַנט דערוואַרטן ביז איך וועל צו- קומען צו אים. אָבער דאָס איז נישט געווען אַזוי גרינג. דער ברודער איז געזעסן לעבן מיר און ס'איז פשוט נישט מעגלעך געווען, איך זאָל זיך איינבייסן אין אַ קיכעלע אַז ער זאָל נישט זען. און זען האָט דער ברודער נישט געמאַרט, ווייל מיט אַזאַ גנבה האָט מען פאַר אַן עלטערן ברודער זיך

מיין טאטנס קרעטשמע

באדארפט הימן נישט ווינציקער ווי פאר דער מאמען.
איז מיר איינגעפאלן א געדאנק. איך האב אנגעוויזן
מיין ברודער אויף א ראד, וואס מיר האט זיך „געדאכט“
אז ס'שאקלט זיך, און בעת-מעשה אריינגעכאפט א קיכעלע
אין מויל. אבער ווען איך האב געגעבן דעם ערשטן קיי, איז
מיר זויער געווארן אין מויל. איך האב בננבה אויסגעשפיגן
די זויערע ברעקלעך, און זיך באלד געכאפט וואס דא איז
געשען. דאס זענען נישט געווען די אמתע קיכעלעך, נאר
נאר די זויערע הייוון-פלעצלעך, וואס די מאמע האט אן-
געגרייט און וואס האבן אויסגעזען אקוראט ווי אמתע קי-
כעלעך.

פארשטייט זיך, איך האב געוואלט פטור ווערן פון
די פולע קעשענעס מיט הייוון-פלעצלעך. אבער ווי טוט מען
דאס? ווי מאכט מען אז דער ברודער זאל נישט זען? איז
מיר ווידער איינגעפאלן א געדאנק. איך האב אנגעוויזן דעם
ברודער א באקאנט פויער-שטיבל, א טשערעדע בהמות, א
סמאדע שאף, און בעת מעשה ארויסגעווארפן די הייוון-פלעצ-
לעך פון די קעשענעס. ווען איך בין פטור געווארן פון די
פלעצלעך, איז מיר אראפ א שטיין פון הארצן.

ס'ווייזט אבער אויס, אז מיר איז נישט באשערט גע-
ווען קיין מזל. בייטאג, ווען מיר האבן זיך אומגעקערט
אהיים, און מיר זענען שוין געווען נאענט פון הויז, האט דער
ברודער פלוצים אויסגערופן:

— זע-נאר! א קיכעלע!

ער האט אנגעוויזן אויף א הייוון-פלעצל, וואס איז
געלעגן פונקט אין מימן וועג. מיר איז פינצמער געווארן
אין די אויגן. פונדעסן האב איך זיך אנגענומען מיט הארץ,
און געזאגט:

— וואס פאלט דיר איין? ווי קומט א קיבעלע אין מיטן וועג? ס'דאכט זיך דיר.

— וואס הייסט, ס'דאכט זיך מיר? — האט דער ברודער דער געזאגט און אפגעשמעלט דאס פערד. צום גליק האט ער זיך אבער באררעכנט און איז נישט אראפ פון וועגעלע. ער האט א טרייב געמאן דאס פערד און מיר זענען געפארן ווייטער.

א וויילע שפעטער גיט דער ברודער ווידער א זאג:

— זע! נאך א קיבעלע!

ער האט ווידער אפגעשמעלט דאס פערד און זיך גע-לאזט אראפגייען.

— וואו גייסטו? — האב איך אים אנגעכאפט ביים

האנט.

— איך גיי אויפהויבן דאס קיבעלע.

— וואס מיינסטו? וועסט דאך נישט עסן א קיבעלע

וואס ליגט אויף דער ערד.

— פארוואס נישט? אז מ'ווישט עס אפ, קאן מען

עס עסן.

ער איז אראפ פון וועגעלע און אויפגעהויבן דאס

היוון-פלעצל.

— כ'וואלט געקאנט שווערן, אז דאס זענען דער מא-

מעס קיבעלעך, — האט דער ברודער געזאגט.

— וואס רעדסטו? — האב איך ארויסגעשמאמלט און

געפילט, אז דאס בלוט ווערט אין מיר פארגליווערט. — ווי

קומען אהער דער מאמעס קיבעלעך?

פלוצים האט דער ברודער א קוק געמאן פאראויס, און

אויסגערופן:

— זע-נאר! א גאנצע רייע קיבעלעך!

מיין טאטנס קרעטשמע

כ'האב געוואוסט, אז איך בין א פארפאלענער. אלע הייוון-פלעצלעך, וואס איך האב אינדערפרי ארויסגעווארפן פון די קעשענעס, זענען געלעגן אין מיטן וועג, אין א לאג-גער רייע, איינס נאך ס'אנדערע, ווי מ'וואלט זיי אויסגע-שמעלט. דעם ברודער האט זיך פארוואלט זיי דוקא אויפ-צוקלייבן און זיי אהיימברענגען צו דער מאמען. ער האט מיך געהייסן טרייבן דאס פערד, און ער איז נאכגעגאנגען ביי דער זייט פון וועגעלע און אויפגעקליבן אלע פלעצלעך פון דער ערד.

ווען ער האט זיך אריינגעזעצט אין וועגעלע און פאר-זוכט א פלעצל, האט ער באלד אויסגעשפיגן, און גע-זאגט:

— אוי! דאס זענען דאך דער מאמעס הייוון-פלעצ-

לעך!

איך בין געזעסן אין וועגעלע ווי א פארמשפטר און געטראכט פון דעם פסק, וואס איך וועל קריגן אין דער היים. אזוי גיך ווי דער ברודער איז אריינגעקומען אין שטוב, איז ער גלייך צוגעגאנגען צו דער מאמען מיט די פלעצלעך אין האנט. נאך איידער ער האט געעפנט דאס מויל, האט די מאמע אויסגערופן:

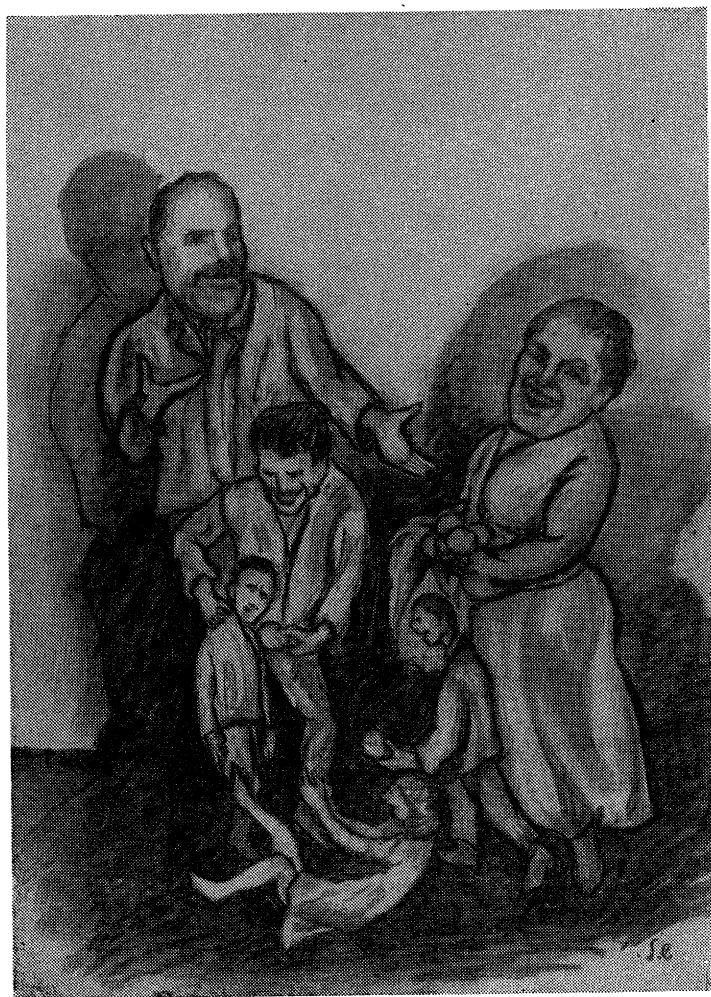
— זע-נאר! מיינע הייוון-פלעצלעך!

ווען דער ברודער האט איר געזאגט, וואו ער האט די פלעצלעך געפונען, האט די מאמע באלד פארשטאנען. זי האט א שמעק געמאן צו מיינע קעשענעס, און געזאגט:

— ווא-דען... אודאי...

איך האב שוין גארנישט געקאנט זאגן, ווייל מיט דעם איינעם שמעק צו מיינע קעשענעס איז מיין גנבה פול-שמענדיק באוויזן געווארן. איך בין געשמאנען א בלייכער,

א צעשראָקענער, און געוואַרט אויף מיין פסק. איך בין
 געווען זיכער, אז די מאמע וועט באלד א כאפ טאן דעם
 וואלגעהראַלין, אָדער די קלעשטעם פון פריפעמשיק, אָדער
 מיך גאָר צוקלאַנגן צום טאטן, וואָס דאָס וואָלט נאָך ערגער
 געווען. אָבער די מאמע האָט גאַרנישט געמאַן. זי איז אַפילו
 אין כעס נישט געוואָרן. זי איז נאָר געשמאַנען און געקוקט
 אויף מיר. מיטאַמאָל האָט זי זיך שטאַרק צעלאַכט. דער
 טאטע, וואָס איז נישט געוואוינט געווען צו הערן די מאמע
 אַזוי לאַכן, איז באלד צוגעקומען. נאָך אים זענען געקומען
 אַלע אַנדערע פון שטוב. די מאמע האָט זיי דערציילט וואָס
 ס'איז פאַרגעקומען, און אַלע האָבן מיך מכבד-געווען מיט
 אַ גרויס געלעכטער.
 איך בין געשמאַנען אַ פאַרשעמטער, מיט טרערן אין
 די אויגן.

מיין „גנבה“ פון די קיכעלעך האָט אַרויסגערוּפֿן גרויס געלעכטער
ביי אַלעמען אין שטוב. איך בין געשטאַנען אַ פאַרשעמטער, מיט
טרערן אין די אויגן...

די קללה

פריילעכע זונטיקס ביי אונדז אין קרעטשמע
פלעגן זיך אפט ענדיקן מיט א געשלעג.
דער געשלעג פלעגט געוויינלעך אויסברעכן
אין אונט, ווען די פויערן זענען שוין גע-
ווען טויט שיכור. אז דער טאטע האט דער-
שמעקט א געשלעג, האט ער באציימנס

געהייסן אראפנעמען די פלעשער און גלעזער פון די מישן,
און איינוועגס שוין אויך אפראמען פון וועג די ליידיקע
קעסטלעך, די שטיקלעך האלץ און אייזן, וואס פלעגן זיך
וואלגערן איבער דער קרעטשמע און וואס האבן געקאנט
צוניץ קומען די שלעגערס אין זייער רציחת.

דער געשלעג פלעגט זיך אנהויבן שמיל, כמעט אומ-
באמערקט. ערגעץ ביי א מיש האבן צוויי שיכורע פויערן
זיך צעווערטלט. דאס איז באמראכט געווארן ווי א גאנץ
געוויינלעכע זאך, און קיינער האט זיך אפילו נישט אומ-
געקוקט. אבער באלד זענען די צוויי פויערן אויפגעשפרונגען
און גענומען פאכן מיט די הענט. פון פעטש זענען זיי אי-
בערגעגאנגען צו קוליקעס, און פון קוליקעס צו שמעקנס.
דא האט זיך שוין אנגעהויבן דער רעכטער געשלעג. ווארן
די שמעקנס האבן פארמשעפעט אנדערע פויערן, און אזוי
ווי דאס גאנצע דארף איז געווען פארקניפט און פארבונדן

מיין טאטנס קרעטשמע

דורך כלערליי קרובהשאפטן, האט איינער זיך אנגענומען פאר א צווייטן, א צווייטער פאר א דריטן, און באלד זענען שוין אלע פויערן פון קרעטשמע געווען פארוויקלט און פאר-פלאנטערט אין דעם געשלעג.

דער טאטע האט געהאט א מיטל ווי אפצושמעלן די ביינאכטיקע געשלעגן. ווען ער האט געזען, אז דער גע-שלעג צעוואקסט זיך, האט ער געהייסן פארלעשן דעם לאמפ. אין דער פינצטער האט שוין קיינער נישט געוואוסט ווער וועמען ס'שלאגט, און מ'האט נאר געהערט די רציחהדיקע קולות פון די שלעגערס און דאס קוויטשען און קרעכצן פון די געשלאגענע. און אזוי גיך ווי א זון האט דערהערט דעם קרעכץ פון זיין טאטן, אדער א מאן האט דערקענט דעם קוויטש פון זיין ווייב, האט דער געשלעג זיך אפגעשטעלט. אכער דאס זענען געווען קליינע געשלעגן. א גרויסן געשלעג האט מען נישט געקאנט אפשמעלן. און א גרויסער געשלעג האט געהייסן, ווען ראשקאנו האט זיך אריינגע-מישט.

*

ראשקאנו איז געווען א יונגער, געזונטער פויער, הויך און ברייט געוואקסן. ער האט געהאט גרויסע באקנביינער און קליינע שארפע אויגן. אין דארף האט מען אים גערופן „הידוק“, מחמת זיין גבורה און שיינער קליידונג. ער האט געמראגן א גרויסן שווארצן קאפעלוש מיט בריימע ראנדן און מיט א לאנגן געפלאכמענעם טראלד ביי דער זייט. זיין העמד איז געווען אויסגענייט מיט די שענסטע בלומען און קוויטן, און אנשטאט א געוויינלעכן וואלענעם גארטל, פלעגט

ער טראָגן אַ ברייטן לעדערנעם „קימיר“, באַצירט מיט געלע פליטערלעך און קרעלן פון אלערליי קאלירן. אַפילו דאָס פאַרשנירטע געלם-בייטעלע, וואָס האָט אַרויסגעשטעקט פון זיין „קימיר“, איז געווען באַנייט מיט שיינע קרעלן. אַבער דאָס וואָס האָט אים מער פון אַלץ געמאַכט אויסזען ווי אַ היידוק, איז געווען דאָס קליינע ווייסע שעפּסענע פעלצל מיט די געלע לעדערנע טאַשמעס און אויסגענייטע בלומען, וואָס ער האָט שמענדיק געטראָגן אויף אַן אַקסל, מיט אַ קייטעלע און אַ שפּראַנטשיק ביים האַלדז.

אין קרעטשמע פּלעגט ראַשקאַנו זיך האַלטן מיט ווירדע. די געוויינלעכע פּלאַפּלערייען און רכילות ביי די טישן, האָט ער פיינט געהאַט. ער האָט בכלל נישט ליב געהאַט אַ סך צו רעדן. אז ער פּלעגט אַריינקומען אין קרעטשמע, פּלעגן די פּויערן ביי די טישן זיך נעמען רוקן און מאַכן פּלאַץ פאַר אים. אַבער ראַשקאַנו פּלעגט זיך אויסקלייבן אַ ווינקל, מערסטנס לעבן די קלעזמער. באַלד ווי ער האָט זיך אַוועק-געזעצט, פּלעגט דער ציגיינער-פּידלער זיך צושאַרן צו אים, זיך צובויגן נאָענט מיט זיין פּידל, און אים עפּעס אַריינ-שפּילן אין אויער. דער צווייטער ציגיינער, מיט דער קאַבזע, פּלעגט שטייען ביי דער זייט און אונטערצימבלען מיט זיין גענדזענער פּעדער. ראַשקאַנו האָט ליב געהאַט מ'זאַל אים אַריינשפּילן אין אויער, בפרט ראַמאַנסן, וואָס האָבן דער-ציילט פון ליבע און פאַרליבטע. ער האָט אויך ליב געהאַט, אז בשעת די קלעזמער שפּילן, זאָלן זיי אונטערזינגען די ווערטער פון דעם לידל. ווען ער פּלעגט דאָס פאַרלאַנגען, פּלעגט דער פּידלער זיך צובויגן נאָך נענטער צו אים, און צוזינגען מיט אַ פאַרמאַכט אויגל :

מיון טאטנס קרעטשמע

כ'האָב געליבט צוויי אויגן בלויע,
און נאָך איצטער ליב איך זיי,
אַבער נעכטן טרעף איך אויגן
שענערע פון יענע צוויי.

אַ וויילע שפעטער האָט דער קאַבואַר אונטערגעכאַפט
דאָס לידל, און זיך צעוונגען מיט אַ הייזעריק קול:

אוי, איר אויגעלעך פון נעכטן,
צו די בלויע קומט איר ניט,
גוט מיט אייך איז נאָר אַ וויילע,
אייביק נעמט מען אייך נישט מיט.

ווען ראַשקאַנו האָט זיך אָנגעזעטיקט מיט די לידלעך,
האָט ער אַ פאַך-געטאַן מיט דער האַנט ביים אויער, און די
קלעזמער האָבן זיך אָפּגעטראָגן.

*

הגם ראַשקאַנו האָט זיך געהאַלטן אָפּגעזונדערט און
מיט ווירדע, איז ער פונדעסן געווען אַ וואוילער, גוט-האַרצי-
קער מענטש. ער האָט אַפילו ליב געהאַט צו טאָן טובות.
אַז מ'האַט באַדאַרפט אויסלאָדן אַ וואַגן מיט שווערע זעק,
איז ער שטענדיק געווען גרייט אויסצולייען זיינע געזונטע
פלייצעס.

נאָר טאַמער האָט ראַשקאַנו זיך אָנגעשיכורט, איז ער
געווען אַ סכנה. ער איז דענצמאַל געוואָרן גאָר אַן אַנדער
מענטש. ביים דריטן גלעזל בראַנפן, האָט ער שוין נישט

געוואוסט וואס ס'טוט זיך מיט אים. זיינע גרויסע באקנ-
 ביינער זענען געווארן פארשפיצט און זיינע קליינע אויגן
 האבן געבליצט ווי אַנגעגלימע שפּיזלעך. אין אזא צייט איז
 געווען אַ סכנה צו פארמשעפען זיך מיט אים. דאָס מינדסטע
 וואָרט האָט אים אַנגעצונדן און אַרויסגערופן די גרעסטע
 רציחה. און טאַמער פלעגט ראַשקאַנו שיכורערהייט זיך
 אַריינזאָרפן אין אַ געשלעג, פלעגן פויערן פאַלן ווי סנאַפעס
 און בלייבן ליגן מיט אונטערגעהאַקטע זייטן, מיט אויסגע-
 זעצטע צייך, און נישט זעלטן מיט צעשפאַלטענע קעפּ.

נאָך אזא געשלעג, פלעגט ראַשקאַנו קומען אין קרעטש-
 מע אַ פאַרשעמטער און מיט גרויס חרטה פאַר דעם וואָס ער
 האָט אָפּגעמאַן. דער טאַמע פלעגט אים אויסמוסרן און ער,
 ראַשקאַנו, פלעגט אויסהערן דעם טאַמנס מוסר מיט אַראַפּ-
 געלאַזטע אויגן. ער פלעגט זיך שווערן און צלמען אַז
 ער איז אַ גוטער מענטש, אַז ער וויל קיינעם קיין שלעכטס
 נישט טאָן, און אַז ווען נישט דער באַאַנפן וואָס צינדט אים
 אַן, וואָלט ער קיינעם נישט געמשעפעט. ער פלעגט בעטן
 דעם טאַמן, אַז נאָך אַמאָל, ווען ער וועט קומען אין קרעטש-
 מע, זאָל דער טאַמע מער ווי צוויי גלעזלעך באַאַנפן אים נישט
 פאַרקויפן. אָבער אַז ס'איז געקומען אַן אַנדער זונטיק, און
 ראַשקאַנו האָט אויסגעטרונקען די צוויי גלעזלעך באַאַנפן,
 האָט ער פאַרגעסן וואָס ער האָט צוגעזאָגט און געמאַנט נאָך
 באַאַנפן. דער טאַמע פלעגט טענהן מיט אים, ער פלעגט
 אים דערמאַנען אין זיין שבועה, אין זיין צלמען, אָבער ס'האָט
 נישט געהאַלפן. ראַשקאַנו האָט פאַרשפיצט זיינע באַקנ-
 ביינער, געשאַסן פויער פון די קליינע שפּיזלדיקע אויגן,
 און דער טאַמע האָט שוין קיין ברירה נישט געהאַט. פלעגט

מיון טאטנס קרעטשמע

ראשקאנו זיך ווידען אַנשיכורן, ווידער זיך אַריינלאָזן אין אַ געשלעג, און ווידער אַרויסווייזן זיין געפערלעכע רציחה. אַיינמאַל, ווען ראשקאנו האָט זיך אַנגעשיכורט און זיך אַריינגעוואָרפן אין אַ געשלעג, איז ער אַריין אין אַזאַ רציחה, אַז ער האָט שיר אַוועקגעהרגעט אַ פויער. דער פויער האָט אַ צייט געשוועכט צווישן לעבן און טויט. די געשיכטע איז דערגאַנגען אַזש צום פרעפעקט, און מ'האַט געשמועסט, אַז אַזיב דער פויער זאָל שטאַרבן, וועט ראשקאנו פאַרשיקט ווערן אין תּפּיסה אויפן גאַנצן לעבן. צום גליק איז דער פויער געזונט געוואָרן, און ראשקאנו איז אַפּגעקומען מיט אַ קליי-נער שטראָף.

נאָך יענער געשיכטע, איז ראשקאנו געקומען אין קרעטשמע, אינאיינעם מיט נאָך צוויי פויערן און מיטן גלח פון דאָרף, און פאַר זיי אין די אויגן האָט ער זיך געשוואוירן און געצלמט, אַז ווייטער וועט ער מער ווי צוויי גלעזלעך בראַנפן מיט אַמאַל שוין קיינמאַל נישט טרינקען. ער האָט געקניט פאַרן גלח, געקושט דעם גלח'ס צלם, און זיך גע-בעטן ביי די צוויי מיטגעבראַכטע פויערן, אַז טאַמער וועט ער נישט האַלטן וואָרט, זאָלן זיי אים אַנברעכן די ביינער און אַרויסוואָרפן פון קרעטשמע.

אַ צייט האָט ראשקאנו געהאַלטן וואָרט. אַז ער פלעגט קומען אין קרעטשמע און אויסטרינקען דאָס צווייטע גלעזל בראַנפן, פלעגט ער אַליין אַ זאַג טאָן צום טאַמ: גענוג! ער האָט זיך אַפּגעטראָגן אין אַ ווינקל, און איז שוין מער יענעם טאַג נישט צוגעקומען צום שענק-טיש. די פויערן פון דאָרף האָבן זיך שטאַרק געפרייט וואָס ראשקאנו איז געוואָרן אַ לייט.

*

אין א צייט ארום איז ראשקאנו איינמאל אריינגע-
 לאפן אין קרעטשמע מיט דער בשורה, אז זיין ווייב האט אים
 געבוירן א קינד, דאס ערשמע קינד. ער איז געווען גליקלעך
 און צערעשמ, און באשטעלט בראנפן פאר אלעמען. ווען ער
 האט אויסגעטרונקען דאס צווייטע גלעזל בראנפן, איז ער
 צוגעקומען צום מאטן מיט א בקשה: אזוי ווי ביי אים איז
 א גרויסע שמחה, זאל דער מאמע דאס מאל מאכן אן אויס-
 נאם און אים גיבן נאך א גלעזל בראנפן.

דער מאמע האט צוגערופן די צוויי פויערן, די עדות,
 און זיך געעצהט מיט זיי. די פויערן האבן לאנג באקלערט
 דעם ענין און געקומען צום באשלוס, אז אזוי ווי ראשקאנו
 האט שוין א צייט געהאלטן ווארט, און אזוי ווי ביי אים איז
 א שמחה, מעג מען דאס מאל אים געטרויען נאך א גלעזל
 בראנפן.

אבער אז ראשקאנו האט אויסגעטרונקען דאס דריטע
 גלעזל בראנפן, איז ער שוין נישט געווען דער זעלבער ראש-
 קאנו. אלץ אין אים האט זיך געבימט: די אויגן, דאס פנים,
 אפילו זיין שטימע. ער האט זיך געוואקלט איבער דער
 קרעטשמע, זיך פארטשעפעט אין די אייגענע פיס און יעדע
 וויילע ארויפגעפאלן אויף עמעצן אנדערש. דערנאך האט זיך
 איבערגעחזרט די אלטע געשיכטע. ער האט זיך צוגע-
 שלעפט צום שענק-טיש און געמאנט נאך בראנפן ביים
 מאטן.

דער מאמע האט ווידער איינגעמענהט מיט אים. ער
 האט אים דערמאנט אין דער שבועה, וואס ער האט געגעבן
 דעם גלח און די צוויי פויערן, אין דעם גלחם צלם וואס ער
 האט געקושט, און אין דעם פויער וואס ער האט שיר אוועק-
 געהרגעט. אבער ראשקאנו האט שוין קיין זאך נישט גע-

מיין טאטנס קרעטשמע

דענקט, און געלייקנט אלץ וואָס דער טאטע האָט אויס-
גערעכנט.

— נישט אמת! — האָט ער געזאָגט. — כ'האָב קיין-
מאָל קיין שבועה נישט געגעבן, און קיינמאָל קיין צלם נישט
געקושט!

דער טאטע האָט ווידער צוגערופן די צוויי עדות און
פון זיי פארלאנגט, אז זיי זאלן אַנווענדן זייער רעכט. די
צוויי פויערן האָבן זיך איבערגעקוקט, און ווען זיי האָבן
דערזען ראשקאַנס פארשפּיצמע באַקנבוינער און די צעכליצמע
פּייערלעך אין זיינע אויגן, האָבן זיי פארלוירן דאָס לשון.
זיי האָבן גענומען שטאַמלען, קוועמשן מיט די פלייצעס און
קראַצן די קעפּ. צום סוף האָבן זיי זיך אָפּגעטראָגן און איי-
בערגעלאָזט דעם גאַנצן עסק צום טאטן.

דער טאטע האָט זיך געהאַלטן ביים אָפּמאָך: ער גיט
נישט קיין בראַנפן.

ראשקאַנו האָט זיך אָנגעצונדן:

— בראַנפן! — האָט ער געשריגן.

דער טאטע האָט נישט נאָכגעגעבן.

— בראַנפן! — האָט ראשקאַנו געקלאַפט אין מיטש. —

איך וויל בראַנפן!

די צוויי עדות זענען צוגעלאָפּן, און זיך געבעטן ביי
אים:

— ראשקאַנו, דו דאַרפסט נישט.

— ראשקאַנו, דו טאַרסט נישט.

ראשקאַנו האָט זיך נאָך מער אָנגעצונדן. ער האָט
אָנגעכאַפט דעם טאטן ביי די אַקסל און אים געטרייטלט:

— בראַנפן, זשידאַנע!

דער טאטע האָט נישט נאָכגעגעבן.

ראשקאנו האָט אַ קריץ געטאָן מיט די ציין, און דער-
לאַנגט דעם טאָטן אַ פּאַמפּ.

אין קרעטשמע איז מיטאַמאַל געוואָרן שמיל — טויט
שמיל. דאָס איז געווען צום ערשטן מאל וואָס אַ פּויער האָט
דעם טאָטן אַ פּאַמפּ געטאָן. די שיכורע פּויערן האָבן זיך
אויסגעניכטערט פון גרויס דערשמוינג. זיי זענען געבליבן
זיצן ביי די מיטן מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ.

דער טאָמע איז געשטאַנען הינטערן שענק-מיש, אַ
בלייכער. ער האָט געקוקט אויפן קריגל וויין, וואָס ראַשקאַנו
האַט אין זיין ווילדער רציחה איבערגעקערט און אויסגע-
גאַסן אויפן מיש. ראַשקאַנו איז געשטאַנען אויף דער צוויי-
טער זייט שענק-מיש מיטן קאַפּ איינגעגראָבן אין דער ברוסט.
דער פּאַמפּ האָט אים אויך אויסגעניכטערט. ער האָט גע-
ביסן די וואַנצעס, געצוקט מיט די באַקנביינער, און נישט
געוואוסט וואָס צו טאָן.

דער טאָמע איז אַפּירגעגאַנגען פון הינטערן שענק-
מיש און זיך אַוועקגעשטעלט אין מיטן קרעטשמע.

— הערט, גאַספּאַדאַרן! — האָט ער געזאָגט צו די
פּויערן. — שוין דרייסיק יאָר אַז איך האַלט דאָ די קרעטשמע.
ביז היינט האָט נאָך קיינער נישט געלייגט אַ האַנט אויף מיר.
די האַנט, וואָס האָט מיר היינט אַ פּאַמפּ געטאָן, וועט אַפּ-
פּאַלן!

דעם טאָטנס לעצטע ווערטער האָבן אָנגעוואָרפן אַ פּחד
אויף די פּויערן. זיי זענען געבליבן זיצן פאַרגליווערט, מיט
אַפּענע מיילער. דאָ און דאָרט האָט זיך איינער איבערגע-
צלמט.

ראַשקאַנו איז לאַנגזאַם אָפּגעגאַנגען אין אַ ווינקל און
זיך אויסבאַהאַלטן פון עולם. אַבער אַלעמענס אויגן האָבן

מיון טאטנס קרעטשמע

אים אויפגעזוכט און געשאכטן מיט פארוואורף. עמעצער
האט אים אנגענומען ביי דער האנט און ארויסגעפירט פון
קרעטשמע.

*

ראשקאנו איז שוין מער נישט געקומען אין קרעטשמע.
אפילו די אנדערע פויערן האבן עמלעכע טעג זיך געשעמט
צו ווייזן ס'פנים. אז זיי האבן עפעס באדארפט, האבן זיי גע-
שיקט די קינדער.

איינמאל, אין א ביימאג, ווען אין קרעטשמע זענען
געזעסן נאך עמלעכע פויערן, האט זיך פלוצים דערהערט א
רעווען פון דרויסן. אלע זענען ארויסגעלאפן. פון וואלד,
קעגנאיבער דער קרעטשמע, איז געלאפן א פויער מיט ווילדע
קולות. ווען ער איז נענטער צוגעקומען, האט מען געזען, אז
דאס איז ראשקאנו. איין האנט איז ביי אים געווען פאר-
גאסן מיט בלוט, און אין דער צווייטער האנט האט ער גע-
האלטן אן אפגעהאקטן פינגער. ער איז צוגעלאפן צו דער
קרעטשמע און זיך א ווארף געטאן צום טאטנס פיס.

— זע! — האט ער יאמערלעך געשמאמלט, און אן-
געוויזן אויפן אפגעהאקטן פינגער. — זע! געגאנגען אין
וואלד... געהאקט בוימער... זע...

די עמלעכע פויערן, וואס זענען געשמאנען לעבן טאטן,
האבן געקוקט מיט שרעק אויף ראשקאנוס אפגעהאקטן פי-
גער און זיך געצלמט.

ראשקאנו האט ארומגעכאפט דעם טאטנס פיס מיט דער
פארבלומיקטער האנט, און געבעטן:

— זיי מיר מוחל... כ'בעט דיך... זיי מיר מוחל...

דער מאמע האָט דערשראָקן געזאָגט:

— איך בין דיר מוחל.

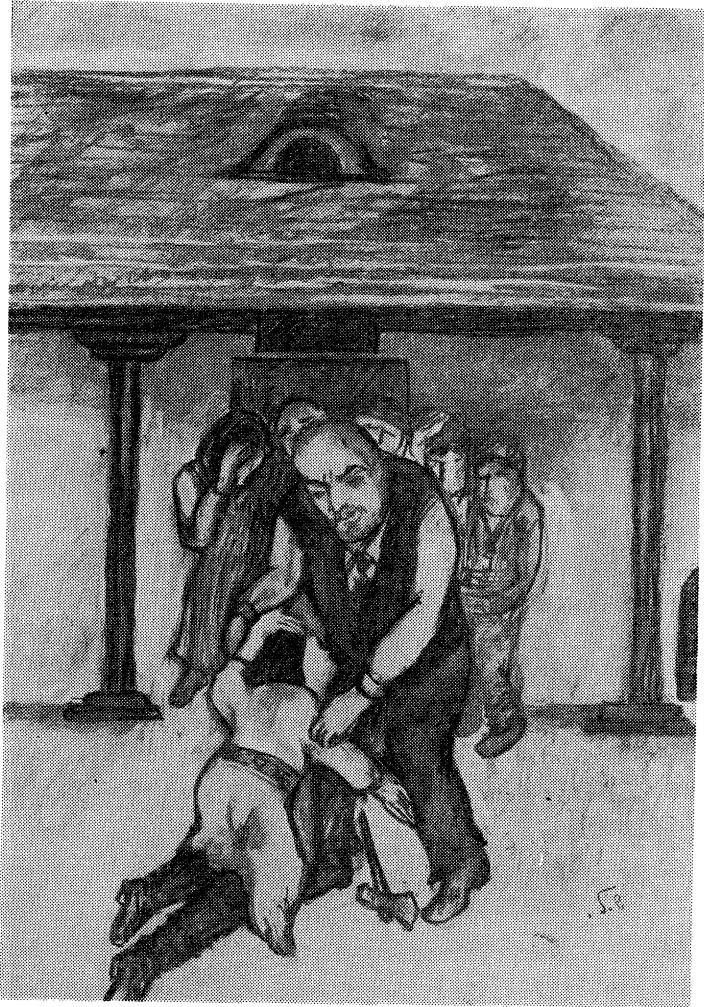
ראַשקאַנו האָט געקושט דעם מאַמנס פּיס און איז אַהיימגעלאָפּן אַ גליקלעכער, מיטן אָפּגעהאַקטן פּינגער אין האַנט.

*

אין דאָרף האָט מען נישט אויפּגעהערט רעדן און שטוינען פּון דעם מאַמנס קללה, וואָס איז מקוים געוואָרן. מ'האַט גערעדט אין די כאַטעס און איבער די פּלויטן, אין וואַלד און אויף די פעלדער ביי דער אַרבעט. פּון דאָרף האָט די מערקווירדיקע פּאַסירונג זיך אַוועקגעטראָגן איבער די שלאַכטן, איבער אַלע אַרומיקע דערפער, אַזש ביז אין שטאַט אַרײַן.

אומעטום האָבן פּויערן דערציילט און איבערדערציילט מיט אַלע פרטים, ווי אַזוי ראַשקאַנו האָט דערלאַנגט דעם טאַטן אַ פּאַטש, ווי אַזוי דער מאַמע האָט אים פּאַרשאַלטן, ווי אַזוי ראַשקאַנו איז דערנאָך געגאַנגען אין וואַלד האַקן בוימער, און ווי אַזוי ער האָט זיך אָפּגעהאַקט אַ פּינגער פּון דער זעלבער האַנט, וואָס האָט דעם טאַטן אַ פּאַטש גע-טאָן.

אַפּילו דער גלח אין קלויסטער האָט געהאַלטן אַ דרשה וועגן דעם.

דער פויער ראשקאָנו איז געפאלן צום טאָטנס פיס און געבעטן מחילה
פאַר דעם פאַטש וואָס ער האָט אים געגעבן.

די שלאנג

ער אלטער מיכאלאקע איז געווען א קליין פויערל, א ברעקל מענטש. אז די קרעמיש-מע איז געווען געפאקט, האט מען אים לחלוטין נישט ארויסגעזען. מ'פלעגט נאך הערן זיין שפיציק קול, וואס האט ארויסגעקוויםשעט פון צווישן עולם ווי דאס

פיסמשען פון א פייגעלע וואס ליגט באהאלטן אין א טאפ. און אט דער קליינינקער מיכאלאקע האט געהאט א געוואלדיקן חשק ארויסצואווייזן גבורה. דער חשק צו גבורה פלעגט אים מומשען און טרייבן צו די שווערסטע ארבעטן. אזוי, למשל, אז מ'האט באדארפט אויסלאדן א וואגן מיט שווערע זעק, איז ער דער ערשמער צוגעשפרונגען. די פויערן, וואס האבן זיך מתעסק-געווען מיט די זעק, האבן געלאכט, געהאט שפאס מיט אים, און אים געטריבן פון וואגן, ווי מ'טרייבט א קליין פארעקשנט שייגעצל וואס קריכט צווישן גרויסע. אבער מיכאלאקע איז נישט אפגעטראטן. ער איז געלאפן ארום דעם וואגן, זיך געשמופט מיט זיינע שמאלע פלייצעס, געשמרעקט די קורצע הענטלעך, און זיך געריסן צו די זעק. שפעטער, ווען די פויערן האבן זיך אפארעט מיט דער ארבעט און געווישט דעם שווייס, איז מיכאלאקע אויך געשטאנען צווישן זיי און זיך אויך געווישט דאס פנים מיט א גרויסער פאמשיילע.

מיין טאטנס קרעטשמע

און פונקט אזוי פלעגט דער אלטער מיכאלצקע זיך
רייסן שלאגן. דאס חיות איז אים ממש אויסגעגאנגען נאך
א געשלעג. אבער קיינער האט אים נישט געוואלט צוליב-
טאן. דער בימול האט אים שטארק פארדראסן, און ער האט
געפרוואווט כלערליי מיטלען ארויסצורופן א געשלעג. איין
מיטל איז געווען: זיין שמעקן. ער האט פארלייגט דעם
שמעקן אונטער דער פאכווע. מיטן שפיץ ארויסגעשמעקט,
און זיך געשארט ארום די בענק. זיין שמעקן האט יעדע
וויילע פארטשעפעט אן אנדער פויער, אבער קיינער האט
זיך נישט געמאכט וויסנדיק. האט מיכאלצקע געפרוואווט זיין
צווייט מיטל: דעם גארטל. ער האט אויפגעוויקלט זיין
לאנגן וואלענעם גארטל און אים געלאזט זיך נאכשלעפן אויף
דער ערד. די פויערן האבן געוואוסט זיין כונה, און אויס-
געמיטן דעם גארטל. אפילו די שיכורע פויערן האבן זיך
באמיט צו באהערשן זייערע לויזע, וואקלדיקע פיס.
דער סוף איז געווען — ווי אלע מאל. מיכאלצקע איז
געבליבן שטייען אין מיטן קרעטשמע מיטן אויפגעוויקלטן
גארטל — א פארשעמטער און געקרענקטער פון אלעמענס
בימול.

*

פונדעסן האבן אלע ליב געהאט מיכאלצקען. זיין חשק
צו גבורה און זיינע משיקאווע שפיצלעך, האבן פריילעך גע-
מאכט אין קרעטשמע. דערפאר, אז ער פלעגט א זונטיק
נישט קומען אין קרעטשמע, האט ער אלעמען אויסגעפעלט.
און אט זענען שוין אוועק עמלעכע זונטיקס זינט מי-
כאלצקע האט זיך נישט געוויזן. דאס איז נישט געווען זיין

טבע. די פויערן האבן זיך גענומען זארגן. ביי וועמען זיך נאכפרעגן איז נישט געווען, ווייל מיכאלאקע האט נישט געהאט קיין שכנים אדער קרובים. ער איז געווען א פאסטער ביים פריץ פון דארף און געוואוינט אליין, אין א פארוואָר-פענער כאַטע פון וואַלד, ווייט פון אלעמען. ס'איז אַבער גע-קומען א זונטיק, ווען די פויערן אין קרעטשמע האבן שוין נישט געקאָנט רוען. האַט מען געשיקט א שייגעץ אויסגע-פינען וואָס מיט מיכאלאקען איז געשען.

דער שייגעץ האַט זיך אומגעקערט מיט א טרויעריקער

בשורה:

— מיכאלאקע איז קראַנק.

די בשורה האַט אלעמען דערשלאָגן.

— ער ליגט? — האַט א פויער געפרעגט.

— ניין, ער ליגט נישט, — האַט דער שייגעץ גע-

זאָגט. — ער האַלט זיך ביים בויך.

— ער קרעכצט?

— יא, ער קרעכצט.

די פויערן האַבן געפרעגט דעם מאַטן וואָס צו טאָן.

דער מאַטע האַט געהייסן ברענגען מיכאלאקען אין קרעטש-

מע. צוויי פויערן זענען אַוועק אין וואַלד.

אין קרעטשמע איז די זונטיקדיקע שמחה שוין גע-

ווען א פאַרשטערטע. די קלעזמער האַבן שוין נישט גע-

שפילט, און די גלעזלעך זענען געשמאַנען לידיק אויף די

מישן.

דער מאַטע האַט אויפגעזוכט דאָס פלעשל מיט „דאווי-

לאַ טראַפּנס" און עס אַוועקגעשטעלט אויפן שענק-טיש. די

דאַרפישע פויערן האַבן גוט געקאָנט דאָס קליינע פלעשל מיט

דער ברוינער פליסיקייט, וואָרן אַז עמעצער אין דאַרף האַט

מיון טאטנס קרעטשמע

געהאט בויך-ווייטיק, אדער אזוי געפילט שלעכט, איז ער געקומען צום טאטן נאך „דאווילא טראפנס“. די פויערן האבן שטארק געגלויבט אין דער רפואה.

א שייגעצל איז אריינגעלאפן און געזאגט, אז מ'ברענגט מיכאלאקען. אלע זענען ארויס אים באגעגענען. די צוויי פויערן האבן געפירט מיכאלאקען ביי די הענט. מיכאלאקע איז געווען בלייך און צעשראקן. ער האט אויסגעזען קלע-נער און דארער ווי אלע מאל. מ'האט אים אריינגעפירט אין קרעטשמע און אוועקגעזעצט אויף א באנק לעבן שענק-טיש. איינער פון די צוויי פויערן וואס האבן אים געבראכט, איז צוגעגאנגען צום טאטן און אים עפעס געזאגט אין אויער. מיכאלאקע האט זיך צעשריגן:

— מ'איז נישט קיין סוד! כ'האב איינגעשלונגען א שלאנג!

די פויערן אין קרעטשמע זענען געבליבן שטייען מיט אפענע מיילער. דא און דארט האט זיך איינער איבערגע-צלמט.

דער טאטע איז צוגעגאנגען צו מיכאלאקען מיטן פלעשל „דאווילא טראפנס“ אין האנט.

— הער, מיכאלאקע, — האט דער טאטע צו אים גע-זאגט. — דאס קאן נישט זיין. א מענטש קאן נישט איינ-שלינגען א שלאנג.

מיכאלאקע האט זיך נאך העכער צעשריגן:

— און איך האב יא איינגעשלונגען!

— אבער דאס קאן דאך נישט זיין, — האט דער טא-טע אים געפרוואווט דערקלערן. — מ'שלינגט נישט איין קיין שלאנג.

מיכאלאקע איז ווייכער געוואָרן, און געזאָגט כמעט מיט געבעט:

— אַבער איך האָב דאָך פאַרט איינגעשלונגען. —
ער האָט געוווּן מיט דער האַנט אויפן בויך: — אַט דאָ
ליגט זי. איך פיל ווי זי וואַרפט זיך.

דער טאַטע האָט אַרויפגעגאַסן עטלעכע „דאוּילאַ
טראַפּנס“ אויף אַ שטיקל צוקער, און דערלאַנגט מיכאלאקען:
— נעם, מיכאלאקע. דאָס וועט דיר העלפן.

מיכאלאקע האָט צעקויט דאָס שטיקל צוקער מיט די
טראַפּנס און זיך פאַרקרימט ווי פון אַ שטאַרקן געטראַנק.
אַ וויילע שפעטער איז דער טאַטע צוגעקומען און אים
געפרעגט:

— נו, ווי פילסטו אַצינד?

מיכאלאקע האָט געפינטלט מיט די אויגן:

— דאַכט זיך, בעסער.

די פויערן אין קרעטשמע זענען נשתומם געוואָרן פון
דער שנעלער רפואה. זיי זענען געווען זיכער, אַז די טראַפּנס
האַבן פאַרסטמט די שלאַנג, און אַז זי וועט אין גיכן אַרויס-
קומען אויפן זעלבן אופן ווי אַליץ וואָס אַ מענטש שלינגט
אייין.

אַ בגלופינער פויער האָט פון גרויס שמחה זיך צע-
טאַנצט אין מיטן קרעטשמע מיט אַ פלאַש אין האַנט. דער-
נאָך האָט ער זיך צוגעוואַקלט צו מיכאלאקען און אים גע-
שטופט די פלאַש צום מויל:

— טרינק, מיכאלאקע! זאָל פּגּרן די שלאַנג!

מיטאַמאַל האָט דער בגלופינער פויער זיך אַ וואַרף
געטאַן אויף דער ערד, און גערעדט צו מיכאלאקעס בויך:

מין טאטנס קרעטשמע

— שלענגעלע, ביסט קאפוט! באַלד וועסטו פגן...
יא, דו וועסט פגן, און מיכאלצקע וועט ווערן געזונט.
די פויערן אין קרעטשמע זענען צוגעשטאנען, אז
מיכאלצקע זאל דערציילן ווי אזוי ער האט איינגעשלאנגען
די שלאנג. מיכאלצקע האט זיך אָפגעזאָגט.
— דערצייל, מיכאלצקע, — איז דער בגלופינער פויער
אויך צוגעשטאנען, און אים ווידער געשטופט די פלאַש צום
מויל. — טרינק, מיכאלצקע, און דערצייל.
ווען מיכאלצקע האט דערשמעקט דעם ריח פון בראַנפן,
האט ער אַ זוף געטאָן פון דער פלאַש, איין מאָל און אַ
צווייטן מאָל, זיך אָפגעווישט די וואַנצעס, און געזאָגט:
— גוט, איך וועל דערציילן. אָבער איך וויל איר זאָלט
גלויבן וואָס איך דערצייל אייך.
— אודאי וועלן מיר גלויבן, — האט אַן עלטערער
פויער זיך אָפגערוּפן.
— אודאי, אודאי, — האָבן אַנדערע אונטערגעכאַפט.
אין קרעטשמע איז געוואָרן שמיל. די פויערן האָבן
אַרומגערינגלט מיכאלצקען און געוואַרט מיט שפאַנונג. אפילו
דער טאַמע האט זיך אָנגעשפאַרט מיט די עלנבויגנס אין
שענק-טיש.

און מיכאלצקע האט דערציילט:

— כ'בין ארויס מיט די שאַף אין פעלד אַריין, ווי אַלע
מאַל. ווען די שאַף האָבן זיך געפאַשעט, האָב איך זיך אוועק-
געלייגט אויפן גראַז און, ווי אַלע מאַל, געשפילט אויף מיין
פייפל. שפילנדיק, האָב איך איינגעדרימלט, טאַקע מיטן פייפל
ביים מויל. אין שלאַף האט זיך מיר געחלומט, אז איך
בלאָנדזשע אין אַ מדבר. יא, אין אַ מדבר, ווי איך בין אַ
קריסט. די זון האט געברענט, און מיך האט שטאַרק גע-

דורשמ. אבער קיין וואסער איז נישט געווען. קיין לעק וואסער, ווי איך בין א קריסט. איך האב שוין געפילט, אז איך גיי-אויס פון דורשמ. נאך מיטאמאל האט זיך באוויזן א ריטשקעלע. אזוי ווי פון הימל, ווי איך בין א קריסט. איך בין צוגעפאלן צום ריטשקעלע און זיך גוט אָנגעטרונקען. דאס וואסער האט מיך געקילט, א מחיה. אין מיטן טרינקען האב איך זיך אויפגעכאפט און דערזען ביי מיר אין מויל דעם עק פון א שלאנג. יא, אן אמתע שלאנג, ווי איך בין א קריסט. נאך איידער וואס-ווען, איז שוין די שלאנג גע-ווען אין מיר. איצט ליגט זי אט-דא ביי מיר אין בויך. זי ווארפט זיך און גריזשעט מיר די קישקעס.

די פויערן האבן אויסגעהערט מיכאלאקען און זיך איבערגעקוקט מיט שטוינונג און מיט שרעק. אלע האבן געגלויבט, אז אזוי ווי מיכאלאקע האט דערציילט, אזוי איז געשען. אלע — אחוץ דער טאמע.

דער טאמע האט ווידער דערלאנגט מיכאלאקען א שטיקל צוקער מיט „דאוילא טראפנס“, און אים געהייסן אהיימגייען זיך לייגן. די זעלבע צוויי פויערן וואס האבן אים געבראכט, האבן אים צוריק אָפגעפירט. דער טאמע האט פארזיכערט די פויערן, אז די טראפנס וועלן העלפן.

אין קרעטשמע איז ווידער פריילעך געוואָרן.

*

אויף מאָרגן איז מיכאלאקע געקומען אין קרעטשמע און זיך געקלאָנגט, אז ביינאכט האט די שלאנג זיך ווידער געוואָרפן.

מיון טאטנס קרעטשמע

דער טאטע האט אים נאך אמאל געגעבן טראפנס, און
געפרואווט איינמענהן מיט אים :

— מיכאלצקע, וואס טוט זיך מיט דיר ? וואס האסטו
זיך איינגערעדט א שלאנג אין בויך ?

מיכאלצקע האט געקויט דאס שטיקל צוקער מיט די
טראפנס, און גארנישט געזאגט. ער האט זיך געהאלטן ביים
בויך, און געקוקט אויפן טאטן מיט געבעט אין די אויגן. און
אזוי, מיט דער האנט ביים בויך, איז ער אוועק אין וואלד,
צוריק צו זיין כאטע.

א פאר טעג האט מען פון מיכאלצקען נישט געהערט.
דער טאטע איז געווען זיכער, אז די טראפנס האבן אים
געהאלפן. אבער אט איז געקומען א פויער און געזאגט, אז
מיכאלצקע האלט שמאל. ער דארט-אין פון טאג-צו-טאג,
און ער גייט-אויס פון די כוחות.

דער טאטע האט זיך מודה-געווען, אז ער ווייסט נישט
וואס צו טאן. ער האט געהייסן ווארמן ביז דער ראיאן-דאק-
טאר וועט קומען.

אבער די פויערן האבן נישט געוואלט ווארמן. זיי זע-
נען אוועק אין א שכניש דארף און געבראכט אן אלטע פוי-
ערטע, וואס האט צוגעזאגט צו היילן מיכאלצקען. זי האט
אים געהייסן טרינקען בראנפן, שמארקן בראנפן, געמישט
מיט פעפער. צוערשט זאל ער גוט צעקייען דעם פעפער, און
דערנאך אים אראפשווענקען מיט א מעסטל בראנפן. אזוי
זאל ער טאן צען טעג נאכאנאנד. פארן אוועקגייען, האט די
פויערטע אים ווידער אנגעזאגט :

— געדענק, מיכאלצקע : שמארקן בראנפן ! און פאר-
געס נישט דעם פעפער !

מיכאלצקע איז יעדן פארנאכט געקומען אין קרעטשמע

און אויסגעטרונקען א מעסטל בראַנפן מיט צעקייטן פעפער. אבער אז די צען טעג זענען אוועק, האָט ער זיך נאָך אַלץ באַקלאַגט אויף דער שלאַנג. ער האָט פאַרלוירן דעם אַפע-טיט צום עסן, און איז געוואָרן דאַר ווי אַ שמעקן.

איין פאַרנאָכט האָט מיכאַלאַקע זיך קוים צוגעשלעפט צו דער קרעטשמע. דער טאַמע האָט אים אָנגעגאַסן אַ מעסטל בראַנפן, ווי אַלע מאַל, אַבער מיכאַלאַקע האָט זיך נישט צו-גערירט צום בראַנפן. ער איז געזעסן אויף אַ באַנק, קעגן-איבער דעם טאַמן, און געקרעכצט.

דער טאַמע האָט רחמנות געקראַגן אויף אים. ער איז צוגעגאַנגען און געזאָגט :

— מיכאַלאַקע, אפשר נאָך טראַפנס ?

מיכאַלאַקע האָט געקוקט אויפן טאַמן מיט פאַרטער-ר-

טע אויגן :

— אומזיסט ... די שלאַנג וויל נישט פּגורן ...

*

אַ פאַר טעג שפעטער האָבן עטלעכע פּריצים זיך אַפּ-געשמעלט ביי דער קרעטשמע. צווישן זיי איז געווען אַ מי-ליטערישער דאָקטאָר. דער טאַמע האָט אים דערציילט פון מיכאַלאַקען און פון דער שלאַנג, וואָס מיכאַלאַקע מיינט אז ער האָט איינגעשלונגען. די פּריצים האָבן זיך אָנגעלאַכט פון דער מעשה. פונדעסן זענען זיי צוגעשטאַנען צום דאָק-טאָר, ער זאָל באַטראַכטן מיכאַלאַקען. דער דאָקטאָר האָט איינגעווייליקט, אַבער מיטן תנאי, מ'זאָל נישט לאַכן. ער האָט געזאָגט, אז מיכאַלאַקע דאַרף גלויבן אז ער האָט איינגעשלונגען אַ שלאַנג. נאָר אזוי קאָן ער געהאַלפן ווערן.

מיון מאמנם קרעטשמע

די פריצים האבן צוגערופן זייער קומשער און אים געשיקט מיט א פויער ברענגען מיכאלצקען. דערנאך האט דער דאקטאר אויסגעלייגט זיין פלאן. ער האט געהייסן דעם מאמן אָנגרייטן א גרויסע שיסל מיט מילך, און ארויסשיקן א ינגל אויפזוכן א שלענגל.

דאס דארף האט זיך באַלד דערוויסמ, אז אין קרעטשמע געפינט זיך א דאקטאר, וואס גייט היילן מיכאלצקען. די פויערן האבן אוועקגעוואָרפן די אַרבעטן און געלאָפן אין קרעטשמע. די ווייבער און קינדער זענען אויך נאָכגעלאָפן. די קרעטשמע איז געוואָרן איבערגעפּאַקט.

דער דאקטאר און די פריצים זענען געזעסן אין א באַ-זונדער צימער. דאָרט האט דער דאקטאר איינשטודירט מיטן מאמן און מיט אַן עלטערן ברודער וואָס זיי דאַרפן אָן. דער מאמע האט באַדאַרפּט אַריינברענגען די שיסל מילך און זי אוועקשמעלן אין מיטן קרעטשמע, און דער ברודער האט באַדאַרפּט האַלטן אַנגעגרייט דאָס שלענגל אין א קליין קעסל.

מיכאלצקע איז אָנגעקומען מיט דער פריזישער דראַש-קע. ער איז געזעסן הינטן, אויפן ווייכן פלושענעם זיי, אַ דאַרער און פאַרגעלטער. אין דער ווייכער טיפעניש פון דער גרויסער פריזישער דראַשקע האט ער אויסגעזען ווי אַ קליין פיגורל, געקלעפּט פון חלב. צוויי יונגע שקאַצים האָבן אים גענומען אויף די הענט און אים אַריינגעטראָגן אין קרעטש-מע.

דער דאקטאר האט אָנגעוויזן אויף אַ בענקל אין מיטן קרעטשמע. די פויערן האבן זיך גענומען רוקן און שטופן צו די ווענט. מיכאלצקע איז געזעסן אויפן בענקל לעבן דעם דאקטאר און געצימערט פון שרעק. איין האנט האט ער

געהאלטן ביים בויד, און מיט דער צווייטער האָט ער זיך געצלמט.

דער דאָקטאָר האָט אים געהייסן זיך באַרוואַיקן און דערציילן, ווי אזוי ער האָט איינגעשלונגען די שלאַנג. מי-כאַלאַקע האָט איבערדערציילט די זעלבע געשיכטע, וואָס מיר האָבן שוין געהערט. דער דאָקטאָר האָט אוועקגעלייגט אַ האַנט אויף זיין אַקסל און אים געזאָגט, אַז אזוינע זאַכן האָבן שוין געטראָפן, און אַז ערשט אַנומלט האָט ער אַרויס-געצויגן אַ שלאַנג פון אַ פויערס בויד.

מיכאַלאַקע האָט זיך צעוויינט.

— וואָס וויינטוּ? — האָט דער דאָקטאָר געפרעגט.

— כ'האַב מורא, — האָט מיכאַלאַקע געכליפעט.

— האַסט נישט וואָס מורא צו האָבן.

— ס'עט וויי-טאָן.

— ס'עט נישט וויי-טאָן.

און כדי אים נאָך מער צו באַרוואַיקן, האָט דער דאָק-טאָר אים געזאָגט, אַז די רפואה באַשטייט פון מילך. אַ שלאַנג האָט ליב מילך, און אַז זי וועט דערשמעקן מילך, וועט זי אַליין אַרויסקומען. מיכאַלאַקע דאַרף נאָר פאַלגן וואָס מ'וועט אים הייסן. ער דאַרף זיך לאָזן אויפהויבן מיט די פיס אַרויף און מיטן קאַפּ אַראָפּ, און כדי דער קאַפּ זאל זיך אים נישט פאַרדרייען, דאַרף ער זיך לאָזן פאַרבינדן די אויגן.

דער דאָקטאָר האָט צוגערופן צוויי הויכע פויערן און זיי געהייסן זיך אוועקשמעלן פון ביידע זייטן. דעם טאַטן האָט ער געהייסן אַריינברענגען אַ שיסל מילך. דער ברודער איז שוין געשטאַנען לעבן דאָקטאָר מיטן קליינעם קעסטעלע באַ-האַלטן הינטער די פלייצעס. דער דאָקטאָר האָט פאַרבונדן מיכאַלאַקעס אויגן מיט אַ גרויסער פאַטשיילע, און אַ ווינג-

מיין טאטנס קרעטשמע

געטאן צו די צוויי פויערן. די פויערן האבן א כאפ-געטאן
מיכאלצקען, און באלד איז ער שוין געהאנגען אין זייערע
הענט מיט די פיס ארויף און מיטן קאפ אראפ.

דער דאקטאר האט אריינגעשמעקט א פינגער אין מי-
כאלצקעס מויל, און באפוילן:

— ברעך, מיכאלצקע!

מיכאלצקע האט זיך געווארן מיטן דאקטארס פינ-

גער:

— איך קאן נישט, דאקטאר.

— דו קאנסט, מיכאלצקע, נאר דו ווילסט נישט.

— איך וויל, דאקטאר, נאר איך קאן נישט.

דער דאקטאר האט טיפער אריינגעשמעקט דעם פינ-

גער:

— ברעך, מיכאלצקע!

מיכאלצקע האט געבראכן.

— גוט אזוי, מיכאלצקע! — האט דער דאקטאר גע-

זאגט. — איצט נאך אמאל.

— מער קאן איך נישט, דאקטאר. כ'לעבן.

דער דאקטאר האט אריינגעשמעקט צוויי פינגער אין

מיכאלצקעס מויל:

— דו קאנסט! דו מוזט! ברעך, מיכאלצקע!

מיכאלצקע האט ווידער געבראכן.

— בראווא, מיכאלצקע! — האט דער דאקטאר אויס-

גערופן און בגנבה אריינגעלאזט דאס שלענגל אין דער שיסל

מילך. — ביסט גערצטעוועט, מיכאלצקע! אט איז די שלאנג!

די צוויי פויערן האבן אוועקגעשמעלט מיכאלצקען

אויף די פיס, און דער דאקטאר האט אים אויפגעבונדן די

אויגן. ווען מיכאלצקע האט דערווען דאס שלענגל אין דער

די שלאנג

שיסל מילך, איז ער אוועקגעפאלן אויף די קני און געקושט
דעם דאקטארס האנט.
די פויערן פון קרעטשמע האבן זיך געצלמט.

*

פון יענעם טאג-אן האט מיכאלצקע זיך גענומען בער-
סערן. אין א שטיקל צייט ארום איז ער געווען דער זעלבער
מיכאלצקע וואס אלע מאל. ער פלעגט ווידער קומען אין
קרעטשמע, און ווידער ארויסווייזן זיין גבורה.

דער אלטער מיכאלאקע ווארט אז דער דאקטאר זאל ארויסציען
די שלאנג פון זיין בויך...

שבת

גאַנצע וואָך איז די מאמע געווען פאר-
יאגט און פארהערעוועט. פון גאנץ קאזאר
ביז שפעט אין דער נאכט האט זי זיך
ארומגעשלעפט אויף אירע קראנקע פיס
און נישט אויפגעהערט ארבעטן. קראנ-
קעההייט פלעגט זי קאכן און ראמען, נייען
און מארעזשען, פארריכטן וועש, איבערנוצעווען אלטע זאכן,
און בעת-מעשה נישט אראפנעמען אן אויג פון די עופות אין
הויף און פון די קליינע קינדער אין שטוב.

אָבער אז ס'איז געקומען פרייטיק בייטאָג, האָבן דער
מאמעס אלע ארבעטן זיך געקאנטשעט. זי האט זיך פאר-
מאכט אין דעם „סאלאָן“, וואָס איז זעלטן גענוצט געוואָרן,
אחוץ ווען אַ חשובער גאַסט איז געקומען, אָדער אַ פּריץ
האַט זיך אָפּגעשטעלט ביי דער קרעטשמע, און דאָרט האָט
די מאַמע זיך אָפּגעזאַמט עמלעכע שעה. מיר, קינדער, האָבן
געוואוסט, אז ווען די מאַמע זונדערט זיך אָפּ אין דעם „סאַ-
לאָן“, דאַרפן מיר אַהין נישט אַרײַנגייען. דאָס איז נישט
געווען אַ פאַרבאָט מצד דער מאַמע, נאָר אַ זעלבסטפאַר-
שטענדלעך געזעץ, וואָס מיר, קינדער, האָבן אַליין אָנגענומען
און אַליין אויסגעפירט — ראשית, אויס דרך-אָרץ צו דער
מאַמע, און בעיקר דערפאַר, ווייל מיר האָבן געפילט, אז די

מין טאטנס קרעטשמע

מאמע מוט דארט אזעלכע זאכן, וואס קליינע קינדער, בפרט
יינגלעך, דארפן נישט זען.

גענוי וואס די מאמע מוט אין דעם „סאלאן“, האבן
מיר נישט געוואוסט. אבער שפעטער, ווען זי איז ארויסגע-
קומען אויסגעפוצט אין איר ווייסער פיקיענער יאקע, מיט
דעם גאלדענעם זייגערל צוגעשפילעט צום ברוסט, האבן מיר
געוואוסט, אז דאס מיינט — שבת!

פון שמוב האט ארויסגעשמעקט דאס פריש געבעקט,
וואס די מאמע האט אפגעבאקן לכבוד שבת. די ווייסע
חלות און געפלאכטענע קוילעמישן, די כל-המינים קיכלעך און
סעכערלעך, וואס די מאמע האט צעשמעלט אויפן אויוון און
אויף דער שאפע פון שמוב, האבן פארשמעקט די לופט מיט
זייערע רייזנדיקע בשמים פון קימל און צימרינג. דורך דער
אפענער מיר פון שמוב האט אויך ארויסגעשמעקט דער
פריש-אפגעשמירטער דיל, וואס האט זיך נאך געטריקנט
אונטער די שיינע קאלירמע קאבריצלעך.

אויך די קרעטשמע האט פרייטיק בייטאג געשמעקט אין
אלע ווינקלעך. די עלטערע ברידער האבן פון גאנץ פרי גע-
וואשן די לאנגע דעמבענע מישן, געפוצט די פענצער, איבער-
געווישט די פלעשער בראנפן אויף די פאליצעס, אויסגעשייערט
די בלייענע קווערטלעך פון שענק-מיש, און דערנאך האבן
זיי אויסגעקערט די קרעטשמע און באשפריצט דעם ליימע-
נעם דיל מיט שיינע געפלאכטענע רינגעלעך וואסער. ווען
די מאמע האט זיך באוויזן אין איר ווייסער פיקיענער יאקע,
איז שוין אלץ געווען אפגעטאן.

פאר אונדז, קליינע קינדער, האט דער מאמעס פיקיענע
יאקע נאך עפעס געמיינט. ווען זי איז ארויסגעקומען אין
דער יאקע, מיטן צוגעשפילעטן זייגערל אויף דער ברוסט,

איז זי שוין נישט געווען די שטרענגע מאמע וואס א גאנצע וואך. זי האט דענצמאל גאר אנדערש אויסגעזען און גאר אנדערש געפילט. די קנייטשן אויף איר פנים זענען נישט געווען אזוי קאנטיק, און זי האט מער נישט געקרעכצט און נישט געקלאגט אויף אירע ווייטיקן. דאס האט געמיינט, אז מיר קאנען זיך פילן פרייער מיט איר, אז מיר מעגן אפילו א שטיף-מאן, ווייל אין דער פיקיענער יאקע האט די מאמע אויף אונדז נישט געשריגן און אונדז נישט געטריבן פון זיך, ווי אין די אנדערע טעג.

אבער מער פון אלץ האבן מיר דאן ארויסגעקוקט אויף דער רגע, ווען די מאמע וועט זיך אוועקזעצן מיט אונדז אויף דער ליימענער פריזבע פון דרויסן, ווי יעדן פרייטיק אין יע-נער צייט. מיר האבן געוואוסט, אז פרייטיק, ווען די מאמע קומט ארויס אויף דער פריזבע, ברענגט זי גוטע זאכן פאר אונדז. אמאל א שטיקל האלדז, אמאל א באטעמט צוקערל, און אמאל גאר א שטיקל שאקאלאד, וואס דער מאמע האט געבראכט פון שטאט און וואס די מאמע האט עס א גאנצע וואך געהאלטן פארשלאסן אין א געהיימען ארט. דערפאר, אז מיר זענען געזעסן מיט דער מאמען אויף דער פריזבע, האבן מיר נישט אראפגענומען די אויגן פון איר שבתדיקן פארטעך. מיר האבן געוואוסט, אז אין דער טיפער קעשענע פון אין פארטעך ליגט באהאלטן דאס געשמאקע אוצורל, אויף וועלכן מיר ווארטן.

די מאמע האט געוואוסט וואס מיר קוקן, זי האט זיך אבער געמאכט נישט-וויסנדיק. דאס איז געווען אזא שפיל ביי דער מאמען, און דעם דאזיקן שפיל פלעגט זי איבער-חורן יעדן פרייטיק. אבער אונדז איז דער שפיל געפעלן גע-ווארן, ווייל כאטש דאס היות איז אונדז אויסגעגאנגען גאר

מיון טאטנס קרעטשמע

דעם שטיקל נאש, זענען מיר פונדעסן געווען דאנקבאר דער
מאמען וואָס זי פארלענגערט אונדזער פארגעניגן.

נאָר אַט האָט די מאמע זיך צעשמייכלט, און גע-

פרעגט :

— וואָס קוקט איר ?

מיר האָבן צוגעכאַפט די אויגן פון איר פארמעך און
זיך געמאַכט תּמעוואַמע.

— וואָס קוקט איר ? — האָט די מאמע ווידער גע-
פרעגט מיט אַ שמייכל. — אויף וואָס וואַרט איר ?

דערזענדיק דער מאמעס שמייכל, איז אונדז געוואָרן
אזוי גוט אויפן האַרצן, אז מיר האָבן שוין גאַרנישט געוואָלט.
אך, דער מאמעס ערב-שבתדיקער שמייכל! ווי שטאַרק מיר
האָבן געגאַרט נאָך אים!

אַ נאַנצע וואָך איז די מאמע געווען פאַראומערט און
פאַרזאָרגט. די שווערע האַרעוואַניע און די ביטערע יסורים
פון אירע קראַנקע רומאַטישע פּיס, האָבן פאַרמונקלט און
פאַרחושכט איר פנים. זי פלעגט כּסדר קרעכצן, כּסדר קלאַגן.
אַחוץ אויף אירע ווייטיקן און שווערער האַרעוואַניע, פלעגט
זי זיך אויך קלאַגן אויף אונדז, „די קליינע היישעריקן“, וואָס
וואויווען און דערגייען איר די יאָרן. דענצמאָל פלעגן מיר
זיך היטן פאַר דער מאמען, ווייל מאַמער האָבן מיר צופיל גע-
וואויוועט און איר דערקומשעט, פלעגט זי זיך צעשרייען
און אונז נאַכיאַגן מיטן וואַלגערהאַלץ, מיט דער קאַטשערע,
אַדער מיט די קלעשמעס פון פּריפעטשיק.

פאַרשטייט זיך, די מאמע האָט אונדז זעלטן אַנגעיאַגט.
אַבער עס פלעגט טרעפן, אז וועלנדיק אונדז באַשטראַפן, פלעגט
זי זיך אַליין עפעס אַפּטאָן. דענצמאָל איז געווען די סכּנה, אז

דער מאמע וועט דערהערן אירע געשרייען, און דאס וואלט
נישט געטויגט.

איינמאל, ווען די מאמע האט א כאפ געמאן צו אונדז
די קלעשטעס, האט זי זיך פארקלעמט א פינגער און זי האט
שיר אוועקגעחלשט פון ווייטיק. דער פינגער איז איר גע-
שוואלן געווארן, און באלד איז די גאנצע האנט אויפגעלאפן.
עמלעכע טעג איז די מאמע דערנאך אפגעלעגן אין שטוב מיט
גרויסע יסורים. דער מאמע איז געווען אזוי באזארגט פון
דער מאמעס יסורים, אז ער האט אין אונדז שוין אינגאנצן
פארגעסן. אבער כאטש מיר האבן מרוקן אפגעשניטן, האבן
מיר שטארק געליטן. זעענדיק ווי די מאמע ליגט און קרעכצט,
האט אונדז געריסן ביים הארץ און ס'האט זיך אונדז געגלוסט
וויינען.

אבער ווי גוט אונדז איז געווען ערב-שבת מיט דער
מאמען! דענצמאל איז די מאמע גאר אנדערש געווען. אונדז
פלעגט זיך דאכטן, אז מיר האבן צוויי מאמעס — איינע א
אינדערוואכנדיקע, וואס איז שמענדיק פארהארעוועט, וואס
קרעכצט און שרייט, און איינע — א שבתדיקע, א שמילע,
א מילדע, א שמייכלדיקע אין צוגעלאזטע. אונדזערע קינד-
דערישע הענטלעך, וואס א גאנצע וואך פלעגן זיי בענקען
און גארן צו דער מאמע, האבן דאן זיך געצויגן צו איר
פנים. מיר פלעגן זי גלעטן און צערמלען, און די מאמע האט
אונדז נישט געשמערט. אפילו קושן האט זי אונדז געלאזט.
און אז איין קינד האט איר געגעבן א קוש, האבן די אנ-
דערע קינדער זיך שוין אויך געריסן צו איר פנים. איין
קוש האט אונדז געגעבן חשק פאר א צווייטן, און א דריטן,
און באלד זענען מיר שוין אלע געהאנגען ארום דער מא-
מעס האלדז און זי נישט אויפגעהערט קושן. די מאמע האט

מיון מאטנס קרעטשמע

אונדו אפגעענטפערט מיט א קוש, מיט א גלעט, אדער מיט
א לייכטן פעטשל, וואס דאס איז אויך געווען אזוי ליב ווי
א קוש.

*

די מאמע האט זיך א כאפ געמאן:
— אוי, שוין צייט ליכט בענטשן!
— זיין נאך, מאמע! — האבן מיר זיך געבעטן.
— ניין, קינדער. מ'דארף בענטשן ליכט איידער די זון
זעצט זיך.

אבער מיר האבן געוואוסט, אז דאס מיינט נישט שיידן
זיך מיט דער מאמען. ווארן די מאמע האט ליב געהאט, אז
ווען זי בענטשט ליכט, זאל די קליינע קינדער זיין לעבן איר.
דער מאמע איז שוין געווען אויפגעשמאנען פון זיין
בייטאגיקן דרימל. ער איז געזעסן אין קרעטשמע ביים
פענצטער, אנגעטאן אין זיין שווארצן שבתדיקן רעקל, מיט
א ווייס געפרעסט העמד און שטייפן קראג, און געלייענט א
צייטונג. אבער מיט דער קרעטשמע האט דער מאמע זיך
מער נישט אנגעקערט. פון פרייטיק בייטאג ביז איבער
שבת איז די קרעטשמע איבערגעגאנגען אין רשות פון אן
עלמערן ברודער. ס'הייסט, גאר פרום איז דער מאמע נישט
געווען. ער איז געווען אן אויפגעקלערטער, א משכיל. ער
האט געקאנט שפראכן, געהאט א ידיעה אין מאמעמאטיק,
געלייענט ראמאנען, און הגם מ'האט אים געהאלטן פאר א
בן-תורה און „קענער“, איז ער פונדעסן געווען א שטיקל
אפיקורס. אבער צוליב דער מאמען האט ער פארבויגן זיין
אפיקורסות און אפגעהיט שבת ווי ס'באדארף צו זיין. און

אויך צוליב דער מאמען, פלעגט ער האלטן אן אויג אויף די קינדער אז זיי זאלן וואס זיינציקער מחלל-שבת זיין. אזוי, למשל, פלעגט ער יעדן פרייטיק אנוואגן דעם עלטערן ברוי-דער, ער זאל באצייטנס אנוואגן דעם הענג-לאמפ פון קרעמ-ש-מע, און נישט פארגעסן צו זאגן אונדזער דינער, דעם אלטן ניקוליי, ער זאל אים שפעטער פארלעשן.

אבער דעם אלטן ניקוליי האט מען אזעלכע זאכן נישט באדארפט זאגן. ער האט אליין געוואוסט וואס ער האט צו טאן שבת. אין די יארן וואס ער האט ביי אונדז געדינט, האט די מאמע אים אויסגעלערנט אלצדינג וואס ער דארף וויסן וועגן א יידישער שטוב. פון אזעלכע זאכן ווי אראפ-נעמען די לייכטער פון מיש פרייטיק-צו-נאכט, אדער פאר-לעשן די לאמפן, אדער ארוינטראגן האלץ שבת אינדערפרי און מאכן די הרוכע, איז אפגערעדט. דער אלטער ניקוליי האט געוואוסט מער ווי דאס. ער האט געוואוסט דעם חילוק פון כשר ביו טריף, פון פליישיק און מילכיק, פון די צוויי-ערליי כלים וואס טארן נישט אויסגעמישט ווערן, און נאך און נאך זאכן. ער האט אפילו געוואוסט וואס א יידיש קינד טאר שבת נישט טאן. אז א קינד האט שבת זיך גע-וואלט ארויפכאפן אויף א פערד, אדער ארויפקריכן אויפן וועגעלע, אדער טאן עפעס אנדערש וואס מ'האט שבת נישט געטארט, פלעגט דער אלטער ניקוליי אנשרייען אויף אונדז און אונדז ווארענען, אז ער וועט דערציילן דער מאמען.

*

אין שטוב איז דער מיש שוין געווען שבתדיק גע-גרייט. פון דעם ווייסן געשמיקטן מישטעך האבן אראפגע-

שיינט די צוויי קוילעטשן, איבערגעדעקט מיט א ווייס שפריי-
טערל, וואָס איז געווען אויסגענייט מיט אַ רויט פייגעלע
און צוויי גרינע קוויטלעך פון ביידע זייטן. אויבנאָן זענען
געשטאַנען די צוויי אויסגעפּוצמע זילבערנע לייכטער, און
אין מיטן מיט האָט געבלישמשעט אַ קליין פּלעשל רויטער
וויין מיטן טאַטנס געשליפענעם קידוש-בעכער דערלעכן.

ווען די מאַמע איז צוגעגאַנגען בענטשן ליכט, האָבן
מיר זיך אַוועקגעשמעלט לעבן איר. דער שבתדיק-געגריי-
טער מיט, די אויפגעראַממע שטוב, און אַפילו די ריינע
שבתדיקע אַנצוגלעך וואָס מיר האָבן געטראָגן, האָבן אַרויס-
גערופן אין אונדז אַ גרויסן אַפשיי פאַר דער מאַמען. מיר
האָבן געפילט, אַז זי האָט דעם גרעסטן חלק אין דעם. מיר
האָבן געקוקט ווי זי גרייט זיך בענטשן ליכט און געפילט,
אַז די מאַמע טוט אַ וויכטיקע זאַך, הגם מיר האָבן נישט
פאַרשטאַנען אין וואָס די וויכטיקייט באַשטייט. מיר האָבן
אַבער פאַרשטאַנען, אַז דאָס וואָס די מאַמע טוט, געהערט
צו אַן אַנדער וועלט, וואָס קער זיך אינגאַנצן נישט אַן מיט
דער קרעטשמע, מיט די פויערן און מיט די שקאַצים פון
דאַרף, מיט וועלכע מיר פלעגן זיך חברן. אַפילו די צוויי
ליכט, וואָס די מאַמע האָט קודם אַנגעשמאַלצן און דערנאָך
אַריינגעשמעקט אין די זילבערנע לייכטער, האָבן אונדז אויס-
געזען שענער און חשובער פון אַלע אַנדערע ליכט.

די מאַמע האָט אַ קוק געטאָן אויף אונדז מיט ווייכע,
מילדע אויגן, אונדז געהייסן אַנטאָן די הימעלעך, און מיט אַ
ליבן שמייכל אַרויפגעצויגן דאָס ווייסע זיידענע טיכל אויפן
קאַפּ און געבענטשט ליכט. פונקט דאָן האָט דער מאַמע זיך
אויך באַוווּן אין מיר. און ווען די מאַמע האָט אַפגעבענטשט
ליכט און געזאָגט גוט שבת, האָט איר זייער הנאה געטאָן

וואס אינאיינעם מיט דעם ענטפער פון די קינדער האָט זי אויך געהערט דעם מאַטנס גוט שבת.

*

נאָכן ליכט-בענטשן, האָט די מאַמע זיך אוועקגעזעצט אויפן ברייטן דיוואַן פון שטוב, מיט די קליינע קינדער אַרום זיך, און געוואַרט אַז דער מאַמע זאָל אַריינקומען מקבל-שבת זיין. אויף דעם האָט די מאַמע אַ גאַנצע וואָך אַרויס-געקוקט. דאָס שטיקל ענג-שבת אין דער פאַרוואַרפענער דאַרפישער קרעטשמע, איז געווען איר איינציקער תענוג, איר איינציקער שכל נאָך אַ וואָך פון שווערער האַרעוואַניע. דאָס איז אויך געווען איר איינציק שטיקל טרייסט פאַר דעם פאַרגוואַישטן לעבן פון אירע קינדער, וואָס זענען געוואַקסן אין אַ דאַרף, צווישן פויערן, ווייט פון יידן און פון יידישקייט. אויף דעם וואָס די קינדער האַדעווען זיך אין אַ דאַרף, האָט די מאַמע שטענדיק געקלאָגט. זי האָט געפילט, אַז די קינדער ווערן פאַרגרעכט, אַז זיי נעמען-איבער די זיטן און אפילו די מנהגים פון די דאַרפישע פויערן, און דאָס האָט זי שטאַרק געקרענקט. זי האָט באַזונדערס געציטערט איבער אונדז, קליינע קינדער, אַז מיר זאָלן זיך נישט אַנשמעקן מיט די גוואַישע טבעס. דערפאַר פלעגט זי אונדז כסדר טרייבן אין שטוב אַריין, אַז מיר זאָלן זיך וואָס ווינציקער מיטן מיט די פויערן פון קרעטשמע און מיט די שקאַצים פון דרויסן. אָבער אונדז האָט דוקא געצויגן צו דער קרעטשמע. אין שטוב איז געווען צו שטיל און צו אומעטיק פאַר אונדז. דאַרט האָבן מיר מער ווי דער מאַמעס קרעכצן און קלאַנג נישט געהערט. אָבער אין קרעטשמע איז שטענדיק געווען פריי-

מיין טאטנס קרעטשמע

לעך. ווער שמועסט נאך זונטיק, ווען די קלעזמער האָבן געשפילט און די פויערן האָבן געמאַנצט און געזונגען. מיר פלעגן כגנבה זיך צוכאַפן צו די קלעזמער, זיך חידושן אויף זייערע קונציקע פינגער, שלינגען זייערע פריילעכע לידלעך, און זיך פילן גליקלעך וואָס זיי לאָזן אונדז טאַפן און גלעטן זייערע אינסטרומענטן.

און נישט נאָר זונטיק. אפילו אינדערוואָכן האָט די קרעטשמע אונדז געצויגן. דאָרט איז שטענדיק פאַרגעקומען עפעס אַזוינס, וואָס מיר האָבן ליב געהאַט צו זען און הערן. ווער שמועסט שוין פון די קליינע שקאַצים, וואָס פלעגן אונדז אַפּוואַרטן אין דרויסן פאַר דער קרעטשמע. צו זיי האָט אונדז געצויגן ווי מיט צוואַנגען. און טאַקע נישט אומזיסט. זיי האָבן פאַר אונדז אַנטדעקט אַ סך פאַרגעניגנס, וואָס מיר האָבן פריער נישט געוואוסט פון זיי. זיי האָבן אונדז גע- לערנט ווי צו טרעפן פיינעלעך מיט אַ שטיינדל אין אַ גומי- ביקסל, ווי צו כאַפן זשאַבעס, ווי נאַכצומאַכן כלערליי חיות, און נאָך אַזעלכע זאַכן, וואָס מיר האָבן שטאַרק ליב גע- האָט.

אַבער גראַדע די אַלע גוטע זאַכן זענען דער מאַמען נישט געפעלן. ווען זי האָט אונדז געמראָפן מיט די שקאַצים און געזען וואָס מיר טוען, האָט זי זיך צעשריגן:

— גוים! אין שטוב אַרײַן!

פאַרשטייט זיך, מיר זענען אַרײַנגעלאָפן אין שטוב. אַבער אונדזערע הערצער זענען געבליבן אין דרויסן מיט די פריילעכע שקאַצים.

שוין דערפאַר אַליין האָט די מאַמע אַזוי שטאַרק אַרויס- געקוקט אויפן שבת. זי האָט געוואוסט, אַז שבת וועלן מיר

אזעלכע זאכן נישט וואגן צו טאן. אפילו די שקאצים האבן שבת נישט געוואגט אונדז ארויסצורופן.

דער שבת האט פארגיטיקט דער מאמען פאר אלע אירע צרות און עגמת-נפשן, וואס זי האט זיך אנגעלימט צוליב אונדזער דארפישן לעבן. און ווען זי האט געזען דעם טאטן מקבל-שבת זיין, האט זי געקוקט אויף אים מיט דאנקבארע אויגן. זי איז געזעסן אויפן דיוואן און נישט אראפגענומען אן אויג פונעם טאטן. איר פנים האט גע- שיינט פון גליק, און מיר קינדער, קוקנדיק אויף איר, האבן זיך אויך געפילט גליקלעך.

די מאמע איז נישט אפגעטראטן פון דיוואן ביז דער טאטע האט אפגעדאוונט און געזאגט גוט שבת. — גוט שבת! — האט די מאמע אויסגערופן, און בעת-מעשה אונדז לייכט געשמורכעט אין זייט. — גוט שבת! — האבן מיר אלע אין איין קול ארויס- געזאגט.

*

ווען דער טאטע האט געמאכט קידוש און אונדז גע- געבן צו פארזוכן פון זיין כוס, פלעגט די מאמע פארלאנגען, אז מיר זאלן אויך מאכן א ברכה. דאס זעלבע האט זי פאר- לאנגט, ווען דער טאטע האט געמאכט א המוציא און מיר האבן אויך איינגעטונקען שטיקלעך חלה אין זאלץ. מיר האבן גע- וואלט צוליב-טאן דער מאמען, אבער גראדע דערפאר וואס זי האט אונדז געקוקט אין די אויגן, זענען די פאר ווערטער פון דער ברכה אזוי פארדרייט און פארפלאנטערט געווארן ביי אונדז אין מויל, אז מ'האט זיי נישט דערקענט. אבער

מיין טאטנס קרעטשמע

דאס האט דער מאמען נישט געארט. זי איז געווען צופרידן וואס מיר באמיען זיך צו מאכן די ברכות און וואס זי הערט די פאר פרומע ווערטער פון אונדזער מויל.

פארשטייט זיך, אז זיצנדיק ביים טיש, האבן מיר, קלייננווארג, געווארט דער עיקרשט אויף דער מאמעס גומע און געשמאקע שבתדיקע מאכלים. מיר האבן ארויסגעקוקט אויף די באטעמטע לעבערלעך און פופיקלעך און אויף די הארטע געלע אייעלעך, וואס די מאמע וועט באלד דער-לאנגען צום טיש אינאיינעם מיטן אפגעקאכטן עוף, און וואס זי וועט איינמיילן אימלעכן פון אונדז לויט זיין וואונש און באגער. נאך מער האבן מיר ארויסגעקוקט אויף דעם פעטן, זיסן שבתדיקן קוגל, וואס אמאל איז ער געווען געמאכט פון לאקשן און ראזשינקעס, און אמאל פון רייז און צימרינג. ווער שמועסט שוין פון דעם צימעס פון פאסאלעס, אדער מער-די צימעס, וואס האט געשמעקט מיט צוגעברוינטן האניק און געהאט אלע טעמען פון דער וועלט.

אבער דערווייל האבן מיר הנאה געהאט פון דער מא-מעס געקאכטע און געפילטע פיש מיט דער איינגעפרוירענער פיש-יויד, וואס האט געצימערט און געגלאנצט אין דער גרוי-סער טיפער שיסל. נאך מער האבן מיר הנאה געהאט צו זען ווי דער טאטע עסט דעם קאפ פון פיש, וואס די מאמע האט נאר פאר אים אָנגעגרייט. מיר האבן שוין געוואוסט, אז א קאפ פון פיש גיט מען נישט צו קליינע קינדער, ווייל ער האט א סך ביינדלעך, וואס פאר קליינע קינדער זענען זיי געפערלעך. אזוי האט די מאמע אונדז געווארנט. אבער טאקע דערפאר, וואס נאר א טאטע מעג דאס עסן, האט זיך אונדז שטארק געגלוסט א שטיקל „קאפ“. מיר האבן דערפאר גע-קוקט מיט זשעדנע אויגן ווי דער טאטע לעקט און שמאטש-

קעט די פיש-ביינדלעך. אפט פלעגט טרעפן, אז שמאמש-קענדיק די ביינדלעך, פלעגט ביים טאטן פון מויל זיך ארויס-כאפן א סווישמש, אדער א פיף, וואס דאס איז אונדז גאר געפעלן געווארן. ערשט דענצמאל פלעגן מיר שטארק מקנא-זיין דעם טאטן, וואס די מאמע האט אים צוגעטיילט אזא פארגעניגן.

יעדן מאל וואס ס'פלעגט זיך דערהערן א פיף אדער א סווישמש, פלעגט דער טאטע א קוק-טאן אויף אונדז און שמויכלען. מיר האבן צוריקגעשמויכלט צום טאטן, און מיט די אויגן ממש געריסן די פיש-ביינדלעך פון זיין מויל. דער טאטע האט דאס באמערקט, און ווען די מאמע איז אויף א ווילע אפגעטראטן פון מיש, האט ער אונדז צוגעשארט א ביינדל, וואס איז שוין געווען אפגעלעקט און וואס ער האט אונדז געגעבן נישט אויף צו עסן, נאר אויף צו שפילן זיך.

פארשטייט זיך, אז אויף ארויסצוקריגן א פיף אדער א סווישמש פון א ביינדל, זענען מיר געווען גרעסערע בריהם פון דעם טאטן. אונדזער פארגעניגן האט אבער לאנג נישט אנגעהאלטן. ווארן אז די מאמע האט דערהערט אונדזערע פייערייען און סווישמשערייען, איז זי אריינגעלאפן א דער-שראקענע און אונדז געהייסן שוין אויסשפייען. נאר כאטש אזוי, זענען מיר געווען שטארק דאנקבאר דעם טאטן, וואס ער האט אונדז פארשאפט דאס פארגעניגן כאטש אויף עט-לעכע רגעס.

*

שבת איז מען געשלאפן אביסל שפעטער. אפילו די

מיין טאטנס קרעטשמע

קרעטשמע האָט דער עלטערער ברודער געעפנט שבת שפע-
טער ווי געוויינלעך. אָבער מיר, קליינזאָרג, האָבן זיך אויפ-
געכאַפט פריער פאַר אַלעמען. מיר האָבן שוין פשוט נישט
געקאַנט איינלייגן אויף די געלעגערס, ווייל מיר האָבן גע-
וואוסט, אַז ביי דער זייט פון בעט וואַרטן אויף אונדז די
שיינע שבתדיקע אַנצוגלעך מיט די שיינע גלאַנציקע שיך,
וואָס פאַסן אונדז אַזוי גוט. און אַזוי גיך ווי די מאַמע האָט
נאָר געעפנט די אויגן, זענען מיר אַראָפּגעשפרונגען פון די
בעטן און זיך גלייך אָנגעטאַן.

אונדז, קליינע קינדער, פלעגט די מאַמע נישט לאָזן
איבערהלשן ס'האַרץ ביז דער מאַמע וועט אַפּדאווענען. זי
פלעגט אונדז גיבן עפעס צו פאַרבײסן, און אונדז דערלויבט
אַרויסצוגיין זיך דורכשפאַצירן. זי האָט אונדז אָבער אָנגע-
זאָגט, נישט אַוועקצוגייען צו ווייט פון שטוב. דאָס האָבן
מיר ביי זיך בשום-אופן נישט געקאַנט פועלן, ווייל אונדז
איז גענאַנגען אין לעבן אַז די קליינע שקאַצים פון דאָרף
זאָלן אונדז זען אין אונדזערע שבתדיקע אַנצוגלעך. אָבער
צו ווייט זענען מיר נישט אַוועק. אַזוי גיך ווי דאָס ערשמע
שייגעצל אָדער שיקסל האָט אויף אונדז אַ קוק-געטאַן, זענען
מיר שוין געווען צופרידן און זיך אומגעקערט אַהיים.

דער שבתדיקער מאַג איז פאַר אונדז, קינדער, געווען אַ
לאַנגער. לאַנג, ווייל מיר האָבן ווייניק געהאַט וואָס צו טאָן,
און ווייל דאָס וואָס מיר האָבן געוואָלט טאָן, האָט מען נישט
געטאַרט. דערפאַר אָבער האָט דער שבת פאַר אונדז געהאַט אַ
סך אַנדערע פאַרגעניגנס. אַ גאַנצן מאַג זענען מיר געווען אינ-
איינעם מיטן מאַטן און מיט דער מאַמען, אַחוץ, פאַרשטייט
זיך, די פאַר שעה ווען זיי האָבן זיך צוגעלייגט כאַפּן אַ
דרימל. אָבער נאָך זייער ביימאַניקן דרימל האָט זיך ערשט

אָנגעהויבן אונדזער אמתער פארגעניגן. דער טאמע און די
 מאמע, וואָס אַ גאנצע וואָך זענען זיי געווען פארמאָן אין
 זייערע באַזונדערע אַרבעטן, זענען שבת ביימאָג נישט אַפּ-
 געטראָפּן איינע פון די אַנדערע. זיי האָבן זיך ביידע אַוועק-
 געזעצט אויף דער פּריווע אין דרויסן און פאַרבאַכט מיט
 אונדז אַ לאַנגע צייט.

די מאמע, אין איר שיינער פיקיענער יאָקע, און דער
 טאמע, אין זיין שוואַרצן שבתדיקן רעקל מיטן ווייסן גע-
 פּרעסן העמד און שטייפן קראָג, האָבן אויסגעזען גאַרנישט
 ווי געוויינלעך. זיי האָבן גיכער אויסגעזען ווי אַ פּריציש
 פאַר-פּאַלק, וואָס האָט זיך אָפּגעשמעלט ביי דער קרעטשמע.
 אויך מיר, קליינוואַרג, האָבן אויסגעזען ווי פּריצישע קינד-
 דער, וואָס קערן זיך אינגאַנצן נישט אָן מיט דער קרעטשמע
 און מיטן דאַרף.

זיצנדיק אויף דער פּריווע, פלעגט דער טאמע ליב
 האָבן צו דערציילן מעשיות, מערסטנס פּריילעכע און שפּאַ-
 סיקע מעשיות, פון וועלכע מיר און די מאמע פלעגן לאַכן
 און שטאַרק הנאה האָבן. דער טאמע פלעגט אויך דערציילן
 משלים און זאָגן ווערטלעך, אָבער צו דעם האָט מען שוין
 באַדאַרפט צולייגן קאַפּ.

אַז דער טאמע איז פאַרטיק געוואָרן מיט די מעשיות
 און משלים, פלעגט די מאמע אונדז פּרעגן רעמענישן. מער
 ווי צוויי רעמענישן האָט די מאמע נישט געהאַט, און כאַטש
 מיר האָבן שוין געוואוסט די ענטפּערס, פלעגט זי פונדעסן
 יעדן שבת אונדז ווידער פּרעגן די זעלבע רעמענישן און שטאַרק
 אָנגעטייעט פון אונזערע ענטפּערס.

*

מיין טאטנס קרעטשמע

פארנאכט ביים שלש-סעודות, האָט די מאַמע שמענדיק געגאָרט נאָך אַביסל זמירות. אַבער דער טאָטע האָט במכּע נישט געזונגען. מיר, קינדער, האָבן נישט געוואוסט וואָס זמירות מיינט, אַבער הערנדיק אז דאָס האָט צו טאָן מיט געזאָנג, פלעגן מיר אויך צושטייען צום טאָטן. אז ער זאָל זינגען זמירות. אַבער אַחוץ איין מאָל געדענק איך נישט אז דער טאָטע זאָל דאָס האָבן צוליב-געטאָן דער מאַמען. נאָר אַפילו יענעס מאָל האָט דער טאָטע מער געזאָגט ווי געזונגען, אי דאָס דערפאַר, ווייל די מאַמע האָט אים אַרויסגעהאַלפן.

נאָך שלש-סעודות, האָט די מאַמע גענומען היטן דעם הימל, צי ס'ווייזן זיך שוין שמערן. מיר קינדער האָבן גע-וואוסט, אז די מאַמע וואָרט אויפן דריטן שמערן. פלעגן מיר יעדע וויילע אַרויסלויפן און באַלד צוריק אַריינלויפן מיט דער בשורה פון אַ באַוויזענעם שמערן. ווען מיר האָבן אַנגעזאָגט דער מאַמען דעם דריטן שמערן, איז זי צוגעגאַנגען צום פענצטער און זיך אַליין איבערצייגט אין דעם. דערנאָך האָט זי אַ וויש-געטאָן די שויב מיט די שפיץ-פינגער און געזאָגט „גאָט פון אַברהם“ מיט אַ שמילן, טרויעריקן ניגון.

ווען די מאַמע האָט געזאָגט אַ גוטע וואָך, האָט איר ווידער הנאה געטאָן, וואָס אינאיינעם מיט דעם ענטפער פון די קינדער, האָט זי אויך געהערט דעם טאָטנס „גוט וואָך“.

צוליב דער מאַמען, האָט דער טאָטע פאַרענדיקט דעם שבת ווי ס'דאַרף צו זיין. נאָכן אַפדאווענען, האָט ער גע-מאַכט הבדלה. אין דעם טאָטנס הבדלה האָבן מיר, קינדער, אויך אַ חלק געהאַט. ווען דער טאָטע האָט אַנגעצונדן די ליכט, האָט ער שמענדיק אויסגעקליבן איינעם פון אונדז צו האַלטן די צוויי אַנגעצונדענע ליכט אין אַ פאַראייניקטן

פלאם. פארשטייט זיך, אז מיר איז די דאזיקע זכיה אויך צוגעטיילט געווארן. נאך כאטש איך האב דערפון שטארק הנאה געהאט, האב איך אבער נישט געקאנט פארטייען, פארוואס דעם טאטנס שטימע קלינגט אזוי אומעטיק ביים מאכן הבדלה.

ווען דער טאטע האט געזאגט א גוטע וואך און ס'האט זיך געעפנט די טיר, האבן מיר ווידער דערהערט די קולות פון די פויערן אין קרעטשמע.
זייערע קולות האבן אונדז געקלונגען ווייט און פרעמד.

עונג־שבת איז געווען דער מאמעס איינציק שטיק טרייסט פאר
דעם פארגויאישטן לעבן פון אירע קינדער אין דער פארוואַרפענער
דאַרפישער קרעטשמע.

דער בױהיי

אַם איז געווען אין מערץ, 1907, אין צייט פון דעם פויערן-אויפשטאַנד אין רומעניע. די פויערן האָבן רעוואַלמירט קעגן די פרי-צים. זיי האָבן געכאַפט העק און קאַסעס און זיך געלאָזט צו די פריצישע הויפן. מחנות אויפגעצאָרנטע פויערן האָבן גע-שטראַמט איבער די דאַרפישע שליאַכן. איין מחנה האָט זיך אַנגעשלאָסן אין דער צווייטער, אַ דאַרף נאָך אַ דאַרף, אַלע באַוואַפנט, אַלע געצונדן מיט דעם זעלבן צאַרן קעגן די פרי-צים, וואָס האָבן זיי פאַראַרעמט און פאַרקנעכט. גלחים מיט צלמים אין די הענט האָבן זיך געבעטן

ביי זיי:

— גייט אַהיים! איר ברענגט אַן אומגליק אויף זיך!

זשאַנדאַרן האָבן זיי געוואָרנט מיט געלאַדענע ביקסן:

— מ'וועט אייך אויסשיסן ווי די הינט!

אַבער די פויערן האָבן ווייטער מאַרשירט. זיי האָבן

געפאַכעט מיט די העק און קאַסעס, און געשריגן:

— לאַנד! מיר ווילן לאַנד!

די פריצים האָבן זיך דערשראַקן. זיי האָבן געבעטן

הילף ביי דער רעגירונג. הונדערט-און-פערציק טויזנט מאַל-

מיון טאטנס קרעטשמע

דאטן זענען צעשיקט געווארן איבער די דערפער צו היטן
די פריזישע פארמענגס.

*

דער פריץ פון אונדזער דארף האט געהאט א שוואגער
א קאפיטאן, האט ער אים צוגעשטעלט עטלעכע הונדערט
סאלדאטן. מייל זענען באזעצט געווארן אין דעם פריצם הויף
און ביי זיינע שאפעררייען, און זעכציק סאלדאטן מיט אן
אפיציר און צוויי אונטער-אפיצירן זענען געשיקט געווארן
צו אונדן, ווייל דער בנין פון אונדזער קרעטשמע האט אויך
געהערט צום פריץ.

דער אפיציר האט דערלאנגט דעם טאטן א צושריפט,
געהתמעט פון פריץ. די צושריפט האט זיך געלייענט ווי
א מיליטערישע פארארדענונג: די סאלדאטן דארפן בלייבן
ביי אונדן ביז דער אויפשטאנד וועט אריבער. דער טאטע
דארף זיי גיבן נאכטלעגער. עסן וועט דער פריץ זיי צו-
שמעלן.

א צווייטע פארארדענונג, וואס איז געווען געהתמעט
פון דעם קאפיטאן און וואס דער אפיציר האט אויפגעקלעפט
אויפן וואנט, איז געווען געווענדט צו די סאלדאטן: זיי
מוזן זיך אויפפירן לייטיש, זיי מארן נישט משעפען קיין זאך
פון קרעטשמע אדער פון הויף, און דער עיקרשט — זיי מארן
זיך נישט חברן און נישט האבן קיין שום מגעזמשא מיט די
פויערן פון דארף.

דער טאטע האט, פארשטייט זיך, געמוזט אריינגעמען
די סאלדאטן. אבער וואו וועט ער באלייגן זעכציק מענטשן?
ער האט געזאגט דעם אפיציר, אז מער ווי העכסטנס צוויי

שטובן קאן ער אים נישט אָפגיבן, און מער ווי דריי בעטן האָט ער נישט אין די צוויי שטובן.

— דאָס מאַכט נישט, — האָט דער אָפיציר אים באַ-
רוואיקט. — מיינע סאַלדאַטן דאַרפן נישט קיין בעטן.

ער האָט זיך געהייסן ווייזן די צוויי שטובן. דערנאָך
האָט ער באַטראַכט דעם לאַנגן קאַרידאָר, וואָס האָט איינ-
געטיילט דעם מויער אויף צוויי העלפטן, און געזאָגט:

— פאַר פּערציק סאַלדאַטן האָב איך שוין פּלאַץ. די
איבעריקע וועלן שלאָפן אין שטאַל און אויפן בוידעס.

— אויף וואָס וועלן זיין שלאָפן? — האָט דער טאַמע
געפּרעגט. — איך האָב נישט קיין מאַטראַצן, און קיין קאַלד-
רעס האָב איך אויך נישט.

דער אָפיציר האָט אים ווידער באַרוואיקט:

— מיינע סאַלדאַטן דאַרפן נישט קיין מאַטראַצן. זיי
קאָנען שלאָפן אויף דער ערד. קיין קאַלדרעס דאַרפן זיי אויך
נישט: זיי האָבן אייגענע דעקן.

דער טאַמע איז שוין געווען באַרוואיקט — אַבער נישט
די טאַמע.

פאַר דער טאַמען איז געשטאַנען אַ געוואַלדיקע פּראַב-
לעמע: גויאישע סאַלדאַטן אין אַ כשרער יידישער שטוב!
דערצו נאָך ערב-פּסח!

דער אָפיציר האָט באַמערקט דער טאַמעס פאַרצווייפ-
לונג. ער האָט זיך העפלעך פאַרנויגט און געזאָגט, אַז ער
האָט שטרענגע באַפעלן פון דעם קאַפיטאַן. איין באַפעל איז:
צו פּאָלן וואָס די באַלעכאַסטע וועט זאָגן.

— אַבער אין וואָס וועלן זיי קאָכן? — האָט די טאַמע
געפּרעגט. — ביי מיר איז כשר.

דער אָפיציר האָט זיך ווידער פאַרנויגט און געזאָגט,

מיין טאטנס קרעטשמע.

אז ער פארשטייט דאס. ער האט אנגעוויזן אויף דער גרוי-
סער בלעכענער באליע, וואס די מאמע פלעגט נוצן אויף צו
קאכן די וועש:

— אין דעם וועלן זיי קאכן די זופ.

— און פלייש?

— פלייש דארפן זיי נישט קאכן. דער פריץ וועט

צושטעלן לעמער און זיי וועלן בראטן די לעמער אין דרויסן.

דער אפיציר האט בלויז געבעטן א גרויסן אייזערנעם
קעסל פאר קאכן מאמעליגע און א פאר טעפ און פאנען אויף
צו קאכן בארשט און מילך. מער דארף ער גארנישט. די
סאלדאטן האבן אייגענע הילצערנע שיסלען און לעפל.

דער אפיציר האט געקוקט אויף דער מאמען און גע-
ווארט אויף איר צושטימונג. די מאמע איז אבער אלץ נישט
געווען בארואיקט. זי האט מורא געהאט, אז די סאלדאטן
וועלן אויסמישן דאס פליישיקע און דאס מילכיגע געשיר.

דער אפיציר האט זיך באמיט צו באווייזן, אז דאס
וועט נישט געשען. און כדי צו בארואיקן די מאמע, האט ער
אויסגעשטעלט די סאלדאטן אין א ריי און דורכגעפירט מיט
זיי א שטרענגע מיליטערישע מאנעוורע וועגן כשרות.

— וואס איז דער קאליר פון מילך? — האט דער

אפיציר געפרעגט.

— ווייס! — האבן די סאלדאטן געענטפערט מיט א

סאלוט.

— און וואס איז דער קאליר פון פלייש?

— רויט!

דער אפיציר האט געבעטן ביי דער מאמען צוויי בענד-
לעך, איינס א ווייס און איינס א רויטס. ער האט צוגעבונדן
די בענדלעך צו צוויי פאנען, און געזאגט צו די סאלדאטן:

— הערט זיך צו מיט קאפ! א כלי מיט א ווייס
בענדל איז מילכיק, און א כלי מיט א רויט בענדל איז פליי-
שיק! פארשטאנען?

— פארשטאנען! — האבן די סאלדאטן ארויסגעשאסן
אין איין קול.

דער אפיציר האט א שמייכל געמאך צו דער מאמען,
און זיך ווידער געווענדט צו די סאלדאטן:

— איצט ענטפערט מיט קאפ: וואס איז ווייס?

— ווייס איז מילכיק!

— און וואס איז רויט?

— רויט איז פלישיק!

— טא געדענקט! — האט דער אפיציר זיי גע-
ווארנט. — ווייס איז מילכיק, און רויט איז פלישיק! ווער
פון אייך ס'וועט פארמישן די כלים, וועט באשטרעפט ווערן!
פארשטאנען?

— פארשטאנען!

נאך דער דאזיקער מאנעווערע פון כשרות, האט די מא-
מע זיך באוואיקט. דער אפיציר איז ארויס מיט די סאל-
דאטן אין הויף פארזעצן זיינע באפעלן, און דער טאטע מיט
דער מאמען זענען אריין אין שטוב זיך דורכשמועסן וועגן
דעם ענין. דער טאטע האט געזאגט, אז מיר דארפן זיין צו-
פרידן מיט די סאלדאטן, ווייל מ'קאן נישט וויסן מיט וואס
דער אויפשטאנד פון די פויערן וועט זיך ענדיקן. דאס קאן
זיך נאך אויסלאזן צו יידישע קעפ. א סימן, סטודענטן פארן
שוין ארום איבער די דערפער און פארזייען שנאה צו יידן.
זיי רעדן איין די פויערן, אז נישט די פריצים זענען שולדיק
אין דער ארעמקייט פון די דערפער, נאר די יידן. די יידן,
זאגן זיי, האבן פארשאפט דאס לאנד.

די מאמע האט שוין מער נישט דערמאנט וועגן כשרות.
זי האט א זיפן געמאן, און געזאגט:
— מילא, א כפרה די עמלעכע כלים.

אין אונט האבן די סאלדאטן אריינגעבראכט שטרוי
און זיך אויסגעבעט אויף דער ערד. דער אפיציר און זיינע
צוויי געהילפן, א סערושענט און א קאפראל, האבן פארנו-
מען די דריי בעטן אין די צוויי שטובן וואס דער טאמע האט
זיי אפגעגעבן. איין שטוב האט דער אפיציר באשטימט פאר
א קאנצעלאריע. ס'הייסט, ביימאג איז דאס געווען א קאנ-
צעלאריע, און ביינאכט זענען דארט געשלאפן א צענדליק
סאלדאטן אויף דער ערד.

ווען דער טאמע האט פארמאכט די קרעטשמע און מיר
האבן זיך געלייגט שלאפן, האבן מיר געטראכט פון די סמו-
דענטן וואס פארן ארום איבער די דערפער. מיר זענען געווען
צופרידן וואס די סאלדאטן שלאפן מיט אונדז אונטער איין
דאך.

*

אויף מארגן האט די קרעטשמע שוין אויסגעזען ווי אן
אמתע קאזארמע. דער אפיציר און זיינע צוויי געהילפן האבן
מושטירט מיט די סאלדאטן און זיי באפוילן וואס צו מאן. די
סאלדאטן האבן ארויסגעטראגן דאס שטרוי פון זייערע גע-
לעגערס, געקערט די דילן, געטרעסלט און געלופטערט זייערע
מיליטערישע דעקן, געבראכט וואסער פון דער קעניצע, גע-
זעגט און געהאקט האלץ און צעלייגט א גרויסן פייער אין
מיטן הויף. שפעטער איז צוגעפארן א וואגן מיט צוויי פערד
וואס האט געבראכט פראוויאנט פון דעם פריץ. די סאל-

דאטן האבן זיך א לאז געמאך צום וואַגן און מיט גרויס
 השק געמראָגן אויף די פלייצעס די שווערע זעק מיט קאַר-
 מאַפּל און ציבעלעס, מיט פאַסאַלעס, קרויט און פאַפּושויענע
 מעל, וואָס דער פּריץ האָט געשיקט. באַלד איז אָנגעקומען
 א צווייטער וואַגן פון דעם פּריצס שאַפּעריי און געבראַכט
 גרויסע שאַפּענע קעזן, קאַנען מילך און סמעטענע, און א
 געקוילעטן אַפּגעשוּנדענעם שעפּס. אויפן פייער אין מיטן
 הויף האָט שוין געקאַכט און געזאַטן די גרויסע בלעכענע
 באַליע, און פון ביידע זייטן זענען שוין געשטאַנען צוויי דיקע
 אייזערנע דריי-פּיס — איינער אַ נידעריקער פאַר קאַכן די
 מאַמעליגע, און איינער אַ הויכער פאַר בראַטן דעם שעפּס.
 די קעכערס האָבן זיך שטאַרק גערעשט. איינער האָט גע-
 קאַכט די זופּ, אַ צווייטער האָט געמישט די מאַמעליגע מיט
 אַ גרויסן געמאַקטן שטעקן, און אַ דריטער, מיט אַ סך גע-
 נישטשאַפּט, האָט געדרייט און געבראַטן דעם שעפּס איבער
 דעם גרויסן פּלאַקערדיקן פייער.

נאַכן עסן האָבן די סאַלדאַטן זיך גענומען צו אַנדערע
 אַרבעטן. זיי האָבן געוואַשן די כלים, געקערט דעם הויף, גע-
 רייניקט און געאוילט די ביקסן, געפּוצט די געלע מעשענע
 קנעפּ פון זייערע מונדירן, און זיך שטאַרק געפּלייסט צו
 געפּעלן דעם אַפיציר און זיינע געהילפּן. אין אַוונט האָבן
 זיי געהאַט פּריי.

אַבער די פּרייהייט איז געווען אַ געצוימטע פאַר די
 סאַלדאַטן. זיי האָט געצויגן צום דאַרף, וואו די יונגע שיק-
 סעס זענען אין די אַוונטן געזעסן אויף די פּריזבעס פון
 זייערע כאַטעס און געזונגען לידער. אין דער שטילקייט פון
 דער נאַכט האָבן די מיידלשע לידער זיך דערמאָגן אַזש צו
 דער קרעטשמע און איינגערוימט די סאַלדאַטן אַזעלכע זאַכן,

מיין טאטנס קרעטשמע

וואס האבן גארנישט געהאט צו טאן מיט די שלעכטע פריי-
צים און מיט דעם אויפשטאנד פון די פויערן. אבער גייען
אין דארף, האבן די סאלדאטן נישט געמאָרט. פלעגן זיי אין
די אַוונטן זיך אויסזעצן ביים אָפּענעם טויער פון הויף, זיך
איינהערן מיט פארוואַרפענע קעפּ צו די פאַרבנקטע מיידל-
שע לידער, און זיי אָפּענטפערן פון ווייטנס מיט אייגענע
דיינעס און ראַמאַנסן. דאָס האָט דער אָפיציר זיי נישט
פאַרווערט.

צווישן די סאלדאטן זענען געווען צוויי מוזיקאַנטן.
איינער האָט געשפּילט אויף אַ האַרמאָניע און איינער אויף
אַ פּייפל. דער האַרמאָניע-שפּילער האָט זיך געהאַלטן פאַר
אַ גרויסן מוזיקאַנט. אַז מ'האַט אים געבעטן עפּעס שפּילן,
גלאַט אַזוי, צוליב פּריילעכקייט, האָט ער זיך באַליידיקט און
געזאָגט, אַז ער איז נישט קיין קלעזמער. אויב שפּילן, דאַרף
דאָס זיין קאַנצערט. און קאַנצערט האָט געמיינט, אַז די
סאלדאטן דאַרפן זיך אויסזעצן אַרום אים מיט ערנסטע
פּנימער און קיין פּיפּס נישט טאָן. די סאלדאטן האָבן זיך
באַמיט אים צו פּאַלנן. זיי האָבן אָנגעצויגן געוואַלדיקע
ערנסטע מיינעס און זיך באַהערשט מיט אַלע כּוחות. אַבער
אַז די שיינע, פאַרבנקטע לידלעך האָבן זיי גענומען ציען
און צופּן ביים האַרץ, האָבן זיי סוף-כל-סוף זיך נישט גע-
קאַנט איינהאַלטן און אים גענומען באַגלייטן מיט געזאַנג.
דאָס געזאַנג האָט געהאַט אַ סך חן און צוגעגעבן אַ סך טעם
צום שפּילן, אַבער דער האַרמאָניע-שפּילער איז דערנאָך
ברוגן געווען אַ לאַנגע צייט.

די דאָזיקע „קאַנצערטן“ זענען פאַר אונדז געווען זייער
אַמוזאַנט. אין די אַוונטן, ווען די סאלדאטן האָבן געשפּילט

און געזונגען, האָט די קרעטשמע נישט אויסגעזען אזוי טונקל און מרה-שחורהדיק.

אַבער גאַר פריילעך איז געווען, ווען די סאַלדאַטן האָבן גענומען ווייזן קונצן. דאָס זענען געווען פראַסמע, פרימיטיווע קונצן, נאַאיווע דאַרפישע שפיצלעך און לצנות, אַבער מיר האָבן זיך דערביי אַ סך אָנגעלאַכט. איין סאַלדאַט, זייער אַ פעטער און מיט אַ גרויסן לויזן בויך, האָט געוויזן ווי ער גייט אויף די הענט מיט די פיס אין דער לופטן. בשעת ער האָט געשפאַנט מיט די הענט אויף דעם ליימענעם דיל פון קאַרדדאַר, האָט ער געוואָרפן מיט זיינע קורצע פעמע פיס-לעך און געטרעסלט דעם בויך. אַ צווייטער איז געווען אַ בריה אויף טראַגן אַ שמעקן אויף דער שפיץ נאַז. די אַנדערע סאַלדאַטן איז געגאַנגען אין לעבן, אז דער שמעקן זאל ביי אים אַראָפּפאַלן. זיי זענען אים נאַכגעגאַנגען, געלאָפן אַנטקעגן, אים געפרואוּט איבערשרעקן, און דער סאַלדאַט האָט מיט אַלע כוחות אָנגעהאַלטן דעם גלייכגעוויכט פון דעם שמעקן. פון גרויס באַמיאונג זענען אים אַרויס טראַפנס שווייס אויפן פנים און זיין קאַרק איז געוואָרן צונטער-רויט. אַבער דער שמעקן איז נישט אַראָפּגעפאַלן. ווען די סאַלדאַטן האָבן שוין קיין אַנדער בריה נישט געהאַט, האָט איינער אים אונטערגעשמעלט אַ פוס, און דער סאַלדאַט אינאיינעם מיטן שמעקן האָבן זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד.

אַבער דאָס גרעסטע געלעכטער האָט אַרויסגערופן אַ קליינער געשמופלטער סאַלדאַט, וואָס האָט געקאַנט „אויס-שפילן“ דעם קעניגלעכן הימן אויף גאַר נישט קיין שיינעם אופן. ער האָט פאַרלייגט אַ האַנט אונטער דער נאַקעטער פאַכווע און מיט דער צווייטער האַנט האָט ער אויסגעקוועטשט

מיין טאטנס קרעטשמע

אזעלכע מאדנע הייזעריקע קוויטשעלעך, וואס האבן דער-
מאנט אין א מאיסוער מענטשלעכער זאך. די אנדערע סאל-
דאטן האבן צוגעטופעט מיט די פיס און בעת-מעשה זיך
געהאלטן ביי די נעז, כדי מ'זאל קיין טעות נישט האבן און
טאקע וויסן וואס די קוויטשעלעך מיינען.

צוויי סאלדאטן האבן געשפילט „טעאטער“. זיי האבן
זיך פארשטעלט ווי שיקסעס, מיט אלטע פרויען-קליידער וואס
די מאמע האט זיי געגעבן, זיך אנגעשטאפט די בוזעמס מיט
שמאטעס, זיך באהאנגען מיט קרעלן און קאלירטע סטענ-
געס, און געזונגען א דועט מיט נאכגעקרימטע פרויען-שטי-
מעס. דער דועט האט דערציילט פון צוויי מיידלעך, איינע
א רייכע אבער א מיאוסע, די צווייטע אן ארעמע אבער א
שיינע, וואס קריגן זיך איבער א בחור. דער סאלדאט, וואס
האט פארגעשטעלט דאס רייכע מיידל, האט ארויפגעצויגן
א פארקרימטע און פארזויערטע מינע אויפן פנים, ווי ס'פאסט
פאר א מיאוס מיידל, און געזונגען מיט פריזישער גדלות:

איך וועל זיין דעם בחורס פרוי!
ס'ניט דער טאטע אַקסן פיר
און אויך שעפפן אן א שיעור.

דער צווייטער סאלדאט האט פארשטעקט די הענט אין
די היפמן, געשמייכלט קאקעמיש, און געזונגען מיט א זים-
חנדעלע, ווי ס'פאסט פאר א שוין מיידל:

איך וועל זיין דעם בחורס פרוי!
ס'וועלן אַקסן פיר נישט מויגן
ביי דעם שוין פון מיינע אויגן.

און די שעפמן — פרעג ביי ליימן
צי זיי קאנען מיך פארבייטן.

כשעת די צוויי פארשמעלטע סאלדאטן האבן געזונ-
גען, האבן די אנדערע סאלדאטן געמאכט כלערליי בחורשע
שטיק. זיי האבן געוואונקען מיט די אויגן, גערופן די מע-
נערישע שיקסעס אין זייערע ארעמס, געווארפן לופט-קושן,
און זיך געשמעפעט צו זיי מיט געמאכטע תאוהדיקע מינעס
און העויות, ווי צו אמתע שיקסעס.
מיט דעם האט די פארשמעלונג זיך געענדיקט.

*

יעדן אינדערפרי פלעגט דער סערושענט ארויסנעמען
די סאלדאטן אויף א מארש. דאס איז געווען א דעמאנס-
טראציע פון דער מיליטערישער מאכט. דער מארש האט זיך
געצויגן ביז צום פריצס הויף און צוריק ביז צום קלויסטער
פון דארף. די פויערן, וואס האבן געארבעט אדער זיך גע-
פארעט אין די הויפן, זענען געבליבן שטייען מיט א גרעכ-
לע אדער לאפעטע אין האנט און געקוקט מיט אפשיי אויף
די מארשירנדיקע סאלדאטן. ווען די סאלדאטן זענען פאר-
בייגעגאנגען די דארפישע כאמעס, האבן די פויערן אראפ-
געכאפט די קיטשמעס פון קאפ.

די פויערן פון אונדזער דארף זענען געווען שטילע,
פרידלעכע מענטשן. זיי האבן זיך ווינציק געמישט אין דעם
אויפשטאנד, הגם זיי האבן געטראגן דעם יאך פון פריץ
גלייך מיט אלע אנדערע פויערן פון לאנד. בלויז די יונגע
שקאצים האבן זיך געבונטעוועט. זיי האבן פאררופן אסיפות

אין דארף, און אפט אראפגעבראכט א רעדנער פון שטאט. דער רעדנער פלעגט קומען מיט פולע קעשענעס צירקולארן און זיי פארטיילן צווישן די פויערן. די עלטערע פויערן האבן זיך געשראקן פאר די דאזיקע אסיפות, ווייל אזעלכע דארפישע פארזאמלונגען זענען געווען פארבאטן. אבער דער רעדנער האט זיי דערקלערט, אז דער פארבאט איז נישט געזעצלעך, ווייל די קאנסטיטוציע גאראנטירט פרייע פארזאמלונג און פרייע רעדע. ער האט זיי אויך אויפגעקלערט וועגן דער עמאנציפאציע און וועגן דעם אייגן לאנד, וואס די רעגירונג האט צוגעזאגט די פויערן נאך מיט איבער פערציק יאר צוריק, אין 1864 — און נישט געהאלטן ווארט. ער האט געזאגט, אז די פויערן וואלטן שוין לאנג געווען באפרייט פון זייער קנעכטשאפט און געהאט אן אייגן שטיקל לאנד, ווען נישט די פריצים, די פעאדאלע באראנען, וואס בא- הערשן די רעגירונג.

די עלטערע פויערן האבן נישט געוואוסט פון אזעלכע זאכן ווי קאנסטיטוציע און עמאנציפאציע. זיי האבן נאר געוואוסט, אז דער פריץ האלט זיי פארקנעכט, אז זיי הא- רעווען ווי אקסן, און אז נאך א זומער פון שווערער הארע- וואניע קלעקט זיי נישט אפילו אויף א קאפעלע נאפט. דאס איז געווען גענוג אז דער רעדנער זאל אין זיי אנצינדן א צארן קעגן די פריצים. אבער ווען דער רעדנער האט פאר- לאזט דאס דארף, האבן זיי ווידער מורא געקראגן און גע- בעטן די יונגע שקאצים נישט צו פאררופן קיין אסיפות. אבער די שקאצים האבן נישט געפאלגט. זיי זענען ארום- געגאנגען מיט די צירקולארן וואס דער רעדנער האט איבער- געלאזט, זיי פארטיילט צווישן די פויערן, זיי אויפגעקלעפט אויף פלויטן און הויפן, און פאררופן נייע אסיפות מיט פרי-

שע רעדנערס. דאס איז אַנגעגאַנגען ביז די סאַלדאַטן האָבן זיך באַוווּן אין דאָרף. ווען די סאַלדאַטן זענען אַנגעקומען, זענען די צירקולאַרן פאַרשוואַנדן פון די פלוזין און הויפן, און די שקאַצים האָבן זיך אויסבאַהאַלטן אין זייערע כאַ-טעם.

די סאַלדאַטן האָבן אַנגעוואָרפן אַ מורא אויפן דאָרף. די פויערן האָבן נישט געוואוסט, צי מעגן זיי אַפטרעטן פון זייערע הויפן. אין קרעטשמע זענען זיי זעלטן געקומען. די וואָס זענען געקומען, האָבן נישט געוואוסט ווי זיך צו האַלטן. זיי האָבן מורא געהאַט אויסצורעדן אַ וואָרט און נישט גע-וואוסט, צי זאָלן זיי זיצן אָדער שטייען. דער אַפיציר האָט געהאַלטן אַ רעדע פאַר זיי און געזאָגט, אַז כל-זמן זיי וועלן זיך האַלטן רואיק און זיך נישט בונטעווען, האָבן זיי נישט וואָס מורא צו האָבן. זיי מעגן קומען אין קרעטשמע און פאַרבּרענגען ווי אַלע מאַל. די פויערן האָבן אויסגעהערט דעם אַפיציר מיט די קיטשמעס אין די הענט און הכּנעהדיק צוגעשאַקלט מיט די קעפּ.

פון דענצמאַל אַן פּלעגן די פויערן אַפּטער קומען אין קרעטשמע. אַכער די קרעטשמע איז שוין נישט געווען דאָס וואָס אַמאַל. די סאַלדאַטן האָבן זיך אַרומגעדרייט מיט די ביקסן אויף די אַקסלען, מיט די אַנגעשמעקטע באַיאַנעסן, און די קרעטשמע מיט אירע דיקע שטיינערנע ווענט און קליינע פאַרגראַטעוועמע פּענצמער האָט אויסגעזען ווי אַ באַוואַפּנטע מיליטערישע פּעסמונג. די פויערן זענען גע-זעסן אויף די שפיץ בענק, געזופּט דעם בראַנפּן, גערויכערט די ליולקעס, און מורא געהאַט אויפצוהויבן זייער קול. און אַט איז געקומען אַן אומגעריכטע און שרעקלעכע בשורה. דריי דערפּער האָבן זיך פאַראייניקט אין אַ באַ-

מיון טאטנס קרעטשמע

ניימן אויפשטאנד. טויזנטער פויערן האָבן אין מיטן דער נאכט זיך אַ לאַז געמאַן פון זייערע כאַטעס מיט העק און קאַסעס און מיט פלעשער נאַפּט אין די הענט. פּריצישע שאַ-פּערייען האָבן גענומען פּלאַקערן אויף די פעלדער. שפּייכלערס און שייערן און גאַנצע פּריצישע הויפּן זענע אַוועק מיטן רויך. מיטאַמאַל האָט אַ בלייך געמאַן איבערן הימל און אַ מוראַ-דיקער קראַך פון קאַנאַנען האָט אַפּגעהילכט איבער די אַר-מיקע בערג און טאַלן. דריי דערפּער און עלף טויזנט נפּשות זענען אַפּגעווישט געוואָרן פון דער ערד. מיט דעם האָט דער אויפשטאַנד זיך געענדיקט.

*

ווען די סאַלדאַטן זענען פון אונדז אַוועק, איז די קרעטש-מע געוואָרן ווידער קרעטשמע. אַבער דאָס דאַרף איז שוין נישט געווען דאָס זעלבע.

דער אויפשטאַנד האָט זיך אויסגעלאָזט מיט אַ ביי-טערן סוף. די פויערן האָבן געוואוסט, אַז קיין לאַנד און קיין פּרייהייט וועלן זיי מער נישט קריגן. זיי זענען געזעסן אין זייערע כאַטעס אַנשווישטע און באַזיגטע און געקריצט מיט די ציין.

דער דורכגעפאַלענער אויפשטאַנד איז געווען אַ גוטער צושפּיל פאַר די אַנטיסעמיטן. די סטודענטן האָבן זיך אַ לאַז געמאַן איבער די דערפּער אויסצולאָדן דעם אונטערדריקטן צאַרן פון די פּויערישע הערצער. זיי האָבן נאָך אַמאַל אי-בערגעחורט דעם פּריערדיקן בלבול, אַז נישט די פּריצים זע-נען שולדיק אין דער אַרעמקייט פון די פּויערן, נאָר די יידן. זיי האָבן געהעצט די פּויערן קעגן די יידישע פּאַסעסאַרס,

יידישע רענדארן און קרעטשמערס. צווישן די סמודענטן האָבן זיך אויך געפונען יונגע אַנטיסעמיטישע סעמינאַריסטן, וואָס האָבן געהעצט די פויערן כלומרשט אין נאַמען פון קריסטלעכקייט. זיי האָבן אויפגעפרישט דעם דורות-לאַנגן בלבול, אַז יידן האָבן געקרייציקט איסוס כריסטוס, און אַזוי ווי ס'איז געווען ערב-פּסח, האָבן זיי אויך צוגעלייגט דעם בלוט-בלבול, אַז יידן נוצן קריסטלעך בלוט אויף פּסח.

אויך צו אונדז אין דאָרף איז אַראָפּגעקומען אַזאַ סע-מינאַריסט. ער האָט געטראָגן שוואַרצע קליידער, אַ שוואַרצן קאַפּעלוש מיט ברייטע ראַנדן, און געהאַט שמאַלע שוואַרצע וואַנצעלעך מיט אַ קליין שפיציק בערדל, וואָס האָבן אים צוגעגעבן די חשיבות פון אַ שטיקל גלח. ער איז פאַרפאַרן צום נאַטאר פון דאָרף, אַ יונגער חוצפהדיקער פויער, וואָס האָט זיך געהאַלטן פאַר אַן אויפגעקלערטן, און וואָס האָט געהאַט אַ שם פון אַ געפערלעכן אַנטיסעמיט. דער נאַטאר האָט באַלד פאַררופן אַן אסיפה, וואָס האָט אַנגעהאַלטן אַ לאַנגע צייט. וואָס דער סעמינאַריסט האָט גערעדט צו די דאָרפישע פויערן, האָבן מיר זיך דערוויסט גלייך אויף מאַרגן, ווען אַ שיכורער פויער האָט אַרויסגעפלאַפּלט אַ פאַר ווער-מער.

די פויערן זענען געזעסן אין קרעטשמע און זיך גע-שושקעט. ווען דער טאַטע אָדער די מאַמע זענען פאַרביי-געגאַנגען, האָבן זיי געוואונקען איינע צו די אַנדערע און זיך געשמורכעט מיט די עלנבויגנס. אין קרעטשמע האָט גע-הערשט אַ מאַדנע שמילקייט. אַז אַ פויער האָט עפעס גע-וואַלט, איז ער נישט צוגעקומען צום שענק-טיש, ווי גע-וויינלעך. ער האָט באַשמעלט פון וויימנס, און געזוכט אויס-צומיידן דעם טאַטנס אויגן.

מיין טאטנס קרעטשמע

א קליינגעוויקסיקער פויער, א שוואכער טרינקער,
האט זיך פלוצים צעקאכט ביים מיש. די ארומיקע פויערן
האבן אים געפרואוואט בארואיקן, אבער ער האט געדרייט מיטן
קאפ, זיך געצלמט און זיך געריסן פון זייערע הענט. מיט-
אמאל איז ער אויפגעשפרונגען און זיך צעשריגן:
— לאזט מיר! איך וויל זיין א גוטער קריסט!
ער איז צוגעלאפן צום טאטן און געקלאפט מיטן פויסט
אין שענק-מיש:
— איך וויל זיין א גוטער קריסט!
דער טאטע האט געשוויגן.
— פארוואס שווייגסטו? — האט דער פויער געקלאפט
מיטן פויסט. — איך וויל זיין א גוטער קריסט!
דער טאטע האט זיך ארומגעקוקט איבער דער קרעטש-
מע. אלע אויגן זענען געווען אראפגעלאזט.
— בארואיק זיך, שמעפאן, — האט דער טאטע גע-
זאגט צום שיכורן פויער. — דו ב י ס ט א גוטער קריסט.
— ניין! — האט שמעפאן געווארפן מיט די אקס-
לען. — איך בין נ י ש ט קיין גוטער קריסט! אזוי זאגט
דער סעמינאריסט!
א פויער איז צוגעקומען און געוואלט אוועקשלעפן
שמעפאנען.
— לאזט מיר! — האט שמעפאן זיך ארויסגעריסן פון
זיינע הענט. — איך וויל זיין א גוטער קריסט!
— זאג מיר, שמעפאן, — האט דער טאטע אים גע-
פרעגט. — ווער לאזט דיר נישט זיין א גוטער קריסט?
— דו! — האט שמעפאן געשריגן און געברענט פון
רציחה. — דו און אלע אנדערע יידן! אזוי זאגט דער סע-
מינאריסט!

דער טאטע האָט געפילט, אז שמעפאָן איז נישט דער
איינציקער וואָס דענקט אזוי. ער האָט דאָס געפילט פון דעם
אויסדרוק אויף אלעמענס פנימער, פון דעם שושקען און מודען
זיך אין קרעטשמע. ער איז אַפירגעגאַנגען פון דעם שענק-
מיש און געפרעגט:

— גאַספאָדאַרן, ווער נאָך דענקט ווי שמעפאָן?
די פויערן האָבן זיך איבערגעקוקט און נישט גע-
וואוסט וואָס צו ענטפערן.
— אלע דענקען ווי איך! — האָט שמעפאָן אויסגע-
רופן. — אלע!

א פויער איז צוגעקומען צום טאטן:
— הער זיך נישט צו צו שמעפאָנען. ער פלאַפלט.
אַנדערע האָבן צוגעגעבן:
— ער איז שיכור.
— ער ווייסט נישט וואָס ער רעדט.
מיטאַמאָל האָט איינער אַ כאַפּ געטאָן שמעפאָנען און
אים אַרויסגעשלאַפט פון קרעטשמע. עטלעכע פויערן זענען
נאַכגעגאַנגען. די איבעריקע זענען געבליבן זיצן ביי די
מישן.

דער טאטע האָט מער גאַרנישט געפרעגט.

*

פון יענעם טאָג אָן האָבן גענומען טרעפן זאכן. דאָס
וואָרט „זשידאָן“ האָט זיך אָפּט געהערט אין קרעטשמע. פויר-
ערן פלעגן נאַכקרימען ווי יידן רעדן. די קליינע שקאַצים,
מיט וועלכע מיר פלעגן זיך חברן, האָבן אונדז אויסגעמיטן.
איינמאָל, ווען מיר זענען פאַרבייגעגאַנגען דאָס דאָרף, האָבן

מיין טאטנס קרעטשמע

זיי אָנגערייצט די הינט. ווען אַן עלטערער ברודער איז גע-
פאָרן מיט אַ פעסל וואַסער פון דער קעניצע, זענען צוויי
שקאַצים אונטערגעלאָפן און אַרויסגעשלעפט דעם צאַפן. עמע-
צער האָט אויפגעפענמעט אונדזער פערד וואָס האָט זיך גע-
פאַשעט ביי דער קרעטשמע, און עס פאַרטריבן. מיר האָבן
דערנאָך אַ גאַנצן מאָג אַרומגעזוכט דאָס פערד און נישט
געקאַנט געפינען. ערשט פאַרנאַכט איז דאָס פערד אַליין
אַהיימגעקומען מיטן אויפגעבונדענעם שמריקל ביי די פיס.

יא, דאָס דאָרף איז שוין נישט געווען דאָס זעלבע.
די מאַמע האָט געלאָזט פאַלן אַ וואַרט וועגן אַוועקשיקן
די קליינע קינדער אין שטאַט אַריין. דער מאַמע איז נישט
מסכים געווען. מ'מאָר נישט ווייזן אַז מ'האַט מורא, האָט ער
געזאָגט. די מאַמע איז אַרומגעגאַנגען אַ צעשראַקענע, אַ
באַזאַרגטע, און כסדר געהאַלטן די קליינע קינדער לעבן זיך.
דריי פויערן זענען געקומען אין קרעטשמע מיט אַ
מאָדנעם אויסדרוק אין זייערע אויגן. דער מאַמע האָט זיך
אַוועקגעשטעלט ביים שענק-מיש, אָבער די פויערן האָבן גאָר-
נישט באַשטעלט. זיי האָבן זיך אַוועקגעזעצט אויף דער
באַנק, קעגנאיבער דעם מאַמן, די הענט אָנגעשפאַרט אויף
זייערע שטעקנס, און געשוויגן. גערויכערט און געשוויגן.
דער מאַמע האָט געפרעגט:

— וואָס וועט איר זאָגן גומס, גאַספּאַדאַרן?
איינער האָט זיך אויפגעשטעלט און געצויגן די זאַגן:

צעם:

— מיר זענען אַ דעלעגאַציע... דאָס דאָרף האָט אונדז
געשיקט...

מער האָט דער פויער נישט געקאַנט זאָגן. ער האָט
געקוועטשט מיט די פלייצעס און זיך צוריק אַוועקגעזעצט.

א צווייטער האָט זיך אויפגעשמעלט:
— יא, מיר זענען א דעלעגאציע... מיר זענען גע-
קומען דיר בעטן, זאלסט מוחל-זיין וואָס שמעפאָן האָט גע-
פלאַפלט. אַבער...
— אַבער וואָס? — האָט דער טאַטע געפרעגט.

דער צווייטער פויער האָט אויך פאַרלוירן דאָס לשון.
— אזוי די מעשה, — האָט דער דריטער פויער זיך
אויפגעשמעלט און געצויגן די ווערטער. — שמעפאָן האָט
געפלאַפלט... אַ שיכור פלאַפלט... אַבער... עפעס האָט
ער געמיינט... פאַרשטייט זיך, נישט אזוי דאַרף מען רעדן...
מ'דאַרף זיך דורכרעדן ווי מענטשן... זענען מיר געקומען...
ס'הייסט, דאָס דאַרף האָט אונדז געשיקט...
— רעד קלאַרע דבורים, — האָט דער טאַטע גע-
זאָגט.

— נו, האָסט דאָך געהערט... מיר זענען א דעלע-
גאציע... מיר זענען געקומען דיר עפעס פרעגן...
— פרעגט.

— אזוי די מעשה... טאַקע וועגן אים, דעם סעמי-
נאַריסט... ער זאָגט, מיר זענען נישט קיין גוטע קריסטן...
דו ביסט געלערנט... לייענסט ביכער און גאַזעטן... ווילן
מיר, זאלסט אונדז זאָגן: וואָס מיינט אַ גוטער קריסט...
— איר האָט דאָך אַ גלח, — האָט דער טאַטע גע-
זאָגט. — פאַרוואָס פרעגט איר נישט אייער גלח?

— געפרעגט... אודאי... אַבער דער גלח זאָגט
איין זאַך, און דער סעמינאַריסט אַ צווייטע...
— אַ גוטער קריסט דאַרף פאַלגן אַ גלח, — האָט דער
טאַטע געזאָגט.

— ריכטיק... אודאי... אַבער ער, דער סעמינאַ-

מיון טאטנס קרעטשמע

ריסט ... ער זאגט, אז צוליב די יידן קאנען מיר קיין גוטע
קריסטן נישט זיין... ער זאגט, אז פון אנדערע דערפער
טרייבט מען ארויס די יידן... אונדז הייסט ער אויך אזוי
טאן... אבער מיר האבן דאך נישט קיין יידן...

— ס'הייסט, איר האט נישט? איך בין א ייד.
— גאט זאל היטן! — האט דער פויער זיך איבער-
געצלמט. — דו... דו ביסט נישט קיין ייד... כ'מיון...
יא... א ייד... אבער אנדערש...
— איך בין נישט אנדערש. איך בין א ייד ווי אלע
יידן...

— וואס רעדסטו? ... דו ביסט דאך הערשקו...
אונדזער הערשקו...

די דריי פויערן האבן זיך איבערגעוואונקען, און זיך
געלאזט צו דער טיר. ביי דער טיר האט דער לעצטער פויער
זיך אויסגעדרייט, און ווידער געזאגט:
— גאט זאל היטן!

*

פון די ארומיקע דערפער זענען אנגעקומען שלעכטע
בשורות. אין איין דארף זענען די פויערן באפאלן א יידישן
דארף-הענדלער, אים אראפגעשלעפט פון וועגעלע, געשלאגן
מכת-רצה, און אים געלאזט ליגן א פארבלומיקטן אין מיטן
וועג. אין אן אנדער דארף האבן די פויערן געמאכט א פאג-
ראם אויף א יידישער קרעטשמע. זיי האבן געבראכן שויבן,
צעהאקט טישן און בענק, און געראכעוועט וואס ס'האט זיך
געלאזט.

אין די שמעט זענען פאָרגעקומען סטודענטישע דע-
מאָנסטראַציעס. די סטודענטן האָבן מאַרשירט איבער די
גאַסן מיט שמעקנס און שילדן אין די הענט און געזונגען
אַנטיסעמיטישע לידער. אויף די שילדן זענען געווען אויס-
געמאַלן קאַריקאַטורן פון אַלטע יידן מיט גיפטיקע אונטער-
שריפטן. איין שילד האָט געוויזן ווי אַ קריסט צעמאַלט אַ
יידן מיט אַ מילעכל און ווי פון דער צווייטער זייט קומט
אַרויס אַ וואַרשט מיט דעם אויפשריפט „כשר“.

ביי אונדז אין דאָרף האָט מען זיך אויך געבונטעוועט.
די יונגע שקאַצים האָבן פאַרלאַנגט פון זייערע טאַטעס צו
פאַלגן די סעמינאַריסטן אין האַנדלען ווי „גוטע קריסטן“.
אויך אין קרעטשמע האָבן גענומען טרעפן זאַכן. איינמאַל,
ווען דער טאַטע האָט דערלאַנגט אַ פויער אַ פלאַש וויין,
האַט דער פויער, כלומרשט אומגערן, איבערגעקערט די פלאַש
און צעגאַסן דעם וויין איבערן טיש. דער טאַטע האָט זיך
געמאַכט נישט-וויסנדיק. ער האָט אָפגעווישט דעם טיש און
דערלאַנגט דעם פויער אַ צווייטע פלאַש וויין. אַ שייגעץ האָט
אַרויסגעשמעקט אַ פּוס ווען אַ ברודער איז דורכגעגאַנגען,
און זיך כלומרשט געחידושט וואָס דער ברודער איז אומגע-
פאַלן.

די מאַמע האָט ווידער געזאָגט, אַז מ'דאַרף אַוועק-
שיקן די קליינע קינדער. אַבער דער טאַטע איז אַליץ נישט
מסכים געווען. ער האָט באַשלאָסן זיך אָפן דורכרעדן מיט
די פויערן פון דאָרף. די מאַמע האָט אים געבעטן, ער זאָל
דאָס נישט טאָן. אַבער דער טאַטע האָט דורכגעפירט זיין
באַשלוס.

*

מיון טאטנס קרעטשמע

דאָס איז געווען אין אַ זונטיק אינדערפרי, באַלד ווי די פויערן זענען אַרויס פון קלויסטער. אויפן פאַרלאַנג פון מאַטן זענען אַלע פויערן געקומען אין קרעטשמע. אויך מאַמעס מיט קליינע קינדער זענען געקומען. די קרעטשמע איז גע-וואָרן איבערגעפאַקט. אַ סך פויערן האָבן געמוזט שטייען אין דרויסן.

דער מאַמע איז געשמאַנען הינטערן שענק-טיש, אַ בלייבער. די מאַמע האָט דערשראַקן אַרויסגעקוקט פון שטוב דורכן פאַרהאַנגענעם פענצטערל פון דער מיר. אין קרעטש-מע איז געווען שטיל. די פויערן האָבן געוואַרט אַז דער מאַמע זאָל רעדן. דער מאַמע האָט געזאָגט, אַז ער וויל רעדן צו אַלע פויערן און אזוי ווי אין קרעטשמע איז פאַר אַלעמען קיין פּלאַץ נישטאַ, זאָל מען אַרויסגייען אין הויף. ער איז אַפירגעגאַנגען פון שענק-טיש, און די פויערן זענען אים נאַכגעגאַנגען.

אין הויף האָט דער מאַמע זיך אַרויפגעשמעלט אויף אַ פעסל, אַנטקעגן די פויערן.

— גאַספאַדאַרן! — האָט דער מאַמע געזאָגט. — איך ווייס וואָס ס'מוז זיך אין דאַרף. איך ווייס אויך וואָס די סעמי-נאַריסטן זאָגן אייך. איך בין דער איינציקער ייד ביי אייך אין דאַרף. איך בין איינער, און איר זענט אַ סך. איר קאַנט מאַן מיט מיר וואָס איר ווילט.

— גאַט זאָל היטן! — האָט עמעצער אויסגערופן.

— הערט, גאַספאַדאַרן! — האָט דער מאַמע געזאָגט. — נישט לאַנג צוריק איז געווען אַן אויפשטאַנד. דער אויפ-שטאַנד איז געווען קעגן די פּריצים. אַכער סטודענטן זענען אַרומגעפאַרן איבער די דערפער און געוואַלט איינשמועסן די פויערן, אַז די יידן האָבן פאַרכאַפט דאָס לאַנד. פרעג איך

דער בוהיי

איך, גאספאדארן: ווי לייגט זיך דאס אויפן שכל? איר ווייסט גאנץ וואויל, אז יידן מאַרן נישט באַזיצן קיין לאַנד. טאָ ווי קאַנען יידן פאַרכאַפן דאָס, וואָס זיי מאַרן נישט באַ-זיצן?

א פויער האָט אויסגעשריגן:

— אַבער קרעטשמעס האַלטן זיי!

— יא, — האָט דער טאַטע געזאָגט. — קרעטשמעס

האַלטן זיי. אַבער נאָר אין די שטעט.

— אַבער דו האַלטסט דאָך אַ קרעטשמע אין דאָרף!

— אמת, — האָט דער טאַטע געזאָגט. — איך האַלט

אַ קרעטשמע אין דאָרף. אַבער ווייסט איר פאַרוואָס איך

מעג האַלטן אַ קרעטשמע אין דאָרף?

א פויער איז אַרויסגעשפרונגען:

— גאָספאָדארן! איך וועל איך זאָגן פאַרוואָס. אַבער

ענטפערט אויף מיינע פראַגן. געדענקט איר די מלחמה מיטן

טערק?

— מיר געדענקען.

— געדענקט איר די שלאַכט ביי פלעוונע?

— מיר געדענקען.

— טאָ ווייסט, אז אונדזער הערשקו איז געווען ביי

פלעוונע! יא, ביי פלעוונע! ער איז געגאַנגען אין מלחמה,

און גענומען פלעוונע! דערפאַר מעג ער האַלטן אַ קרעטשמע

אין דאָרף.

דעם פויערס רייד האָבן געווירקט, אַבער נישט אויף

אַלע. טייל האָבן זיך געשפאַרט.

דער טאַטע האָט ווידער גערעדט:

— הערט, גאָספאָדארן! דרייסיק יאָר אז איך האַלט

דאָ די קרעטשמע. מיינע קינדער האָבן זיך אויפגעהאָדעוועט

מיין טאטנס קרעטשמע

אינאיינעם מיט אייערע. אינאיינעם אין מיליטער געדינט.
מיר האבן דורכגעמאכט אלערליי צייטן, גומע און שלעכטע.
אין די שלעכטע צייטן בין איך אייך שמענדיק געווען א
פריינד.

דער טאטע האט באמערקט עטלעכע פויערן וואס
קאכן זיך.

— זאמפירעסקו! — האט ער געזאגט צו איינעם פון
זיי. — איך זע אז דו קאכסט זיך. וויל איך דיך פרעגן: גע-
דענקסט ווען דאס ערשמע קינד איז ביי דיר געבוירן גע-
ווארן? שוין צוואנציק יאר אין דעם. ווער האט דיר גע-
געבן געלט צו טויפן דאס קינד? איך האב דיר געגעבן!
זאג, זאמפירעסקו: האסט באצאלט יענעם חוב?

זאמפירעסקו האט אראפגעלאזט די אויגן.

דער טאטע האט געפרעגט א צווייטן:

— און דו, מארארו! ווער האט דיר געהאלפן חתונה
מאכן דיין טאכטער? איך האב דיר געהאלפן! שוין אכט
יאר אין דעם. זאג, מארארו: האסט באצאלט יענעם חוב?
אויך מארארו האט אראפגעלאזט די אויגן.

— און דו, יאנעסקו! — האט דער טאטע זיך געווענדט
צו א דריטן. — געדענקסט ווען דיין ווייב איז געשמארבן?
דער מת איז געלעגן אין שטוב, און דו האסט נישט געהאט
אויף קבורה. צו וועמען ביסטו געקומען? צו מיר! זאג,
יאנעסקו: האסט באצאלט יענעם חוב?

יאנעסקו האט נישט געהאט וואס צו זאגן.

— גאספאדארן! — האט דער טאטע זיך געווענדט
צום גאנצן עולם. — איך מאן נישט די חובות. איך פרעג
אייך נאר: בין איך גערעכט ווען איך זאג, אז איך בין אייך
שמענדיק געווען א פריינד?

— גערעכט! — האָבן די פויערן צוגעשטימט.
 אַ שמעקן האָט זיך צעפאַכעט אין דער לופטן:
 — כאַטש ער איז גערעכט, איז ער דאָך אַ ייד!
 דער עלטסטער פויער פון דאָרף, אַ זקן קרוב צו ניין-
 ציק מיט אַ ווייסן קאַפּ און געבויגענעם רוקן, האָט זיך לאַנג-
 זאַם אַרויסגערוקט פון צווישן עולם, אַנגעשפּאַרט אויף אַ
 שמעקן. ער האָט זיך אַוועקגעשמעלט לעבן טאַטן, מיטן
 פנים צו די פויערן, און געזאָגט:
 — גאַספּאַדאַרן! איך וועל אייך זאָגן וואָס הערשקו
 האָט געטאָן פאַר אונדז!
 אין הויף איז געוואָרן שמיל. בלויז אַ פאַר שקאַצים
 האָבן זיך געבונטעוועט. דער זקן האָט גערעדט שמרענג
 אַבער רואיק:
 — דאָס איז אַ מעשה פון באַלד דרייסיק יאָר. איר,
 יונגע לאַשיקעס, וואָס בונטעוועט זיך דאַרטן, געדענקט עס
 נישט. איר זענט נאָך דענצמאַל אַפילו אין אייער מאַמעס בוך
 נישט געווען. טאָ הערט זיך צו מיט קאַפּ. געווען אַ פול
 דאָרף מיט קי. יעדער גאַספּאַדאַר האָט געהאַט אַ קי. אַבער
 קיין בוהיי איז נישט געווען. פלעגט מען שלעפּן די קי אין
 אַנדערע דערפער, וואו בוהיען זענען יאָ געווען. אַבער דאָס
 האָט נישט געטויגט. גאַספּאַדאַרן פירן זיך נישט אַזוי. זע-
 נען מיר געקומען צו הערשקו. הערשקו, האָבן מיר געזאָגט.
 ס'איז שלעכט. אַ פול דאָרף מיט קי, און קיין בוהיי איז
 נישטאָ. וואָס טוט מען? מ'דאַרף אַ בוהיי. הערשקו האָט
 אונדז אויסגעהערט, און געזאָגט: יאָ, מ'דאַרף אַ בוהיי. ריכ-
 טיק, הערשקו, האָבן מיר געזאָגט, אודאי דאַרף מען אַ בוהיי.
 אַבער אַ בוהיי קאַסט געלט, און דאָס דאַרף איז אַרעם. האָט
 הערשקו זיך פאַרטראַכט. דערנאָך האָט ער אַ זאָג געטאָן:

מיין טאמנס קרעטשמע

איך קויף אייך א בוהיי! אָט דאָס האָט הערשקו געמאָן.
אונדזער הערשקו.

דעם זקנס רייך האָבן געמאַכט אַ גרויסן רושם אויף די
פויערן. פון אלע זייטן האָט זיך געהערט:
— אונדזער הערשקו!

די שקאַצים האָבן זיך שוין מער נישט געבונטעוועט.
דער זקן האָט געדריקט דעם טאמנס האַנט, און נאָך
אים אַנדערע פויערן.

דער טאַטע האָט אַ וואונק געמאָן צו מיין עלטערן
ברודער. דער ברודער האָט שוין געוואוסט וואָס דער טאַטע
מיינט. ער איז אַריינגעלאָפן אין קרעטשמע און אַרויסגע-
בראַכט אַ דעקאַ בראַנפן. אונדזער דינער, דער אַלמער ניקוליי,
האַט אים נאַכגעטראָגן אַ טאַץ מיט גלעזלעך.

דער טאַטע האָט אָנגעגאָסן די גלעזלעך, און געזאָגט:
— טרינקט, גאַספּאַדאַרן!

די פויערן האָבן זיך אַ לאַז געמאָן צו די גלעזלעך.
זיי האָבן געהאַלטן די גלעזלעך אין דער לופטן, און צוגע-
וואונשן:

— לעבן זאָל אונדזער הערשקו!

דער ברודער האָט אַרויסגעבראַכט אַ צווייטן און אַ
דריטן דעקאַ בראַנפן. דער עלטסטער פויער איז צוגעשטאַנען,
אַז דער טאַטע זאָל טרינקען אַ לחיים מיטן גאַנצן דאָרף.
דער טאַטע האָט גענומען אַ גלעזל אין האַנט, און געזאָגט:
— לחיים, גאַספּאַדאַרן!

— לעבן זאָל אונדזער הערשקו! — האָבן די פויערן
אַפּגעענטפּערט.

איינער פון דער דעלעגאַציע, וואָס איז נישט לאַנג צו-

ריק געקומען אין קרעטשמע, איז ארויפגעשפרונגען אויפן פעסל און אויסגערופן צו די פויערן:

— הערט, גאספאָדארן! איר ווייסט דאָך וואָס ס'מוז זיך איבערן לאַנד. די סטודענטן און סעמינאָריסטן פאַרדרייען די קעפּ. די דערפער זענען אַנגעהיצט. אונדזער הערשקן וואוינט אַליין אין מיטן וועג, ווייט פון דאָרף. אַלערליי מענטשן פאַרן דאָ פאַרביי. ווי זאָגט דער רומענער: מ'קאָן נישט וויסן פון וואַנען דער האַז שפּרינגט אַרויס. לאַמיר אַוועקשמעלן צוויי סטרעזשערן ביי דער קרעטשמע, איינעם ביימאַג און איינעם ביינאַכט, זיי זאָלן היטן אונדזער הערשקן! זענט איר איינשטימיק!

— איינשטימיק! — האַבן אַלע געענטפערט.

די פויערן האַבן זיך שטאַרק גערעשט. זיי האַבן גע-קראָגן גענוג בראַנפן צו ווערן פריילעך, אַבער נישט שיכור. די מאַמעס מיט די קליינע קינדער זענען אַוועק אַהיים. די אַנדערע פויערן זענען אַריין אין קרעטשמע. אין קרעטשמע האַבן שוין געוואַרט צוויי קלעזמער, וואָס דער טאַטע האָט באַשטעלט.

יענער זונטיק איז געווען אַ פריילעכער אין קרעטש-

מע.

*

נאָר אַט האָט אַ ריימער געבראַכט אַ שלעכטע בשורה. ער האָט געזאָגט, אז אויפן וועג האָט ער באַגעגנט אַ מחנה צעקאַכטע פויערן, וואָס גייען אין שטאַט אַריין זיך אַפּרעכע-נען מיט די יידן. דער וועג אין שטאַט האָט געפירט פאַרביי אונדזער קרעטשמע. דער טאַטע איז געווען באַזאָרגט. די

מין טאטנס קרעטשמע

מאמע האָט געהייסן פאַרמאַכן די קרעטשמע און מיר זאָלן זיך אויסבאַהאַלטן אין דאָרף. דאָס טויג נישט, האָט דער טאטע געזאָגט. אויב די פויערן זאָלן וועלן עפעס קויפן און זען אז אַ ייד האָט פאַרמאַכט די קרעטשמע, וועט נאָך ערגער זיין. דער סטרעזשער, וואָס דאָס דאָרף האָט אַוועקגעשטעלט היטן די קרעטשמע, האָט איינגעשטימט מיטן טאטן. ער האָט געזאָגט, אז ער גייט לאָזן וויאזוי דעם דאָרף. כדי ער זאָל דאָס טאָן וואָס גיכער, האָט דער טאטע אים געהייסן נע-מען אונדזער פערד.

מיר זענען געשטאַנען אויפן בריקל פאַר דער קרעטש-מע און געזען ווי דער סטרעזשער רייט איבערן דאָרף. פויערן האָבן גענומען גייען פון יעדער כאַטע און פון יעדן הויף. די וואָס זענען גענאַנגען פאַראַוים, האָבן גערופן מיט די הענט די אַנדערע, וואָס זענען זיי נאַכגעגאַנגען. דער וועג פון דאָרף צו דער קרעטשמע איז פאַרפלייצט געוואָרן מיט דאַרפישע פויערן, יונגע און אַלמע, מענער און פרויען, אַלע באַוואָפנט מיט שטעקנס און לאַפּעטעס, מיט גרעבלעס און קאַסעס, און גלאַט שטיקער האַלץ.

די פויערן האָבן געהייסן פאַרמאַכן די קרעטשמע, און אַליין האָבן זיי זיך אויסגעשטעלט אין אַ קיילעכיקן ראַד אַרום דעם מויער. אין אַ האַלבער שעה אַרום האָט זיך באַ-וויון די מאַנה פּרעמדע פויערן. ווען זיי האָבן זיך דער-נענטערט צו דער קרעטשמע און דערזען די דאַרפישע פויערן מיט די וואָפן אין די הענט, האָבן זיי געמיינט, אז אויך דאָ קומט פאַר אַן אַנפאַל אויף יידן. זיי האָבן באַגריסט די דאַר-פישע פויערן מיט ברידערלעכע געשרייען און אַנטיסעמיטישע אויסרופן. אַבער ווען זיי האָבן באַמערקט, אז די דאַרפישע

פויערן ענטפערן נישט אויף זייער באגריסונג, זענען זיי גע-
וואָרן שטאַרק פאַרחידושט.

— וואָס קומט דאָ פאַר? — האָבן זיי געפרעגט.
דער זקן, וואָס האָט עטלעכע טעג פריער געהאַלטן די
רעדע ביי אונדז אין הויף, איז צוגעגאַנגען צו דער מחנה און
געזאָגט:

— דאָ קומט גאַרנישט פאַר, און ס'וועט גאָר נישט
פאַרקומען!

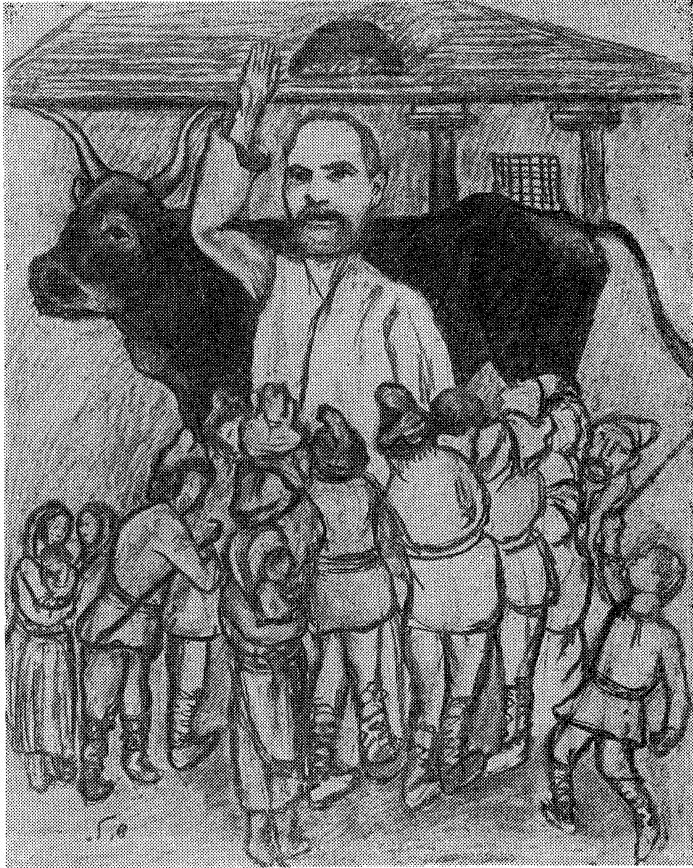
— דער זשידאָן האָט אייך אונטערגעקויפט! — האָט אַ
פרעמדער אויסגערופן.

— אונדז דאַרף קיינער נישט אונטערקויפן, — האָט
דער זקן געזאָגט. — נאָר אויב איר ווילט עפעס קויפן, וועט
איר מוחל זיין און צוגייען צו יענעם פענצטער. — ער האָט
אַנגעוווּן אויף אַ זייטיקן פענצטער פון דער קרעטשמע. —
דאַרט וועט מען אייך גיבן וואָס איר דאַרפט. אָבער איך
ראָט אייך ווי אַ ברודער: קויפט וואָס איר דאַרפט, און גייט
אייך געזונטערהייט.

די פרעמדע פויערן זענען געבליבן אָן לשון. אַ וויילע
האַבן זיי זיך איבערגעקוקט און נישט געוואוסט וואָס צו טאָן.
דערנאָך האָבן זיי איינציקוווּן זיך אויסגעשמעלט ביים פענצ-
טער, וואָס דער זקן האָט זיי אַנגעוווּן. צוויי דאַרפישע
פויערן זענען געשטאַנען ביים פענצטער און גענומען די באַ-
שמעלונגען. קודם האָבן זיי פאַרלאַנגט דאָס געלט און דער-
נאָך האָבן זיי געזאָגט צום טאַטן דורכן פענצטער וואָס צו
דערלאַנגען. ווען אַ פרעמדער האָט געקראָגן וואָס ער דאַרף,
האַבן די צוויי פויערן אים אַוועקגעשטופט פון פענצטער,
און אַנדערע דאַרפישע פויערן, וואָס זענען געשטאַנען אין

מיון טאטנס קרעטשמע

צוויי רייען פון ביידע זייטן, האבן אים געמריבן מיט די
שטעקנס און לאפעמעס צום וועג.
ווען די גאנצע פרעמדע מחנה איז שוין געשטאנען
אויפן וועג, איז דער זקן ווידער צוגעגאנגען, און געזאגט :
— איצט גייט אייך אייער וועג, און גאט זאל זיין
מיט אייך. אבער איך ראט אייך ווידער ווי א ברודער : גייט
נישט וואו דער טייוול טרייבט אייך!
די פרעמדע פויערן האבן פאמעלעך אוועקגעשפאנט
פון דער קרעטשמע.

דער טאטע האָט באַשלאָסן זיך אָפּן דורכצורעדן מיט די אויפגע-
העצטע פויערן פון דאָרף.

מײן טאַטנױס װערטלעך

מיון טאטנס קרעטשמע

געוואוסט ווי צו זאגן דעם טאטן, אז דאס געפיל פון יושר
האט איר פון אים טאקע געירשנט.

פארשפאר איר שוין צו זאגן, אז מוין טאטע איז גע-
ווען אז ארעמאן.

יא, אז ארעמאן — אבער נישט א קבצן. דעם חילוק
פון אז ארעמאן ביז א קבצן, האט איר טאקע פון מוין טאטע
געלערנט.

— אז ארעמאן, — האט דער טאטע געזאגט, — איז
דער, וואס האט געבען נישט א בראשן ביי דער נשמה. אז
א קבצן איז דער, וואס האט געבען א בראשנדיקע נשמה.

ער פלעגט אויך זאגן:

— ס'איז ביטער אז זיין אז ארעמאן, אבער ס'א שאנד
און א הרפה אז זיין א קבצן.

אזעלכע ווערטלעך האט איר אפט געהערט פון מוין
טאטן. טייל פון זיי גערענק איר גענוי ווי ער האט זיי
ארויסגעזאגט, און טייל גערענק איר זיגלעך, לויט דער השפעה
וואס זיי האבן אויף מיר געהאט.

ערהיים באגלייטן מיר מוין טאטנס ווערטלעך ווי א
ליכט אויף מיניע וועגן. דאס איז די שענסטע ירושה וואס
ער האט מיר איבערגעלאזט.

אבער א גייסטיקע ירושה געהערט נישט נאר דעם
יורש. דערפאר ברענג איר דא מוין טאטנס ווערטלעך. זאל
דאס זיין א מתנה, וואס א יידישער קרעטשמער פון רומעניע
האט געשאנקען דער וועלט — דורך זיינעם א זון.

1

א קריסט האט געפרעגט דעם טאטן :
— מיינסט טאָקע, אַז אַלע קריסטן זענען שלעכט,
און אַלע יידן גוט ?
— זחיליה ! — האַט דער טאָטע געזאָגט. — נישט
מער, אַ ייד איז שלעכט ווען ער איז נישט גוט, און אַ
קריסט איז גוט ווען ער איז נישט שלעכט.

2

אן אַנדער קריסט האַט אַמאָל געפרעגט דעם טאָטן :
— פֿאַרוואָס האָבן יידן אַ טבע צו רעדן מיט די
הענט ? מיר קריסטן האָבן נישט אַזאַ טבע.
— דאָס איז אמת, — האַט דער טאָטע אים גע-
ענטפערט. — מיר נוצן די הענט צום רעדן, און איר צום
שלאָגן.

3

אַ ייד האַט זיך באַקלאַגט פֿאַרן טאָטן :
— אוי, ר' הערש, וואו געפינט מען דעם אמת ?
האַט דער טאָטע אים געזאָגט :
— ווער האַט אייך געהייסן אים פֿאַרלירן ?

4

דער טאטע האָט נישט געהאַלטן פון מציאות. איינ־
מאַל האָט די מאַמע אים געוווּן עפעס, וואָס זי האָט גע־
קויפט אין שטאָט.

— וואָס זאַגסטו, הערש ? אַיַאָ סײַאָ מציאה ?
— כיוויס נישט, — האָט דער טאָטע געזאָגט. —
ביי מיר איז אַ מציאה, ווען מ׳באַצאָלט דעם ריכטיקן פרייז
פאַר דער ריכטיקער זאַך.

5

אַז דער טאָטע פלעגט הערן אַ באַקאַנט ווערטל,
פלעגט ער אָפט צוגעבן זיין אייגענעם פירוש. אויפן
ווערטל „קיינער ווייסט נישט וועמען דער שוך קוועטשט“,
פלעגט ער זאָגן :

— נישט אמת. ווייל דער וועמען סע קוועטשט,
לאַזט עס אַלעמען וויסן.

6

אויפן ווערטל „זאָג מיר ווער דינע פריינט זענען,
וועל איך דיר זאָגן ווער דו ביסט“, האָט דער טאָטע גע־
זאָגט :

— סײַז פונקט פאַרקערט : זאָג מיר ווער דינע
שונאים זענען, וועל איך דיר זאָגן ווער דו ביסט. ווייל
אַ פריינד קריגט מען אַמאָל דורך אַ צופאַל, אָבער אַ
שונא קלייבט מען זיך אַליין אויס.

7

אַז עמעצער פלעגט זיך שטאַרק איילן, פלעגט דער
טאַטע זאָגן :
— אַ מענטש וואָס איילט זיך, וועט אפשר אַנקומען
שנעלער, אָבער זעלטן אויפן ריכטיקן אָרט.

8

אַ ייד האָט געפרעגט דעם טאַטן :
— וואָס מאַכט איר, ר' הערש ? ווי גייט עס אייך ?
— ווי ס'דאַרף צו זיין, — האָט דער טאַטע גע-
זאָגט. — אַביסל געוואוין איך זיך צו די צרות, און
אַביסל לאַז איך אַז די צרות זאָלן זיך צוגעוואוינען צו
מיר.

9

ביי אונדז אין דער משפחה איז געווען אַ קרובה,
וואָס האָט געהאַט אַ שם פון אַ שלעכטער באַלעבאַסטע,
אַ שלומפערקע. ביי איר אין שטוב איז שטענדיק געווען
אַנגעוואָרפן.
די מאַמע פלעגט זי פאַרענטפערן :
— כ'ווייס נישט וואָס מ'וויל פון איר. כסדר אַרבעט
זי, כסדר ראַמט זי.
האַט דער טאַטע געזאָגט :
— אַ גוטע באַלעבאַסטע איז נישט די וואָס ראַמט,
נאָר די וואָס וואָרפט נישט אָן.

10

אַ ייד האָט זיך באַקלאַגט פאַרן טאַטן, אַז ער האָט
צרות פון זיין ווייב. זי פאַלגט אים נישט.
האַט דער טאַטע אים געגעבן אַן עצה:
— אַז איר ווילט דאָס ווייב זאַל אייך פאַלגן, גיט
איר נאָך.

11

אַ סוחר האָט זיך מודה־געווען פאַרן טאַטן:
— איר הערט וואָס איכל אייך זאָגן? מסחר איז
שווינדל.
— אמת, — האָט דער טאַטע געזאָגט. — אַבער
דער סוחר וואָס ווייסט דאָס, ואיז אַן אַרנטלעכער מענטש.

12

וועגן פעלערן האָט דער טאַטע געבראַכט אַזאַ משל:
אַ פעלער איז געגליכן צו אַ רעקל. אַז מ'פאַר־
קנעפלט אַ רעקל און מ'לאָזט אױס דאָס ערשטע אױ־
בערשטע קנעפל, וועלן שוין אַלע איבעריקע קנעפלעך
גייען קרום. דערנאָך כאַפט מען זיך, אַז אונטן איז פאַר־
בליבן אַ לעכל אַן אַ קנעפל. זוכט מען דאָס קנעפל אונטן,
און מ'חידושט זיך וואָס סע פעלט.
מיט אַ פעלער איז אױך אַזױ. אַז אַ מענטש באַגייט
אַ פעלער, באַמערקט ער אים נישט. שפּעטער חידושט
ער זיך, פאַרוואָס ער האָט צרות.

צו אונדז אין קרעטשמע פלעגט אָפט פאַרפאַרן אַ
 ייד, וואָס האָט געהאַט אַ טבע צו רעדן צו זיך אַליין.
 דער טאַטע האָט אים נישט געוואָלט מבייש־זיין, פלעגט
 ער זיך מאַכן נישט־הערנדיק.
 אַ צווייטער ייד, אויך אַ דורכפאַרער, האָט דאָס
 באַמערקט, און זיך אָפּגערופן צום טאַטן:
 — ווי געפעלט אייך דער ייד? אַ משוגענער, ער
 רעדט צו זיך אַליין.
 האָט דער טאַטע צו אים געזאָגט:
 — איטלעכער מענטש האָט צוויי לשונות. מיט איין
 לשון רעדט ער צו אַנדערע, און מיט איין לשון רעדט
 ער צו זיך.

ביי אונדז פלעגט זיך אָפּשטעלן אַ דאָרף־הענדלער,
 וואָס איז געווען אַ גרויסער אַרעמאָן, דערצו אַ חלוש,
 אָבער זייער אַן אַרנטלעכער ייד. ער האָט זיך באַקלאָגט
 פאַרן טאַטן, אַז ער האָט צרות פון מענטשן. מיזידלט
 אים.
 — פאַרוואָס קומט עס מיר, ר' הערש? — האָט
 דער ייד געטענהט. — כישווער אייך, כּיבין עס נישט
 ווערט.
 — כּיגלויב אייך, — האָט דער טאַטע געזאָגט. —
 אָבער דער בעסטער סימן אַז אַ מענטש איז נישט ווערט
 געזידלט צו ווערן איז, ווען ס'אַרט אים נישט.

15

איינמאל, אין אַ שבת, האָב איך אָנגעטאָן אַ נייעם
בגד און אים באַלד פאַרפלעקט. די מאַמע האָט זיך
צעשריגן :

— יערשט אָנגעטאָן, און שוין פאַרפלעקט !
איך האָב זיך געפרוואוּט פאַרענטפערן :
— נאָר איין פלעק, מאַמע. דער ערשטער פלעק.
דער טאַטע האָט דאָס דערהערט, און געזאָגט :
— וויש אָפּ, קינד. אַז מ'ווישט נישט אָפּ דעם
ערשטן פלעק, וועט מען דעם צווייטן שוין נישט אָנזען.

16

מ'האַט געפרעגט דעם טאַטן :
— וואָס טוט מען מיט אַ ליגנער ?
— מיט אַ ליגנער טוט מען צוויי זאַכן, — האָט דער
טאַטע געזאָגט. — קודם האָט מען אויף אים רחמנות,
דערנאָך היט מען זיך פון אים.

17

אַ פויער האָט זיך געקלאָגט :
— איך בין דאָכט זיך אַזאָ שטאַרקער, און מיין ווייב
אַזאָ קליינע און שוואַכע, און דאָך פירט זי מיך ביי
דער נאָז. וואו נעמט זיך צו איר אַזאָ כוח ?
דער טאַטע האָט אים געזאָגט :
— אַ פרויס כוח נעמט זיך פון איר שוואַכקייט.

18

אַ פויער איז געקומען בעטן אָן עצה ביים טאַטן.
דער פויער איז געווען שטאַרק צעטראַגן. דער טאַטע
האַט אים געהייסן וואַרטן ביז מאַרגן.
— איך דאַרף די עצה היינט, נישט מאַרגן. — האַט
דער פויער געטענהט.
— פאַלג מיך, וואַרט ביז מאַרגן. — האַט דער
טאַטע געזאָגט.
— פאַרוואָס מאַרגן?
— ווייל מאַרגן וועסטו די עצה שוין אפשר נישט
דאַרפן.

19

איינמאַל איז צורייך געקומען, צי מ'דאַרף זאָגן אַ
ליגנער אַז ער זאָגט ליגן.
— ס'אַרויסגעוואַרפן די רייך, — האַט דער טאַטע
געזאָגט. — ווייל אויב ער וואַלט געקאַנט איינזען וואָס
מ'זאָגט, וואַלט ער לכתחילה נישט געווען וואָס ער איז.

20

אַ פויער האַט זיך באַרימט, אַז ער זאָגט תמיד דעם
אמת. האַט דער טאַטע אים געראַטן:
— פאַלג מיך און זאָג עס נישט. מ'וועט דיר דער-
נאָך שוין נישט גלויבן, אַז דו זאָגסט אַפילו צייטנווייז דעם
אמת.

די מאַמע איז געווען זייער אַ גאַסטפריינדלעכע. אַז
אַ גאַסט איז געקומען, האָט זי נישט געוואוסט וואָס צו
טאָן מיט אים. זי האָט זיך כסדר געראַשט אַרום דעם
גאַסט.

איינמאַל האָט דער טאַטע באַמערקט, אַז דער גאַסט
פילט זיך נישט באַקוועם וואָס די מאַמע ראַשט זיך אַזוי
מיט אים. ווען דער גאַסט איז אַוועק, האָט ער צו איר
געזאָגט:

— אַ גאַסט מוטשעט מען נישט. מ'גיט אים וואָס
מ'דאַרף, און מ'לאַזט אים צורו.

איינמאַל איז דער טאַטע געפאַרן אין שטאָט אַריין
און מיך אויך מיטגענומען. אין שטאָט זענען מיר אַריין
אין אַ רעסטאָראַן און דער טאַטע האָט באַשטעלט עסן.
דאָס עסן האָט אים נישט געשמעקט. חוץ דעם, איז דאָס
טישל געווען זייער שמוציק.

פאַרן אַוועקגייען, האָט דער טאַטע צוגערופן דעם
קעלנער און אים געפרעגט:

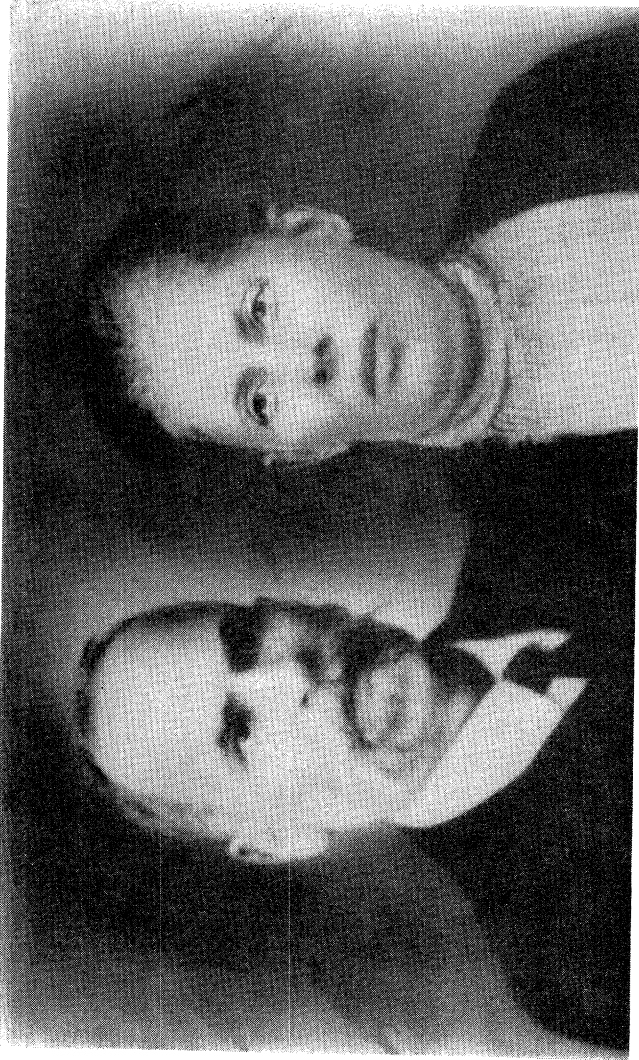
— דער באַלעבאַס איז דאָ?

— ניין, — האָט דער קעלנער געענטפערט. — איר

האַט אים נויטיק באַדאַרפט?

— יא, — האָט דער טאַטע געזאָגט. — כ'האַב זיך

געוואַלט צעקושן מיט אים, ווייל איך וועל אים שוין מער
נישט זען.

יצחק הארְאוּיצעס טאטע'מאמע, הערש און הנה

אין אַ דערבייאיק שטעטל האָט אַ מגיד געהאַלטן
אַ דרשה. יידן פון יענעם שטעטל זענען שפעטער פאַר-
בייגעפאַרן אונדזער קרעטשמע און זיך נישט געקאַנט
אַפלוויבן פון דעם מגידס קלוגע רייד.

איין ייד האָט באַדויערט וואָס דער טאַטע האָט
דעם מגיד נישט געהערט:

— אַ שאַד, ר' הערש, וואָס איר האָט אים נישט
געהערט. איי האָט ער קלוג גערעדט!

— איד בין זיכער אַז דער מגיד האָט קלוג גע-
רעדט, — האָט דער טאַטע געזאָגט. — אָבער קלוגע רייד
האַבן נישט קיין מזל, ווייל נאַראַנים פאַרשטייען זיי נישט,
און קלוגע דאַרפן זיי נישט.

צווישן אונדז קינדער פלעגן אָפט פאַרקומען מחד-
לוקתו. מיר פלעגן זיך פאַרעקשנען און נישט וועלן נאָכ-
גיבן איינע די אַנדערע. איינמאַל האָט דער טאַטע צו
אונדז געזאָגט:

— ברידער און שוועסטער זענען געגליכן צו די
פינגער פון אַ האַנט. נישטאָ קיין צוויי אַלצאיינע פינג-
ער. אָבער אַז מ'בויגט זיי אַביסל איין, גלייכן זיי זיך
אויס. ברידער און שוועסטער דאַרפן זיך אויך אַביסל
„בויגן“, אויב זיי ווילן זיך אויסגלייכן.

די קינדער וואָס פלעגן ביי אונדז גייען אין חדר
אַדער אין שולע, פלעגט דער טאַטע האַלטן אין שטאַט
אויף קוואַרטיר. אַהיימקומען פלעגן זיי נאָר אין צייט
פון וואַקאַציע, אַדער אויף יום־טוב.

די מאַמע פלעגט זעלטן פאַרן אין שטאַט אַריין,
בפרט ווינטער. פלעגט זי שטענדיק אַנזאָגן די קינדער,
זיי זאָלן איר שרייבן. די קינדער האָבן צוגעזאָגט, אָבער
אַז ס'איז געקומען צום שרייבן, האָבן זיי פאַרגעסן. אַז
די מאַמע פלעגט שוין נעמען איבערקלערן, פלעגט זי
בעטן דעם טאַטן, ער זאָל פאַר איר אַנשרייבן אַ בריוו
צו די קינדער. אָבער דער בריוו האָט אויך נישט גע־
האַלפן.

איינמאַל, ווען דער טאַטע איז געקומען אין שטאַט
אַריין, האָט ער מיך גענומען אויף אַ שפאַציר. אויפן גאַס
האַט אים באַגעגנט אַ ייד, און געזאָגט:

- אַ גאַט העלף אייד, ר' הערש.
- אַ גוט יאָר, — האָט דער טאַטע געענטפערט.
- אַ וויילע שפעטער האָט דער טאַטע מיך געפרעגט:
- האָסט געהערט וואָס דער ייד האָט געזאָגט?
- יאָ. ער האָט געזאָגט „אַ גאַט העלף“.
- וואָס־זשע האָב איך אים געענטפערט?
- דו האָסט אים געענטפערט „אַ גוט יאָר“.
- הייסט עס, ווען אַ מענטש רעדט צו דיר, דאַרף
מען אים ענטפערן?
- אודאי.
- אַ בריוו, מיין קינד, מיינט אויך גערעדט. וואָס־

זשע לאזטו די מאמע רעדן צו דיר און דו ענטפערסט
איר נישט ?
פון דענצמאל-לאן האט נאך נישט געטראפן, אז איך
זאל קריגן א בריוו און תיכף נישט ענטפערן.

26

צוויי יידן האבן זיך צעווערטלט ביי אונדז אין
קרעטשמע. איינער האט גערעדט שטיל, און דער צוויי-
טער האט געשריגן.
דער טאטע האט געוואלט מאכן שלום צווישן זיי,
און געזאגט צום שרייער :
— וואס טויג עס אייך ? איר זענט דאך א קלוגער
ייד.

— כ'האב פיינט נאראנים ! — האט דער ייד זיך
העכער צעשריגן.
— כ'פארשטיי, — האט דער טאטע געזאגט. —
אבער א קלוגער מענטש דארף זיך היטן, נישט וויי-
צורטאן יענעם מיט זיין שכל.

27

אן אלטער ייד, א בעל-עבירהניק, האט זיך בארימט,
אז ער האט נאך דעם זעלבן חשק וואס אין די יונגע
יאָרן.

האט דער טאטע צו אים געזאגט :
— אן אלטער מענטש מיט א יונגן חשק איז גע-
געגליכן צו א יונגן לאַשיק וואס איז איינגעשפּאַנט אין
אן אלט וועגעלע.

דער טאַטע האָט ליב געהאַט אַ ווײַן. ער האָט
אַבער אויך ליב געהאַט צו זײן ערנסט. אײנמאַל, ווען
ער האָט געפירט אַן ערנסטן שמועס, און אײנער איז
אים אַרײנגעפאַלן מיט אַ ווײַן, האָט ער געזאָגט:
— אַז מײנעט אײך פרעגן, וואָס ס׳מײנט אַ לץ, זאָלט
איר זאָגן, אַז אַ לץ איז דער, וואָס וויצלט זיך ווען יעדער
נער רעדט ערנסט.

אַן אַנדערש מאַל האָט ער געזאָגט:
— מײדאַרף זיך קײנמאַל נישט וויצלען מיט אײן
נעם, וואָס מײקאַן מיט אים נישט זײן אויך ערנסט.

אַז אַ ברודער האָט באַדאַרפט פאַרן אין שטאַט
אַרײן אײנקויפן סחורה פאַר דער קרעטשמע, פלעגט דער
טאַטע מיט אַ נאַכט פריער זיך אַוועקזעצן מיט אים אויס־
מאַכן אַ צעטל. אינדערפרי, אײדער דער ברודער איז
אַוועקגעפאַרן, פלעגט דער טאַטע זיך דערמאַנען נאָך
עפעס וואָס מײדאַרף אײנקויפן. פלעגט ער הייסן דעם
ברודער פאַרשרײבן.

— כײדאַרף נישט פאַרשרײבן, — האָט דער ברודער
געזאָגט. — אײך געדענק עס אויפן קאַפּ.

— צו וואָס דאַרפטו טראָגן אין קאַפּ אַזעלכע
פראַסטע זאַכן? — האָט דער טאַטע געזאָגט. — פאַר־
שרײבן.

אַ ייד איז געקומען בעטן אַ טובה ביים טאַטן.
דער ייד האָט גערעדט מיט הכנעה.
— פאַרוואָס באַליידיקט איר מיך? — האָט דער
טאַטע געזאָגט.
— גאָט איז מיט אייך! — האָט דער ייד אויסגע-
רופֿן. — וואָס הייסט איך באַליידיק אייך?
— אודאי באַליידיקט איר מיך, — האָט דער טאַטע
געזאָגט. — ווייל מיט הכנעה רעדט מען נאָר צו אַ
רשע.

אין אונדזערע מקומות איז געווען אַ ייד אַ דאָרף-
הענדלער, וואָס האָט געהאַט אַ שלעכטן שם. מ'האַט אים
געהאַלטן פאַר נישט קיין אַרנטלעכן מענטש. אַזוי ווי
דער טאַטע האָט פיינט געהאַט רכילות, פלעגט ער זאָגן,
אַז ער וויל נישט גלויבן וואָס מ'זאָגט אויף דעם יידן ביי
ער אַליין וועט זיך איבערצייגן אין דעם.
איין מאָל איז מיין טאַטן אויסגעקומען צו האַנדלען
מיט יענעם יידן. דער ייד, וויסנדיק זיין שלעכטן שם,
האַט זיך גענומען פאַרענטפערן פאַרן טאַטן. האָט דער
טאַטע צו אים געזאָגט:
— יא, כ'האַב געהערט אַ סך שלעכטס וועגן אייך.
סיקאָן אָבער זיין, אַז דאָס איז כולו רכילות. וועל איך
אייך „פאַרשרייבן“ הונדערט. דאָס הייסט, איך נעם-אָן
אַז איר זענט אַרנטלעך פולע הונדערט פראַצענט. איצט,
אַז איר ווילט „אַראַפדינגען“ פון די הונדערט פראַצענט,
איז די ברירה ביי אייך.

מיינער אַ ברודער, וואָס האָט שטודירט אין אוני-
ווערזיטעט, איז געווען אַ פאַרברענטער סאַציאַליסט. ווען
ער פלעגט אַהיימקומען אויף וואַקאַציע, פלעגט ער כסדר
רעדן פון זיינע סאַציאַליסטישע אידייען. זייענדיק אַ
יונגער סטודענט און וועלנדיק אַרויסווייזן זיין קענטעניש,
פלעגט ער אין איינוועגנס אויך רעדן פון אַ סך אַנדערע
אידעאַלן.

דעם טאָטן זענען די אַלע זאָכן נישט געווען פרעמד.
אַבער איינמאַל, ווען דער ברודער האָט זיך שטאַרק צע-
קאַכט וועגן די פאַרשידענע אידעאַלן, האָט דער טאָטע
געבראַכט אַזאַ משל :

— אַמאַל איז געווען אַ גאַלדן רענדל. דאָס רענדל
האָט געהייסן בטחון. האָבן מענטשן צעביטן דאָס גאַל-
דענע רענדל אויף קופערנע גראַשנס. איצט פאַרמאַגט
די וועלט אַ סך אידעאַלן, און ווייניק בטחון.

ביי אונדז אין קרעטשמע האָבן זיך אָפגעשטעלט צוויי
בעלי־עגלות, וואָס האָבן געפירט תבואה אין שטאַט אַרײַן.
דער טאָטע האָט באַמערקט, אַז איינער פון זיי נוצט
כסדר דאָס וואָרט „בקיצור“. האָט ער שטילערהייט אַ
זאַג־געטאָן צו דער מאַמען :

— פאַר דעם יידן האָב איך מורא.

— וואָס עפעס ? — האָט די מאַמע געפרעגט.

— ווייל אַ ייד וואָס נוצט כסדר דאָס וואָרט

„בקיצור“, מוז זיין אַ נודניק.

35

איינער האָט באַדויערט וואָס ער האָט פאַרלוירן
אַ פריינד. האָט דער טאַטע צו אים געזאָגט :
— נישט תמיד דאַרף מען באַדויערן ווען מ'פאַרלירט
אַ פריינד. פאַראַן אַזוינע פריינד, וואָס אַז מ'פאַרלירט זיי,
איז עס אַ גרויסער געווינס.

36

דער חולה וויל וויסן ווי קראַנק ער איז. דער רופא
וויל וויסן, וויפיל געזונט ס'איז נאָך פאַרבליבן אין דעם
חולה.

37

אַן אַרענטלעכער מענטש וואָס זאָגט אַ ליגן, איז
געגליכן צו איינעם, וואָס גייט מיט קרומע טריט אויף
אַ גלייכן וועג. אַ ליגנער וואָס זאָגט דעם אמת, איז גע-
גליכן צו איינעם, וואָס גייט מיט גלייכע טריט אויף אַ
קרומען וועג.

38

ווען צוויי שוואַכע מענטשן קומען זיך צונויף, ווערן
זיי צוויי מאַל שוואַכער ווי זיי זענען.

39

זוך נישט קיין אמתע ווערטן אויף פאַלשע וואַג-
שאַלן.

טייטש פון רומענישע ווערטער

קאַבזאר — א דאַרפס-קלעזמער וואָס שפּילט אויף אַ קאַבוצע — אַ
באַגרייט-אינסטרומענט מיט פיר סטרונעס, ענלעך צו אַ
מאַנדאַלינע.

פּריוזע — אַן אָפּענער ליימענער גאַניק.

קעניצע — ברונעם (יידישער פּאַקאַליזם)

איצאַרעם — געפאַסטע הויזן פון ווייסן פייזונט, אַ טייל פון דער
נאַציאָנאַלער רומענישער הלבשה.

פרונזע ווערדע — גרינער בלאַט — פייט-מאַטיוו צו דאָס רוב
רומענישע פאַסטעך-לידער.

דוינע — פאַסטעך-ליד.

סירבע — פריילעכער פאַלקס-טאַנץ.

פּאַרעט — אָפּגעטאַן, דערלידיקט (יידישער פּאַקאַליזם).

פאַמלעזשעלעם — גרינע פאַמעדאַרן.

באַרקאַניקעם — גרויסע ערדענע קרוגן.

בולבאשא — ראש פון אַ ציגיינער-מחנה.

פאַפּושויענע מעל — קוקורוזע מעל.

וואַשקעם — לייצעס (יידישער פּאַקאַליזם).

מאַלייעלע — אַ קליין פלאך געבעקס פון קוקורוזע מעל און צוקער.

טורטעלע — אַ קיכעלע.

קלעשמעס — אייזערנע צוואַנגען אויף אַנצונעמען הייסע קוילן פון
פריפעטשיק.

היידוק — אַן אַמאַריקער ראַמאַנטישער באַנדיט וואָס פּלעגט באַ-

ראַבעווען רייכע פּריצים און צעטיילן דעם רויב צווישן די

אַרעמע פּויערן. (פאַנאיט איסטראַטי רופט די היידוגן: „באַג-“

דיטן מיט אַ סאַציאַלן באַוואוסטזיין“).

מײן טאָטנס קרעטשמע

קימיר — אַ ברייטער לעדערנער גאַרטל.
זשידאָן — ייד (אַנטיסעמיטישער אויסדרוק).
גאַספּאָדארן — דאַרפס־באַדעבאַטימ.
דאָוילא טראָפּנס — שטאַרקע ביטערלעך־זיסע טראָפּנס מיט אַ
טעם פון מענטע.
קאַבריצלעך — קריינע וואַלענע האַנט־געוועבטע טעפּעכער.
פּאַסעסאַרם — די וואָס האַלטן אין אַרענדע פּריציזשע גיטער.
רענדארן — דאַפּס־יידן, ישובּניקעס.
דעקא — אַ כלי פון צען ליטער.
סטרעזשער — אַ שומר.

פון דעם זעלבן מחבר

וועגן משה נאדיר, 1918.

דאס קול פון די שמומע (דראמע), 1920.

וואס מיר זענען בלייבן מיר (קינדער-פיעסע), 1928.

דער שניי-מענשא (קינדער-פיעסע), 1928

פרנסה-געבער און
(קינדער-פיעסע), 1929)
ווען דער לערער איז נישטא

דער נביא, פון קאליל גיבראן (איבערזעצונג), 1929

מעג און נעכט מיט פאנאייט איסטראטי, 1940.

וואונדער-מעשות, פון דזשיאן באטיסטא באסילע
(באארבעטונג), 1946.

מיין טאטנס קרעטשמע, 1953

צייכענונגען און בילדער וואָס געפינען זיך אין בוך

בילד פון מחבר

11	בילד פון דער קרעטשמע
37	דער קעזער
53	ציגינער
73	וועלף
85	אַ פידעלע
99	די שקאַפע
113	קיכעלעך
127	די קללה
143	די שלאַנג
163	שבת
195	דער בוהיי

בילד פון מחברס עלטערן

